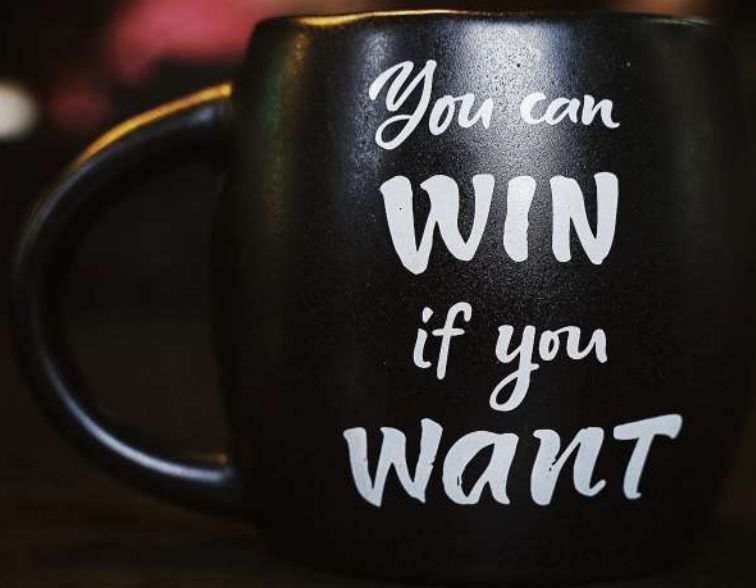


วารสาร

10/ซึ่งตะวันออกและอาเซียนศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ฉบับ 1/2565 (มกราคม - มิถุนายน)



Vol.1/2022

Journal of East Asian and ASEAN Studies

Faculty of Political Science Ramkhamhaeng University



วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

Journal of East Asian ASEAN Studies

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565)

ISSN 1686-378X

เจ้าของ ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผศ.สาธิต สุนทรพันธุ์

คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.วุฒิสักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์

ที่ปรึกษาคณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.วรศักดิ์ มหัทธโนบล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ศิริลักษณ์ ตันตยกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.ดร.อรุณี สันติวิวัฒน์ชัย

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผศ.ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.วัชรพล พุทธิรักษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผศ.ดร.วีระ หวังสัจจะโชค

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผศ.ดร.ทิวา กมลเวช

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ii วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

ผศ.ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์

ผศ.ดร.รัฐศิริรินทร์ วังกานนท์

ผศ.ดร.เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์

อาจารย์ ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมิ

อาจารย์ ดร.ศิริรักษ์ นิทัศน์เอก

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการประจำฉบับ

คุณวีรชน เกษสกุล

บรรณาธิการบริหาร

ผศ.ดร.กานต์ บุญยะกาญจน

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พิสูจน์อักษร

อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวนิช

คุณวีรชน เกษสกุล

English Editors

ผศ.ดร.กานต์ บุญยะกาญจน

อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวนิช

ออกแบบปก

คุณวีรชน เกษสกุล

ออกแบบรูปเล่ม

คุณวีรชน เกษสกุล

กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ

(มกราคม-มิถุนายน) (กรกฎาคม-ธันวาคม)

ราคา เล่มละ 250 บาท

ส่งบทความลงตีพิมพ์ได้ที่

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ถนนรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. 023108497, E-mail: easram@gmail.com

Website: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/easramJ>

พิมพ์ที่

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

การบอกรับ

สำหรับสมาชิก ปีละ 2 ฉบับ 400 บาท (รวมค่าส่ง)

สำหรับผู้ไม่เป็นสมาชิก เล่มละ 250 บาท (รวมค่าส่ง)

ติดต่อบอกรับและสมัครสมาชิกได้ที่ ผู้ช่วยบรรณาธิการตามที่อยู่วารสาร

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

- | | |
|--------------------------------------|--|
| ๑. Prof. Duan Lisheng | Yunnan University |
| ๒. Prof. Zhang Xizhen | Beijing University |
| ๓. Prof. Dr. Masao Ayabe | Tokyo Metropolitan University |
| ๔. Prof. Dr. Xiao Ying | Yunnan University |
| ๕ .Assoc. Prof. Dr. Pavel A. Slutsky | St. Petersburg State University |
| ๖. Dr. John Blaxland | ANU College of Asia and the Pacific |
| ๗. ศ.ดร.ชุมพร ปิจจุสานนท์ | คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย |
| ๘. ศ.ดร.ธนศ อารมณ์สุวรรณ | วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ |
| ๙. ศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ | คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ |
| ๑๐. ศ.ดร.จรัญ มะลูลีม | คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ |
| ๑๑. ศ.ดร.วรารักษ์ จุลปานนท์ | คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง |

iv วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

๑๒. รศ.ดร.กฤษณา ไวรสารวง	นักวิชาการอิสระ
๑๓. รศ.ดร.โกสุมภ์ สายจันทร์	นักวิชาการอิสระ
๑๔. รศ.ดร.โคริน เฟื่องเกษม	นักวิชาการอิสระ
๑๕. รศ.ดร.พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
๑๖. รศ.ดร.ดำรงค์ ฐานดี	นักวิชาการอิสระ
๑๗. รศ.ดร.ทิพาพร พิมพิสุทธิ	นักวิชาการอิสระ
๑๘. รศ.ดร.สุทัศน์พันธ์ จิราธิวัฒน์	สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๙. รศ.ดร.นิยม รัฐอมฤต	สถาบันพระปกเกล้า
๒๐. รศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
๒๑. รศ.ดร.สุนทร ชูตินธรรานนท์	คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๒. รศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
๒๓. รศ.ดร.พรพรรณ จันทโรนานนท์	คณะภาษาและวัฒนธรรมจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
๒๔. รศ.ดร.ศิริพร วัชชวลค์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๕. รศ.ดร.ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์	คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒๖. รศ.พรชัย เทพปัญญา	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
๒๗. รศ.การุณย์ลักษณ์ พหลโยธิน	นักวิชาการอิสระ
๒๘. รศ.ดร.วรัชยา ศิริวัฒน์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒๙. รศ.ดร.วัชรพล พุทธรักษา	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
๓๐. รศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๓๑. รศ.ดร.ศิริลักษณ์ ดันตยกุล	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๓๒. รศ.ดร.พิเชฐ แสงทอง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ปัตตานี)
๓๓. รศ.ดร.บุษอวีร์ ยี่มะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
๓๔. รศ.ดร.ศุภชัย ศุภผล คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓๕. รศ.ดร.จักรี ไชยพินิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓๖. ผศ.ดร.โอฬาร พลดีศรีณพนธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓๗. ผศ.ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๘. ผศ.ดร.สามารถ ทองเผือก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ปัตตานี)
๓๙. ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ บุญเหลือ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔๐. ผศ.ดร.รัฐศิรินทร์ วังกานนท์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔๑. ผศ.ดร.กานต์ บุญยะกาญจน์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔๒. ผศ.ดร.เพ็ญศักดิ์ จะรัมย์พันธ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔๓. ผศ.ดร.วีระ หวังสัจจะโชค คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
๔๔. ผศ.นิมิต อังก์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔๕. อ.ดร.ณัฐรุจ วงศ์ทางสวัสดิ์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๔๕. อ.ดร.จุฑารัตน์ นกแก้ว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
๔๖. อ.ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมิ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๔๗. อ.ดร.ศิริรักษ์ นิทัศน์เอก คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔๘. อ.ดร.ณัฐธยาณี จันทพลาบูรณ์ คณะสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

vi วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

๔๙. อ.ดร.อัศวินท์ ศาสนพิทักษ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
๕๐. อ.ดร.กานต์รวี วิชัยปะ	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๕๑. อ.ดร.พงศกร ศรีรงค์ทอง	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
๕๒. อ.เอกสฤษฎ์ ลักษิตานนท์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๕๓. ดร.สุชาติ ศรียารัณย	นักวิชาการอิสระ
๕๔. พ.ต.อ.ดร.วิทวัส บุรณะ	ผกก.ตม.จว.นครราชสีมา
๕๕. อ.ดร.โอฬาร อ่องพะ	สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
๕๖. คุณชนิดา จรียาพรพงศ์	สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ

บทความที่ตีพิมพ์ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทศนะและข้อคิดเห็นจากบทความในวารสารเป็นของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำและศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียง การนำบทความในวารสารไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการ

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา จัดพิมพ์โดยศูนย์การเมือง สังคม และอาณานิคมศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นวารสารวิชาการ ด้าน สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เดิมทีจัดทำขึ้นในเล่มขนาดเล็กเป็นภาษาไทยในชื่อ จุลสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษา ปีละ 1 ฉบับ ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ได้พัฒนาขึ้นเป็น รูปเล่มขนาดใหญ่ พร้อมเนื้อหาที่หลากหลาย และตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งบทความ เป็นภาษาอังกฤษและจีนเช่นกัน ในนามวารสารศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียง นับจากปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป การจัดพิมพ์ปรับเปลี่ยนเป็นปีละ 2 ฉบับ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและกลุ่มประเทศอาเซียน ในยามที่กลุ่มกำลังเคลื่อนตัวเข้าใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น มีหลากหลายมิติในเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ครอบคลุมทางด้านการเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ธุรกิจ ปรัชญา สังคม กฎหมาย อัตลักษณ์ด้าน ศาสนา ชาติพันธุ์ การสื่อสาร ภาษา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วรรณกรรม ชุมชน ท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ และธรรมาภิบาล เป็นต้น

ก่อนหน้านี้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงค่อย ๆ พัฒนามา อย่างช้า ๆ แต่ต่อเนื่อง หลังจากก่อตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2539 (1996) ด้วยเจตนารมณ์อันแน่ว แน่นในทาง วิชาการ และได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย East Asia Academic Cooperation Council (EACC) เมื่อเริ่มต้น โดยมีกรมอาเซียนเป็นผู้ริเริ่ม ดำเนินการ ผลักดัน EACC เป็นคณะกรรมการความร่วมมือด้านวิชาการเอเชีย ตะวันออก ที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีวิชาการต่างๆ ในกรอบอาเซียน+3 และชุมชนวิชาการ

นานาชาติทั้งนี้ ศูนย์ฯ ในฐานะหนึ่งในผู้มีส่วนร่วมเมื่อแรกเริ่มของคณะกรรมการ EACC โดย ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีบทบาทเป็นรองประธานในช่วง 2 ปีแรก ได้ตระหนักดีว่า การส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ ด้านเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษาและอาเซียน จำเป็นต้องดำเนินการ พร้อมกับความร่วมมือ ของนักวิชาการจากหลากหลายแหล่ง แม้จะมีจุดหมายร่วมและความคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ดี แต่ละแห่งต่างมีอัตลักษณ์และมุมมองเฉพาะตน อีกทั้งจำเป็นต้องเชื่อมโยง เป็นเครือข่ายกับหลายสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศ รวมไปถึงถึงกับสถาบันในระดับนานาชาติ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน หนึ่งในบรรดาหลากหลาย ช่องทางนั้นคือ การจัดพิมพ์วารสารวิชาการที่คณะผู้จัดทำพยายามส่งเสริมในทิศทาง ดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นเวทีวิชาการและทางออก สำหรับเพิ่มพูนความรู้ ปะทะสังสรรค์ทางปัญญา ได้แย้ง และแลกเปลี่ยนระหว่างกัน

คณะบรรณาธิการตระหนักดีว่า งานวารสารทางวิชาการนั้นเป็นงานท้าทายที่ต้องอาศัยความวิริยะอุตสาหะ อีกทั้งต้องการเป็นเวทีทางความคิดที่ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากนักวิชาการหลายสถาบัน เพื่อผลิตผลงานและชี้แนะ เสริมสร้างให้ผลงานทางวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสะท้อนภาพองค์ความรู้ด้านเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษา ซึ่งมีพลวัตทั้งในเชิงภูมิปัญญา อัตลักษณ์และวิถีแห่งความเป็นโลกตะวันออก (Eastern World) มีเส้นหิ้งดึงดูดพลังทางความคิดของปัญญาชนให้ร่วมสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการสืบไป

ดังนั้นบทความต่างๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสาร ประกอบด้วย การเผยแพร่งานวิจัย งานค้นคว้าในหลายแง่มุมและระดับของแนวการวิเคราะห์ จากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการจากต่างสถาบันทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยรวมทั้งจากต่างประเทศในภาษาไทย ภาษาอังกฤษและอื่นๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายรองรับกับความเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21

Journal of East Asian and ASEAN Studies

Purpose and objective

The Journal of East Asian and ASEAN Studies is an academic journal published by Centre of Politics, Social and Area Studies Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University. Initially, it was published in a small format of booklet primarily in Thai language on a yearly basis. But from 2012 onwards, the volume of the Journal has been enlarged with varieties of contents to include articles in English as well in Chinese language. Beginning from 2015 the publication is scheduled to be published twice yearly to accommodate with the increasing demands for research publication requirement.

The purpose of this Journal aims to disseminate knowledge on the region of East Asia including ASEAN countries in various disciplines, as this part of Asia is moving closer together towards a tightly link area. As a multi-disciplinary publication with emphasis mainly on Social Science and Humanity, the Journal's principal focus covers sub-disciplines such as sociology, politics, security, history, international relations, economics and cooperation, business, philosophy, law, religious and ethnic identities, cultural studies, language and literature, local community, environment, public-private management and governance etc.

x วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

After founding in 1996, our East Asian Studies Center has taken a long road with slow pace but steady progress with firm objective to advance academically despite limited resources. The center was acknowledged and has been the member of the East Asia Academic Cooperation Council (EACC), a forum initiated by Department of ASEAN Affairs, MFA, since its inception in May 2007. The aims of the EACC forum is to encourage Thai scholars to participate in their intellectual capacity in a broader academic forum of ASEAN Plus Three (APT). During the first two years, the director of our East Asian Studies Centers had participated as vice-chairman of the forum.

We realize well that in order to further the studies of East Asia and ASEAN as a region and in a separate entity, this effort cannot be done solely without the cooperation among academics and partnership with other like-minded institutions. Although many share common interests with similar objectives, however each center, particularly ours, has its own identities, perspectives and agendas to pursue. The necessity to build a network of relationship with other academic institutions both inside the country and abroad is indispensable to advance the study and exchange of knowledge. And one of several channels is to publish this journal on a regular basis. Our editorial teams put effort in this direction to achieve academic standard requirement by attracting the contributors from different disciplines and serve as an outlet for researchers, academic community to express their views and approaches on the

subject matters. With the aims to offer a diversity of views, the journal would serve as an open space for intellectual discussions, exchange of criticism and dissemination of research results.

We are well aware that publishing a journal is already a challenge that needs patience and perseverance. With the aims to attain nationwide academic recognition, this journal as a forum of thought has been achieved with the collaboration of eminent intellectuals from different academic institutions who patiently peer reviewed with useful recommendations and suggestions, but then the final responsibility rests with the authors. This would contribute to reflect the state of knowledge on the region which is undergoing the dynamic change in term of wisdom, identity deriving from Eastern world of thinking that need to be reexamined and attract intellectuals to reconstruct in the present context of 21st century.

xii วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

บทบรรณาธิการ

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในการสนับสนุนให้เป็นพื้นที่สำหรับการตีพิมพ์บทความวิชาการ และบทความวิจัย สำหรับคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษา มาแล้วกว่า 20 ปี และในวารสารฉบับ มกราคม – มิถุนายน 2565 นี้ จะเป็นฉบับที่นำพาให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจต่อประเด็นทางสังคมการเมืองทั้งในไทย และต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการต่อสู้ หรือการเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งความน่าสนใจคือรูปแบบในการนำเสนอที่มีทั้งการพยายามอธิบายผ่านตัวบทวรรณกรรม และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในสังคม นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากร ทั้งในส่วนของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่จะชวนให้ขบคิดเกี่ยวกับปัญหาของการขาดแคลนกำลังคนในตลาดแรงงาน และการบริหารจัดการพัฒนาทางการเมืองที่จะเปิดมุมมองและชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นอย่างเป็นระบบนั้นควรจะดำเนินการอย่างไร

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ได้ให้โอกาสผู้เขียนได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนทางวิชาการ ผ่านการทำงานในกองวารสารแห่งนี้มาตลอดระยะเวลา 11 ปี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าต่อไปในอนาคตวารสารฉบับนี้จะเป็นที่สนใจของทั้งท่านผู้อ่าน และผู้ที่ต้องการจะใช้พื้นที่นี้เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมสืบไป

วีรชน เกษสกุล

Editorial

The Journal of East Asia and ASEAN Studies has been supported by the Faculty of Political Science, Ramkhamheang University for publishing academic articles and research papers for scholars, researchers, and students for 20 years. This January-June issue of 2022 provides the reader with social issues both in Thailand and in other countries, especially the political struggle and movement. What is interesting in this issue is a variety of subjects ranged from literature to the real social phenomenon. Moreover, there are also the issues of development both of human, which is regarding the lack of human resource in the labor market, and of politics, which indicates how the social development should proceed.

Finally, I would like to thank the Faculty of Political Science for giving me a chance to develop my academic career for 11 years. I hope that this journal would be beneficial for the reader, and those who would like to use it to contribute to both the academic circle and the society.

Weerachon Gedsagul

xiv วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

Contents

	Page
Editorial	xii
Political Implications of George Orwell's Nineteen Eighty-Four (1984) Sirachat Totussa Phermsak Chariamphan	1
Modern hell : the reconstruction of the classical image of hell. Sarochaya Jirarunguangwong	24
Social Movement through Social Media Platforms: Through Free Youth Kamonwan Taptimtong	50
The Challenge to Communism in China: the protest in Hong Kong and its Transnational Fronts Nussawan Hunhaboon	71

xvi วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

Contents

	Page
Cooperative management and political development. Monchuda Supornjag	92
Approaches to Solving the Vocational Manpower Demand in Thai Labor Market Auscharapon Samkam	113
Preliminary agreement	135

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	xii
นัยทางการเมืองใน “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” (1984) ของจอร์จ ออร์เวลล์ ศิริชัย โททัสสะ เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์	1
นรกสมัยใหม่ : การประกอบสร้างใหม่ของภาพนรกแบบคลาสสิก สโรชยา จิรรุ่งเรืองวงศ์	24
การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลมีเดีย : ศึกษาผ่านเยาวชนปลดแอก กมลวรรณ ทับทิมทอง	50

xviii วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

สารบัญ

	หน้า
ความท้าทายของพรรคคอมมิวนิสต์จีน : การประท้วงในฮ่องกงกับแนวร่วมข้ามชาติ นัสนั่น หันหาบุญ	71
การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันกับการพัฒนาทางการเมือง มณชุตตา สุพรจักร	92
แนวทางการแก้ไขปัญหาความต้องการกำลังคน ด้านอาชีวศึกษาในตลาดแรงงานไทย อัจฉราภรณ์ เสมคำ	113
ข้อตกลงเบื้องต้น	135

นัยทางการเมืองใน “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” (1984) ของจอร์จ ออร์เวลล์¹
Political Implications of George Orwell’s Nineteen Eighty-Four
(1984)

ศิริชัช โททัสสะ²

Sirachat Totussa

เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์³

Phermsak Chariamphan

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษานัยทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่อง “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” ของจอร์จ ออร์เวลล์ โดยใช้วิธีการตีความตัวบท ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนถึงการปกครองระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ รวมไปถึงการใช้เครื่องมือและวิธีการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความภักดีของพลเมืองต่อรัฐ เช่น การโฆษณาชวนเชื่อผ่านโปสเตอร์, กิจกรรมปลูกฝัง

¹ บทความนี้พัฒนามาจากรายงานวิชาการเมืองกับศิลปะ (POL4189) หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564

² นักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง อีเมล Sirachat.tts@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำกลุ่มวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง อีเมล Phermsakc@ru.ac.th เว็บไซต์ <https://ru.academia.edu/PhermsakChariamphan>

2 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

ความเกลียดชังต่อศัตรูที่พรรคสร้างขึ้นมา, การใช้ความกลัวและความรุนแรงในการควบคุมความคิดจิตใจ, การสร้างภาษารูปแบบใหม่ ตลอดจนการลบประวัติศาสตร์ ความทรงจำ และการสร้างความจริงใหม่ที่พรรคกำหนดเข้าแทนที่

คำสำคัญ: หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่, 1984, จอร์จ ออร์เวลล์, วรรณกรรมทางการเมือง

Abstract

This article aims to study the political implications of George Orwell's "Nineteen Eighty-Four" by using textual interpretation methodology. According to the study, this work is based on a reflection on Totalitarianism political regime. The governing entity utilized various tools, such as propaganda posters, to build citizen loyalty to the regime. There are also activities to cultivate "hatred" against the party's established enemies; using violence and fear to control the mind and thought; inventing a new language; erasing history and memory to create novel realities set by the party.

Keywords: Nineteen Eighty-Four, 1984, George Orwell, Political literature

1.บทนำ

“หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” (1984) เป็นวรรณกรรมของจอร์จ ออร์เวลล์ อันมีชื่อเสียงที่เว็บไซต์โมเดิร์นไลบรารีจัดให้อยู่ในลำดับที่ 13 ของนิยายที่ดีที่สุด 100 เรื่อง (Modern Library 100 Best Novels) (Modern Library, n.d.)

วรรณกรรมเรื่องนี้มีการแปลเป็นภาษาต่างๆทั่วโลก กว่า 65 ภาษา และมีการตีพิมพ์ซ้ำเป็นจำนวนมาก (Atlas Translation, n.d.) แสดงถึงนิยมและการยอมรับทั้งในด้านการใช้ภาษา การวางโครงเรื่อง โดยเฉพาะการเสียดสีระบอบการปกครองอย่างแจ่มชัด

นอกจากนี้ หากสังเกตดูเวลาเกิดการประท้วงหรือชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในประเทศต่าง ๆ ล้วนเกี่ยวข้องกับการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ประกอบการเรียกร้อง ทั้งการเขียนป้ายประท้วง การแสดงท่าทางเชิงสัญลักษณ์ การวาดรูป ทำงานศิลปะเพื่อแสดงออกทางการเมืองหรือแม้กระทั่งการนำหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการเมืองออกมาแสดงในการประท้วง และ “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” (1984) ก็มักจะถูกนำมาใช้เพื่อแสดงสัญลักษณ์ในทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง เช่น เหตุการณ์เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ที่มีบุคคลแต่งกายคล้ายชุดนักศึกษา สวมแว่นดำ นุ่งทวนแซนด์วิช ทำมือชูสัญลักษณ์สามนิ้ว และหยิบหนังสือ 1984 ขึ้นมาอ่านบริเวณห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง ก่อนจะหยิบโทรศัพท์มือถือเปิดเพลงชาติฝรั่งเศส (ประชาติ, 2557ก) หรือกรณีนักศึกษาจากศูนย์นิสิตนักศึกษาเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย (ศนปท.) ทวนแซนด์วิชและอ่านหนังสือเล่มเดียวกันบริเวณด้านหน้าสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย เพื่อตรวจสอบความเสมอภาคของการใช้เสรีภาพในการแสดงออก ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 (ประชาติ, 2557ข)

4 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา
ปีที่ 22 ฉบับที่ 1



ภาพที่ 1

ทางซ้าย บุคคลชายสามนิ้วและหนังสือ “1984” ด้านหน้าห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง
(ประชาไท, 2557ก)

ทางขวา นักศึกษาจาก (ศนปท.) ยืนอ่านหนังสือ “1984” ด้านหน้าสถานทูต
สหรัฐฯ (ประชาไท, 2557ข)

ในด้านของการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องนี้เช่นเดียวกัน มีการศึกษาวิเคราะห์รวมไปถึงการนำมาเชื่อมโยงกับการวิพากษ์วิจารณ์ระบอบการเมืองไทยอย่างกว้างขวาง เช่นงานของธวัชพล ทองอินทราช (2558; 2559) รัฐพงศ์ หมะอุ (2560) นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2557) สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ (2557) ธงชัย วินิจจะกุล (2553) ใจ อึ๊งภากรณ์ (2555) ธนา มณีพฤกษ์ (2562) เป็นต้น ด้วยความสำคัญดังกล่าว จึงนำมาสู่การศึกษาในบทความชิ้นนี้ที่ต้องการศึกษานัยทางการเมืองในวรรณกรรมทางการเมืองเรื่องนี้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น สาม ส่วนหลัก ๆ ส่วนแรกได้แก่การเกริ่นนำถึงเนื้อเรื่องโดยย่อ ส่วนที่สองจะเป็นบทวิเคราะห์ และส่วนสุดท้ายจะเป็นบทสรุปตามลำดับ

2. เนื้อเรื่อง “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” โดยสังเขป⁴

⁴ สรุปความจาก สรวงอัปสร กลีกรานันท์ (2563, หน้า 8-13)

ในปี 1984 อารยธรรมล่มสลายจากผลของสงครามโลก ความขัดแย้งของประชาชน และการปฏิวัติ แอร์สตรีปวัน หรือที่เคยรู้จักในนาม บริเตนใหญ่ เป็นเมืองหนึ่งของรัฐโอเชียเนีย (Oceania) หนึ่งในสามมหาอำนาจเผด็จการที่ครองโลกถูกปกครองโดยพรรคภายใต้อุดมการณ์หรือลัทธิทางการเมือง อิงซ็อก (Ingsoc : English Socialism : สังคมนิยมอังกฤษ) และผู้นำที่ลึกลับอย่าง ‘พีเบ้ม’ (Big Brother) พรรคจะกวาดล้างใครก็ตามที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของระบอบการปกครองอย่างโหดเหี้ยมและไร้ความปราณี โดยใช้ตำรวจความคิดและการสอดแนมตลอดเวลาผ่านจอโทรทัศน์ที่สามารถดักฟังผ่านไมโครโฟนและสอดส่องผ่านกล้องที่อยู่ในเครื่องนั้น ผู้ใดที่ไม่เห็นด้วยหรือเพียงแค่แสดงออกทางสีหน้าว่าไม่เห็นด้วยหรือกระทำการใดที่ทำให้รู้สึกว่าเป็นปฏิปักษ์กับพรรค ชื่อของคุณจะถูกลบออกจากประวัติศาสตร์ ทุกสิ่งที่คุณเคยทำจะเสมือนว่าไม่เคยเกิดขึ้น การมีตัวตนจะถูกปฏิเสธ หรือจะใช้คำว่า ‘ระเหิดหาย’

วินสตัน สมิธ ตัวเอกของเรื่อง สมาชิกพรรคนอก (Outer Party) คนหนึ่ง ทำงานอยู่ในกระทรวงความจริง รับผิดชอบงานแก้ไข เปลี่ยนแปลงบิดเบือนข้อมูล หรือเขียนประวัติศาสตร์ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของรัฐ วินสตันได้ทำการแก้ไขนิตยสารเดอะโทม ฉบับที่ผ่าน ๆ มา ในขณะที่เอกสารต้นฉบับจะถูกทิ้งลงในช่องที่เรียกว่าหลุมความทรงจำ วินสตันเป็นคนที่ฉลาดหลักแหลม ทำงานเก่ง รับผิดชอบต่อหน้าที่ แต่ในส่วนลึกของตัวเขามีความคิดต่อต้านพรรคและต้องการเปลี่ยนแปลงระบอบที่เป็นอยู่ทั้ง ๆ ที่เขารู้อยู่แล้วว่าอาจจะถูกยื่นข้อหา ‘อาชญากรรมความคิด’ และถูกจับในวันหนึ่ง

วินสตันได้เริ่มการเขียนบันทึกลงไดอารี่ที่เขาไปซื้อมาจากร้านค้าเสรีในย่านสลัมแห่งหนึ่ง การเขียนบันทึกประจำวันไม่ได้เป็นเรื่องผิดกฎหมาย แต่ถ้า

6 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

หากถูกตรวจพบก็มีสิทธิโดนข้อหาอาชญากรรมความคิดได้ จากนั้นในขณะที่ วินสตันอยู่ที่กระทรวงความคิด เขาได้สังเกตเห็นจูเลีย โดยเธอทำงานอยู่ในกรม บันเทิงคดี ทำงานซ่อมเครื่องเขียนนวนิยายในกระทรวง โดยเขาคิดว่าจูเลียนั้น อาจเป็นหนึ่งในตำรวจความคิดที่พร้อมจะจับเขาในข้อหาอาชญากรรมทาง ความคิด ถึงแม้มันไม่น่าจะเป็นไปได้แต่เขายังคงรู้สึกไม่สบายใจและมีความ กลัวปนอยู่บ้าง อีกคนหนึ่ง ชายที่ดำรงตำแหน่งสำคัญและเป็นสมาชิกพรรคใน โอไบรอัน เป็นชายผู้ที่วินสตันเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายกองทัพใต้ดินที่ เรียกว่า ‘การตรภาพ’ ซึ่งก่อตั้งโดย เอมมานูเอล โกลด์สไตน์ ศัตรูตัวฉกาจของพี่ เบ็ม พรรค และประชาชน

วันหนึ่ง วินสตันได้รับจดหมายลับจากจูเลียซึ่งในนั้นเขียนว่า “ฉันรัก คุณ” ทั้งสองคนเริ่มมีความสัมพันธ์ขึ้นแบบลับๆ และทั้งคู่แอบเริ่มความสัมพันธ์ ทางเพศ ซึ่งการมีเพศสัมพันธ์เพื่อความสุขนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม พวกเขาจึง ตระหนักอยู่เสมอว่าอาจถูกจับตามองอยู่ จูเลียได้บอกกับวินสตันว่าเธอเองก็มี ความคิดต่อต้านและเกลียดชังพรรคอยู่เช่นกัน ทั้งคู่ได้พบกันหลายครั้งในสถานที่ หลายแห่งรวมทั้งห้องเช่าเหนือร้านขายของเก่าที่วินสตันได้ซื้อไดอารี่ของเขา ที่ ทั้งคู่ได้เข้าไปเพื่อการแอบมาพบเจอกัน ระหว่างนั้นวินสตันก็ได้ไปถึงครอบครัว ของเขาที่ได้หายตัวไปในช่วงสงครามการเมือง ในช่วงปี 1950 และความสัมพันธ์ ที่ไม่ติดนักกับภรรยาของเขา แคทธริน หลายสัปดาห์ต่อมา วินสตันได้สิ่งที่เขารอ คอยอย่างใจจดใจจ่อมาตลอดเวลา โอไบรอันเชิญวินสตันไปที่พักของเขา เขาได้ แนะนำตัวว่าตนเป็นสมาชิกกลุ่มการตรภาพ และเขาได้มอบหนังสือเล่มหนึ่ง ให้กับวินสตัน บนหน้าปกนั้นเขียนว่า ทฤษฎีและหลักการปฏิบัติของลัทธิ คณาธิปไตยรวมหมู่ โดย เอมมานูเอล โกลด์สไตน์ ขณะเดียวกันในช่วงสัปดาห์

เกลียดชัง ศัตรูของโอเชียเนียก็ได้เปลี่ยนจากยูเรเชียเป็นอิสเตเชียโดยที่ไม่มีใครสังเกต

วินสตันและจูเลียได้เริ่มอ่านบางส่วนของหนังสือที่โกลด์สไตน์เขียน ที่อธิบายวิธีที่พรรครักษาอำนาจ ความหมายที่แท้จริงของคำขวัญ และแนวคิดเรื่องสงครามต่อเนื่อง มันให้เหตุผลว่าพรรคสามารถถูกโค่นล้มลงได้หากกลุ่มกบฏลุกขึ้นต่อต้าน อย่างไรก็ตามวินสตันรู้สึกว่หนังสือเล่มนี้ยังไม่สามารถทำให้เขาได้เรียนรู้ถึงความลึบสุดยอด มันไม่ได้บอกอะไรที่เขาไม่รู้ เพียงแค่จัดระเบียบความคิดของเขาที่มีอยู่ก่อนแล้วให้เข้าที่เท่านั้น

วินสตันและจูเลียถูกจับ คุณซาร์ริงตันเจ้าของร้านค้าที่วินสตันเช่าห้องอยู่ได้เปิดเผยตัวว่าตนเป็นตำรวจความคิดและได้แอบสอดแนมทั้งคู่ ทั้งสองคนถูกส่งไปคุมขังอยู่ที่กระทรวงความรัก เมื่อโอไบรอันมาถึง เขาได้เปิดเผยตัวว่าตนเองเป็นตำรวจความคิดและทำงานให้กับพรรคมาโดยตลอด โอไบรอันบอกกับวินสตันว่าเขาจะไม่วันได้รู้ว่ากลุ่มภราดรภาพนั้นมีอยู่จริงหรือไม่ และหนังสือของเอมมานูเอล โกลด์สไตน์นั้น ถูกเขียนขึ้นโดยความร่วมมือของโอไบรอันและสมาชิกพรรคคนอื่น ๆ โอไบรอันพาวินสตันไปที่ห้อง 101 ซึ่งเป็นสถานที่ลับที่พรรคไว้ใช้กับพวกกบฏ เพื่อเข้าสู่ระดับสุดท้ายของการล้างสมอง เขาต้องเจอสิ่งที่เลวร้ายที่สุดในโลกซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล โดยวินสตันก็ได้พบกับสิ่งที่เลวร้ายที่สุดสำหรับเขา หนู และในที่สุดวินสตันได้ทรยศต่อจูเลียโดยการขอให้ทรมาณเธอแทนที่จะเป็นเขา โดยสิ่งที่เป็นเป้าหมายของโอไบรอันและพรรคคือการให้วินสตันตัดขาดความสัมพันธ์กับจูเลียโดยสิ้นเชิง

วินสตันได้รับการปล่อยตัวให้กลับไปใช้ชีวิตและยังคงไปดื่มเหล้าจิบที่ร้านประจำบ่อยๆ วันหนึ่งวินสตันได้พบกับจูเลียที่ถูกทรมานมาเช่นกัน ทั้งคู่ต่างเปิดเผยว่าได้ทรยศต่อกัน และต่างคนต่างไม่มีความรู้สึกต่อกันอีกต่อไป เสียงแตร

สัญญาณดังกึกก้อง ชาวการฉลองชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของโอเชียเนียเหนือกองทัพอียูเรเชียในแอฟริกา และในที่สุดเขาก็ได้เรียนรู้ที่จะยอมรับมัน การดิ้นรนต่อสู้จบลงแล้ว เขาได้ชัยชนะเหนือตนเอง เขารักพี่เป้มอย่างไม่มีเงื่อนไข

3. นัยทางการเมืองในวรรณกรรม “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่”

นัยทางการเมืองในวรรณกรรม “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” ประกอบไปด้วยสองประเด็นใหญ่ ๆ ด้วยกัน ได้แก่ รูปแบบการปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จและการใช้เครื่องมือและวิธีการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความภักดีของพลเมืองต่อรัฐ เช่น การโฆษณาชวนเชื่อผ่านโปสเตอร์, กิจกรรมปลูกฝังความเกลียดชังต่อศัตรูที่พรรคสร้างขึ้น, การใช้ความรุนแรงและความกลัวในการควบคุมความคิด, การสร้างภาษารูปแบบใหม่ ตลอดจนการลบเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และความทรงจำและสร้างความจริงใหม่ที่พรรคกำหนดเข้าแทนที่

3.1 การปกครองในระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ

การปกครองระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จนั้นเป็นการปกครองที่เกิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, ม.ป.ป., น. 71) โดยมีลักษณะการปกครองแบบรวมอำนาจไว้กับบุคคลเดียว หรือกลุ่มบุคคลกลุ่มเดียว โดยที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นสามารถใช้อำนาจได้อย่างเด็ดขาดในการบริหารรัฐ, เศรษฐกิจ, สังคม, ระบบการศึกษา, ศิลปะ, วิทยาศาสตร์, ข้อมูลข่าวสาร, ทัศนคติ, ศีลธรรม ความเชื่อ, สิทธิและเสรีภาพของพลเมือง ทุกอย่างนี้จะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลและสอดส่องจากรัฐ (Longley, 2022) รวมทั้งการจัดหรือการได้รับความร่วมมือจากกลุ่มธุรกิจ สหภาพแรงงาน ศาสนา สถาบันการศึกษา และกลุ่มผู้แข่งขันทางการเมืองอย่างพรรคการเมืองชั่วคราว

ข้าม สถานิติบัญญัติ และตุลาการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของผู้ปกครอง (Tannenbaum, 2010, p. 1673)

ในเรื่อง “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” มีการใช้อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของพลเมืองภายในรัฐผ่าน “โทรภาพ” ในการสอดส่องพฤติกรรมและความคิดของบุคคลในรัฐ เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมดูแลความมั่นคงของรัฐ และสะดวกต่อการ “จัดการให้เรียบร้อย” ดังความในตอนนี่คือ

“โทรภาพทำการรับและส่งสัญญาณภาพไปพร้อมๆ กัน ไม่ว่าวินสตันจะเสี่ยงใดๆ ก็ตามที่ดังกว่าเสียงกระซิบอันแผ่วเบาจริงๆ เสียงนั้นจะถูกจับได้หมด ตราบนานเท่าที่ยังอยู่ในขอบเขตทัศนวิสัยการจับสัญญาณของแผ่นโลหะ ภาพของเขาจะปรากฏเช่นเดียวกับเสียงของเขา และคุณไม่มีทางรู้อย่างแน่นอนว่า ในนาทีใดใครกำลังเฝ้ามองคุณอยู่ ... เป็นไปได้ด้วยซ้ำว่าเขาจะเฝ้ามองทุกคนตลอดเวลา” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 22-23)

มากไปกว่านั้น ในเรื่องนี้รัฐได้ก่อตั้งองค์กรอย่าง “หน่วยสปายส์” ขึ้นมาเพื่อปลูกฝังความจงรักภักดีต่อรัฐและฝึกอบรมพลเมืองให้คอยสอดส่องดูแลความเรียบร้อยของรัฐโดยการคอยชี้ตัวผู้กระทำ “อาชญากรรมความคิด” ตั้งแต่เป็นเด็กเล็กๆ เพื่อง่ายต่อรัฐในปลูกฝังและการควบคุม รวมไปถึงตำรวจสายตรวจเพื่อคอยสอดแนมพลเมือง ซึ่งหน่วยที่สำคัญที่สุดคือ “ตำรวจความคิด” ที่มีหน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยทางความคิดของพลเมือง ดังตอนหนึ่งของเนื้อเรื่องคือ

*“เด็กชายแก้วขวบหน้าตาหล่อเหลาทำทางดีอรัน
คนหนึ่งโผล่ขึ้นมาจากด้านหลังโต๊ะ พร้อมกับชูเขาด้วยปืน*

พวกอัตโนมิติของเล่น ขณะที่น้องสาวตัวน้อย ซึ่งน่าจะอ่อนกว่าเจ้าหนูสักสองปี ทำท่าเดียวกันโดยใช้เศษไม้ชิ้นหนึ่ง ทั้งสองสวมกางเกงขาสั้นสีน้ำเงิน เสื้อเชิ้ตสีเทา และผ้าพันคอสีแดง อันเป็นเครื่องแบบของหน่วยสพายล์ ...การที่ต้องอยู่กับเด็กๆ เหล่านั้น เขาคิดว่าหญิงผู้ร่วมเพศคนนั้นต้องมีชีวิตอยู่อย่างน่าสะพรึงกลัวอย่างแน่นอน อีกปีสองปีพวกเขาจะเฝ้ามองนางทั้งวันทั้งคืนเพื่อเฝ้าระวังอาการนอกกริต ทุกวันนี้เด็กเกือบทุกคนร้ายกาจ สิ่งเลวร้ายที่สุดคือองค์กรต่างๆ เช่น หน่วยสพายล์ จะใช้วิธีการอย่างเป็นระบบเปลี่ยนพวกเขาให้กลายเป็นมนุษย์ป่าเถื่อนตัวเล็กๆ ที่ไม่อาจควบคุมได้ แต่การสร้างวิสัยนี้ให้ก่อเกิดในตัวพวกเขา ไม่ได้มีแนวโน้มใดๆ ที่จะทำให้พวกเขากบฏต่อพรรค ในทางตรงข้ามพวกเขารักและบูชาพรรค รวมทั้งทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพรรค” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 42-44)

ในเรื่องนี้ การมีอยู่ของบุคคลที่ก่ออาชญากรรมทางความคิดนั้นจะถูกปฏิเสธ หลักฐานการมีชีวิตจะถูกดัดแปลงแก้ไข หรือทำลาย จนในที่สุด สังคมก็จะลืมเรื่องของบุคคลนั้นราวกับว่าชีวิตของบุคคลนั้นไม่เคยมีอยู่ตั้งแต่แรก ดังบทบรรยายในส่วนนี้คือ

“ไม่ว่าเขาจะเขียนว่า **พีเบิร์มจงพินาต** หรือหลักเสียงที่จะไม่เขียนก็ไม่ต่างกัน ไม่ว่าเขาจะเขียนบันทึกประจำวันต่อไป หรือไม่เขียนแล้วก็ไม่ต่างกัน ตำรวจความคิดจับกุมเขาได้เหมือนกัน เขากะทำความผิดไปแล้ว นั่นแปลว่าเขาจะยังคงทำต่อไป แม้ว่าเขาจะไม่จดปากกาลงกระดาษ อัน

เป็นอาชญากรรมร้ายแรง ที่รวมเอาอาชญากรรมทุกประเภท
เอาไว้ด้วยกัน อาชญากรรมความคิด พวกเขาเรียกแบบนี้
อาชญากรรมความคิด ไม่ใช่สิ่งที่ซ่อนเร้นได้ตลอดเวลา คุณ
อาจปกปิดได้ชั่วขณะหนึ่ง อาจเป็นเวลาหลายปี ทว่าไม่ช้าก็
เร็วพวกเขาจะจับคุณได้

การจับกุมอย่างสม่ำเสมอมักเกิดขึ้นในเวลากลางคืน
สะดุ้งตื่นขณะหลับ มือสากๆ เขย่าไหล่คุณ แสงไฟส่องนัยน์ตา
คุณ ใบหน้าเหี้ยมร้ายล่อม เตี้ยงคุณ การจับกุมส่วนใหญ่ไม่มี
พิจารณาคดี ไม่มีการรายงานการจับกุม เพียงแค่ผู้คนหายเฉยๆ
ในตอนกลางคืน ชื่อของคุณจะถูกกลบออกจากกระเบียน ทุกๆ
บันทึกในทุกสิ่งทุกอย่างที่คุณเคยทำจะถูกกลบออกหมด การเคย
มีคุณอยู่เมื่อครั้งหนึ่งจะถูกปฏิเสธ จากนั้นจะถูกลืมเลือน คุณจะ
ถูกกำจัด ถอนรากถอนโคน ระเหิดหาย คือคำที่ใช้กันตามปกติ”
(จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 38-39)

หลังการถูกจับกุมโดยตำรวจความคิด กระบวนการต่อมาที่ผู้ถูกจับกุม
จะต้องเผชิญก็คือ การถูกทำให้ “ระเหิดหาย” โดยการทำลายตัวตนอยู่ของ
บุคคลผู้กระทำความผิดต่อรัฐ การแก้ไขหลักฐานการมีอยู่ของบุคคลในบันทึก
ต่าง ๆ และสุดท้ายผู้คนที่รู้จักหรือเคยได้ยินชื่อเสียงของบุคคลคนนั้น จะลืมเรื่อง
การมีอยู่ของบุคคลนั้นไปในที่สุด ดังตัวในกรณีขององค์การ บอพล. ดังความ
ในตอนนี่คือ

“ดูเหมือนว่าการมอบเครื่องอิสริยาภรณ์ประจำวัน
ของปีเป็มนั้นนั้น กระทำเพื่อสถิติการทำงานขององค์การ
หนึ่งซึ่งรู้จักในนาม บอพล. ผู้จัดส่งบุหรืและเครื่องอุปโภค

บริโศกอื่นๆ ให้แก่หมู่กะลาสีที่ป้อมลอยน้ำ สหายวิทเทอรส์ผู้โด่งดัง สมาชิกพรรคในคนสำคัญ ได้รับการเฉพาะเจาะจงเลือกให้เป็นผู้รับการสรรเสริญพิเศษ และได้ประดับเหรียญสมนาคุณอิสริยาภรณ์ดีเดาชั้นที่สอง ...สามเดือนต่อมา บอปล. ถูกยุบหายไปกะทันหันโดยไร้เหตุผล ผู้คนต่างตั้งสมมติฐานว่าวิทเทอรส์และพวกพ้องคงทำเรื่องน่าอัปยศ แต่ไม่มีใครรายงานเรื่องนี้ในหน้าหนังสือพิมพ์หรือในโทรภาพ ...เป็นเรื่องธรรมดาสามัญ เมื่อบุคคลผู้ทำให้พรรคไม่พอใจหายไปเฉยๆ และไม่ได้ยื่นข้อครหาพวกเขาอีกเลย ไม่มีใครรู้ร่องรอยแม้แต่แน่นอนว่าเกิดอะไรขึ้นกับคนเหล่านั้น ” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 63-64)

3.2. การใช้เครื่องมือและวิธีการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความ รักดีของพลเมืองต่อรัฐ

3.2.1 การโฆษณาชวนเชื่อผ่านโปสเตอร์

“โถงทางเดินอบอวลด้วยกลิ่นกะหล่ำปลีต้มผสมกลิ่นพรมเก่า บนผนังสุดทางเดินด้านหนึ่งมีใบปิดสี่สีขนาดใหญ่ปิดอยู่ ขนาดของมันใหญ่เกินกว่าจะเป็นใบปิดสำหรับภายในอาคาร เป็นภาพใบหน้าขนาดมหึมา กว้างกว่าหนึ่งเมตร ใบหน้าของบุรุษอายุราวสี่สิบห้าปี มีหนวดดกหนา หน้าตาหล่อเหลาปิ๊ง ... บันไดแต่ละขั้นตรงข้ามกับทางเข้าลิฟต์ มีใบปิดภาพใบหน้ามหึมาจ้องมองออกมาจากผนัง เป็นหนึ่งในหลายๆ ภาพที่สร้างอุปายให้ดวงตาคู่นั้นมองตามคุณ

ทุกๆ การเคลื่อนไหว ‘พีบีเอ็มกำลังจับตามองคุณ’ คำบรรยาย
ใต้ภาพปรากฏเช่นนั้น” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 21)

ข้อความข้างต้นได้บรรยายถึงสิ่งที่ปรากฏรอบตัวของวินสตัน ที่แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของพลเมือง โดยใช้โปสเตอร์ใบใหญ่ที่ปรากฏใบหน้าของบุรุษมีอายุ ตูน่าเครนบนมือ กำลังจ้องมองทุกฝั่แก่ทุกการกระทำของพลเมือง และเสริมด้วยคำบรรยายใต้ภาพ ‘พีบีเอ็มกำลังจับตามองคุณ’ เพื่อย้ำให้พลเมืองทุกคนรับรู้รับทราบว่า รัฐกำลังเฝ้ามองพฤติกรรมของพลเมืองทุกคนอยู่อย่างใกล้ชิด

3.2.2 กิจกรรมปลูกฝังความเกลียดชังต่อศัตรูที่พรรคสร้างขึ้น

รัฐเผด็จการต่างต้องการความเป็นเอกภาพทางความคิดภายใต้การชี้นำของรัฐ ความคิดนอกคอก แตกต่างจะถูกจัดการ เพื่อง่ายต่อการควบคุมดูแล ดังนั้น การสร้างบุคคลให้เป็นที่เคารพบูชาสรรเสริญของคนทั้งรัฐเป็นเรื่องที่รัฐต้องดำเนินการ และนอกจากนั้น การสร้างศัตรูให้พลเมืองในรัฐมีเป้าหมายในการเกลียดชังไปที่คนคนเดียว หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พลเมืองในรัฐมีความรัก รักดีต่อบุคคลหรือกลุ่มคนเดียว มีความเกลียดชังต่อบุคคลหรือกลุ่มเดียว ตามที่พรรคต้องการ ส่งผลให้เกิดเอกภาพทางความคิดและง่ายต่อการควบคุมปกครองการปกครอง ดังความส่วนหนึ่งในตอนนี่คือ

“เป็นเวลาเกือบสิบห้านาทีในกรมนันทนาการ
วินสตันทำงาน พวกเขาลากเก้าอี้ออกมาจากคอกสี่เหลี่ยมที่
นั่งทำงาน และวางรวมเป็นกลุ่มที่กลางห้องโถง ตรงกันข้าม
กับโทรทัศน์ขนาดใหญ่ เพื่อเตรียมตัวสำหรับกิจกรรมเกลียด
ชังสองนาทีก่อน ... ใบหน้าของเอมมานูเอล โกลด์สไตน์ ศัตรูของ
ประชาชนแวบขึ้นมาบนจอ เสียงฮือฮาดังขึ้นทั่วไปในหมู่ผู้ชม

... เป็นเสียงที่ระคนด้วยความหวาดกลัวกับความรังเกียจ ...
แค่เพียงเห็นภาพ หรือแม้แต่ไปถึงโกลด์สไตน์ ความ
หวาดกลัวและโกรธแค้นก็อาจเกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติ เขาถือ
เป้าแห่งความเกลียดชังอันยืนยงมากกว่าใครๆ ... ในนาซีที่
สองความเกลียดชังพุ่งพล่านสู่ความคึกคัก ผู้คนกระโดด
โลดเต้นอย่างเกรี้ยวกราดอยู่ในที่ของตน พร้อมกับร้องตะโกน
สุดเสียง ... ในช่วงเวลาที่ความรู้สึกแฉะฉ่ำ วินสตันพบว่าเขา
ก็ตะโกนไปกับคนอื่นๆ ... สิ่งที่น่าสะพรึงกลัวเกี่ยวกับกิจกรรม
เกลียดชังสองนาซีไม่ได้อยู่ที่การถูกกะเกณฑ์ให้เข้ามาเป็น
ส่วนหนึ่ง แต่ตรงกันข้าม อยู่ที่ความเป็นไปไม่ได้ที่จะหลีกเลี่ยง
การเข้าร่วม ... ความรู้สึกเหลือล้นบนความขยะแขยงอัน
เนื่องมาจากความกลัว ความพยายา ความปรารถนาจะเช่น
ฆ่า ทรมาณ ทบไต่หน้าด้วยค้อนยักษ์ ดูเหมือนจะแล่นผ่านคน
ทั้งกลุ่มราวกับกระแสไฟฟ้า เปลี่ยนทุกคนไปจากความตั้งใจ
เดิม ให้ใบหน้าบูดเบี้ยว กรีดร้องราวกับวิกิลกรีด ... นาซี
ต่อมาเขาก็กลับมาอยู่กับผู้คนที่รายล้อม และทุกคำพูดที่
กล่าวถึงโกลด์สไตน์ ดูเหมือนเป็นความจริงสำหรับเขา ในช่วง
เวลาเหล่านั้นความชิงชังลับๆ ต่อพี่เบิ้มแปรเปลี่ยนเป็นความ
รักใคร่บูชา” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 29-34)

กิจกรรมเกลียดชังสองนาซี เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นทุกสัปดาห์ เพื่อการ
สร้างความเกลียดชังต่อเป้าหมายที่รัฐกำหนดขึ้น (ในที่นี้คือโกลด์สไตน์ ผู้นำกลุ่ม
ภราดรภาพ) เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพทางความคิด โดยรัฐจะทำให้เป้าหมาย
นั้นดูแย่ มีความคิดน่ารังเกียจ เป็นขยะน่าสมเพช และเป็นอันตรายต่อรัฐ ผู้คน

ต่างรู้สึกว่าผู้ที่เคารพบูชา (พี่เบิ้ม) กำลังถูกเหยียดหยาม การปกครองรัฐถูก
ประณาม ความหวาดกลัวและความโกรธแค้นของพลเมืองจะก่อตัวขึ้นโดย
อัตโนมัติ นำไปสู่ความจงรักภักดีต่อตัวผู้นำเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความชิงชังลับ ๆ ต่อ
ตัวพี่เบิ้มของวินสตัน แปรเปลี่ยนเป็นความรักใคร่บูชาให้ห้วงระยะเวลาที่ทำ
กิจกรรมนี้ จากนั้นจะเข้าสู่การโฆษณาชวนเชื่อของทางพรรค โดยมีภาพบุคคลที่
ควรได้รับการสรรเสริญเทิดทูนตามที่พรรคต้องการขึ้นมาเพื่อปลูกฝังความคิด
ดังกล่าว

3.2.3 การใช้ความรุนแรงและความกลัวในการควบคุม

ความคิด

“ ‘เด็ก ๆ เสียงดังเสียจริง’ นางกล่าว ‘พวกเขามืดหวัง
เพราะไม่ได้ไปดูการแขวนคอ เป็นเพราะเหตุนี้แหละ ฉันยุ่งเกินกว่าจะ
พา ไป ทอ ม ก ก็ ล ับ จ า ก ท ำ ง าน มา ไม่ ทั น ’
‘ทำไมเราถึงไปดูการแขวนคอไม่ได้’ เด็กชายแผดเสียง
คำราม

‘อยากไปดูแขวนคอ! อยากไปดูแขวนคอ!’ เด็กหญิง
ตัวน้อยร้องเป็นเพลงสวด เธอยังคงกระโดดโซโลดเต้นไปรอบ ๆ
นักโทษชายเรเชียบางส่วนที่มีความผิดข้อหาก่ออาชญากรรม
สงคราม จะถูกแขวนคอที่สวนสาธารณะเย็นวันนี้ วินสตันจำ
ได้ เหตุการณ์แบบนี้จะเกิดขึ้นประมาณเดือนละครั้ง และเป็น
ปรากฏการณ์อันเป็นที่นิยม เด็ก ๆ มักจะเรียกร้องอยากไปดู
เสมอ” (หน้า, 43)

“ ‘การแขวนคอครั้งนี้ดีทีเดียว’ ไชม่เอ่ยด้วยท่าที่
ครุ่นคำนึง ‘ผมว่าเสียตรงที่เขามัดเท้าพวกมันไว้ ผมอยากดู

ตอนพวกมันเตะแข้งเตะขา และที่ยอดเยี่ยมกว่าอะไรทั้งหมด
ก็คือตอนท้าย ที่ลิ้นมันจุกปากปลิ้นออกมา มันเขี้ยว...แบบ
เขี้ยวชัดๆ เลย ตรงนี้แหละที่ติดใจผม” (หน้า 69)

ในวรรณกรรมเรื่องนี้จะมีกระทรวงหนึ่งที่ว่ากระทรวงความรักทำ
หน้าที่รักษากฎหมายและระเบียบ ผู้ที่ก่ออาชญากรรมทางความคิดจะถูกส่งตัว
มาที่นี่ เพื่อ “รักษา” อาการผิดปกติทางปัญญา นักโทษเหล่านี้จะถูก
กระบวนกรล้างสมอง ถูกทำให้เชื่อฟัง ทำให้รักและเคารพในตัวพี่เบิ้มและพรรค
ตั้งแต่การไต่ถามถึงจากกำปั้น กระบอง รองเท้าบูต หรือแท่งเหล็กในการสอบสวน
ตามปกติ โดยที่นักโทษทุกคนต้องยอมรับสารภาพกับความผิดอันยาวเหยียด
หลังจากที่การข่มขู่ลง จะนำไปสู่การสอบสวนโดยปัญญาชนในพรรค ผลัดกัน
เข้ามาอย่างต่อเนื่อง พวกเขาตอบหน้า บิดหู จิกผม ให้ยินขาดเดียว ไม่ให้ปัสสาวะ
ฉายไฟส่องหน้า เพื่อทำลายพลังในการโต้แย้งและใช้เหตุผล พวกเขาทั้งตะโกน
ใส่ ประณามและข่มขู่การใช้กำลังทุกครั้งที่เกิดความลังเลในการตอบคำถาม จน
ทำให้นักโทษกลายเป็นสิ่งที่พรรคต้องการจะให้ เป็น ให้พูดหรือเขียนสิ่งใดก็ตามที่
เป็นคำสั่ง ให้สารภาพสิ่งใดก็ตามที่ผู้คุมต้องการให้สารภาพ โดย “ห้อง หนึ่ง-
ศูนย์-หนึ่ง” เป็นห้องที่เอาไว้ทำให้นักโทษอาชญากรรมความคิดพ่ายแพ้ต่อความ
ต้องการของพรรค โดย นักโทษต้องมีชุดความคิดเดียวกับที่รัฐต้องการ มี
ประวัติศาสตร์ฉบับเดียวกันกับที่รัฐเขียน มีความจงรักภักดีต่อบุคคลเดียวที่รัฐ
สร้างขึ้น โดยให้พบเจอกับสิ่งที่น่ากลัวที่สุดในโลกของนักโทษซึ่งแต่ละคนมีไม่
เหมือนกัน จนในท้ายที่สุดความคิดที่แตกแยกกับพรรคก็กลับกลายเป็นหนึ่ง
เดียวกันกับพรรค ความเกลียดชังกลายเป็นความรักต่อพรรค และมนุษย์คิดขบถ
กลายเป็นมนุษย์ตามที่รัฐต้องการให้เป็นในที่สุด (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น.
257-321)

3.2.4 การสร้างภาษารูปแบบใหม่

“เรามีท่าทีสับสนที่เมื่อเอ่ยถึงนิวสปีก ... ‘ฉบับพิมพ์ครั้งที่สิบเอ็ดจะเป็นฉบับสรุปเปิดเสร็จ ... เรากำลังทำให้ภาษาเข้ารูปร่างเรียบร้อยในขั้นสุดท้าย เป็นรูปภาษาสำหรับใช้เมื่อถึงช่วงเวลาที่ไม่มีใครพูดภาษาอื่นแล้ว เมื่อเราจัดการเสร็จเรียบร้อย คนอย่างคุณนั่นแหละที่ต้องเรียนรู้ใหม่หมด ผมงล้าพูดเลยว่าคุณคงคิดว่างานหลักของพวกเราคือคิดประดิษฐ์คำใหม่ แต่ไม่ใช่เลยแม้แต่น้อย! เรากำลังทำลายต่างหาก คำศัพท์นับสิบนับร้อยถูกทำลายทุกวัน เราเขียนภาษาทั้งจนเหลือแต่กระดูก ฉบับพิมพ์ครั้งที่สิบเอ็ดจะไม่มีคำที่เล็กใช้ก่อนปี 2050 แม้สักคำเดียว’” (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 70 - 71)

ตอนที่วินสตันกำลังทานอาหารและถามไข่มถึงเรื่องงาน จะเห็นได้ว่าการแทรกแซงชีวิตของพลเมืองภายในรัฐนั้น ทำให้ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงภาษาที่สามารถนำไปสู่การควบคุมความคิดของบุคคลได้ โดยไข่มได้ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของภาษาให้วินสตันได้เข้าใจอย่างคำว่า ‘ดี’ ในเมื่อคุณมีคำว่า ‘ดี’ ไม่มีความจำเป็นอะไรสำหรับคำว่า ‘เลว’ ถ้าหากคำว่า ‘อติ’ ก็สามารถใช้ทดแทนได้เหมือนกัน ชัดเจนและดีกว่าด้วยซ้ำ แล้วถ้าหากต้องการความหมายที่มากกว่า ‘ดี’ คำที่คลุมเครืออย่าง ‘ยอดเยี่ยม’ ‘วิเศษ’ หรือคำอื่นๆ ต่างไม่มีประโยชน์ในเมื่อคำว่า ‘ดีบวก’ ครอบคลุมความหมายได้อย่างครบถ้วนกว่า (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 71) เมื่อคำศัพท์ต่างๆ ในชีวิตลดน้อยลงจนรัฐสามารถควบคุมความคิดและการกระทำได้ง่าย รัฐจะสามารถทำให้คนสรรเสริญบูชารัฐได้โดยไม่มีการแตกแถวความคิด คนที่คิดต่างหรือมีข้อสงสัยจะไม่มีอยู่

เพราะตอนนั้นอาจจะมีคำว่าสงสัยหรือคิดต่าง รวมไปถึงการกบฏ จะมีกบฏเกิดขึ้นได้อย่างไรหากไม่มีคำว่า “กบฏ” อยู่อีกแล้ว

3.2.5 การลอบประวัติดำเนินการและความทรงจำ และสร้าง ความจริงที่พรรคกำหนดเข้าแทนที่

“กระทรวงอุดมสมบูรณ์คาดการณ์ปริมาณการผลิต
รองเท้าบูตไตรมาสนี้ไว้ที่ 145 ล้านคู่ ในขณะที่ผลผลิตจริง
กลับแค่ 62 ล้านคู่ แต่ทั้งนี้ในการเขียนปริมาณการคาดการณ์
ใหม่ วินสตันลดตัวเลขลงเหลือ 57 ล้านคู่ เพื่อเปิดช่องให้อ้าง
ได้อีกเหมือนดังเคยว่า การผลิตทำได้เกินสัดส่วนที่กำหนดไว้
ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม ตัวเลข 62 ล้านไม่ได้ใกล้เคียงความจริง
มากไปกว่า 57 ล้าน หรือ 145 ล้าน เพราะเป็นไปได้มาก
ทีเดียวว่าอาจไม่ได้มีการผลิตรองเท้าบูตเลย หรือที่ใกล้เคียง
ความจริงมากไปกว่านั้นก็คือ ไม่มีใครรู้ว่ามีการผลิตออกมา
มากน้อยเท่าใด และไม่มีใครสนใจด้วยสิ่งที่ทุกคนรู้คือ ตาม
รายงานบนแผ่นกระดาษนั้นทุกไตรมาสมีการผลิตรองเท้าบู
ตมากมายมหาศาล ในขณะที่ประชากรโอเชียเนียบางที่อาจ
ถึงครึ่งประเทศต้องเดินเท้าเปล่า เช่นเดียวกับบันทึก
ข้อเท็จจริงในทุกระดับชั้น ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก ทุกสิ่งค่อย ๆ
เลื่อนรางเข้าไปในโลกเงา ซึ่งท้ายที่สุด แม้แต่วันเดือนปีก็
กลายเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย” (หน้า 60)

ในเรื่องนี้ มีกระทรวงความจริงที่มีหน้าที่รับผิดชอบกิจการข่าวสาร
การศึกษา และจิตรศิลป์ ซึ่งหน้าที่ที่สำคัญอีกอย่างของกระทรวงนี้คือการสร้าง
การลอบประวัติดำเนินการ ความทรงจำ และสร้างความจริงที่พรรคกำหนดเข้าแทนที่

โดยวินสตันได้ทำงานอยู่ในกระทรวงนี้ด้วย หน้าที่ของเขาคือการแก้ไขหนังสือพิมพ์เดอะไทมส์ฉบับใดก็ตามที่ทางพรรคต้องการเพื่อไม่ให้ขัดแย้งกับความจำเป็นของพรรค ณ เวลานั้น หรือให้เป็นตามแนวทางพรรคปัจจุบัน อย่างคำคาดการณ์ล่วงหน้าที่พรรคแถลงในอดีต หากในปัจจุบันไม่เป็นไปตามเป้าหมายหลักฐานใดที่เชื่อมโยงกับการแถลงในอดีตจะถูกแก้ไข และเก็บเข้าแฟ้มแทนที่ของเดิม ก่อนนำของเดิมนั้นไปทำลายทิ้ง เพื่อให้สามารถมีหลักฐานแสดงได้ว่าความจริงที่พรรคกำหนดนั้นถูกต้องเสมอ กระบวนการนี้ไม่ได้ใช้เฉพาะกับหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่ใช้กับทุกอย่างทั้งหนังสือ วารสาร ใบปลิว ภาพยนตร์ ภาพถ่าย เป็นต้น การเขียนประวัติศาสตร์ใหม่แทนที่ของเดิมมีการกระทำอย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า บ่อยครั้งเท่าที่จำเป็น จนไม่มีสิ่งใดสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเท็จได้ถูกสร้างขึ้นแทนที่ความจริงในที่สุด (จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 59)

4. สรุป

จากการศึกษานัยทางการเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมวรรณกรรม “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” ผ่านการวิเคราะห์ตัวบท ผู้ศึกษาพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะที่สะท้อนและเสียดสีถึงระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จที่ปกครองโดยพรรค ๑ เดียว และกลไกในการทำงานของระบอบดังกล่าว ผ่านการใช้เครื่องมือและวิธีการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความภักดีของพลเมืองต่อรัฐ ทั้งการเสริมแรงและการลงโทษ อาทิ การโฆษณาชวนเชื่อผ่านโปสเตอร์, กิจกรรมปลูกฝังความเกลียดชังต่อศัตรูที่พรรคสร้างขึ้นมา, การใช้รุนแรงและความกลัวในการควบคุมความคิดจิตใจ รวมไปถึงการสร้างภาษารูปแบบใหม่ ตลอดจนการลบเหตุการณ์, ประวัติศาสตร์ และความทรงจำและสร้างความจริงใหม่ที่พรรคกำหนดเข้าแทนที่เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่รัฐต้องการ

นอกจากนั้น ข้อเขียนของเขาภายหลังก็ยังยืนยันว่างานเขียนทุกชิ้นที่เขาเขียนอย่างจริงจังตั้งแต่หลังปี ค.ศ. 1936 เป็นต้นมา เป็นงานเขียนที่ต่อต้านระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จและสนับสนุนระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย (democratic socialism) ทั้งทางตรงและทางอ้อม (Orwell, p. 103) สำหรับในกรณีของ “หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่” แม้ว่าตัวเอกจะพ่ายแพ้ต่อระบอบเผด็จการในท้ายสุดของเรื่อง แต่วรรณกรรมเรื่องนี้ก็ยังแฝงไปด้วยกลืนอายของการต่อสู้และการไม่ยอมจำนนต่อการปกครองในรูปแบบเผด็จการและการครอบงำทางความคิด ดังความในตอนนี้เป็นคือ

เสรีภาพคือ เสรีภาพที่จะพูดว่าสองบวกสองเป็นสี่

หากสิ่งนี้เป็นที่ยอมรับ ทุกสิ่งที่เหลือจะตามมา

(จอร์จ ออร์เวลล์, 2563, น. 102)

และนี่อาจเป็นเหตุให้วรรณกรรมทางการเมืองเล่มนี้ถูกนำมาขึ้นม่านอ่านและใช้แสดงสัญลักษณ์ทางการเมืองอย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่าเมื่อพวกเขาคิดว่ากำลังถูกคุกคามและลิดรอนเสรีภาพจากรัฐ

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

Atlas Translation. (n.d.). **NOVELS IN TRANSLATION: GEORGE**

ORWELL NINETEEN EIGHTY-FOUR. Retrieved on 5 April

2022 from [https://www.atlas-](https://www.atlas-translations.co.uk/blog/orwell/)

[translations.co.uk/blog/orwell/](https://www.atlas-translations.co.uk/blog/orwell/)

Longley, R.. (2022). **Totalitarianism, Authoritarianism, and**

Fascism. Retrieved on 1 May 2022 from

[https://www.thoughtco.com/totalitarianism-](https://www.thoughtco.com/totalitarianism-authoritarianism-fascism-4147699)

[authoritarianism-fascism-4147699](https://www.thoughtco.com/totalitarianism-authoritarianism-fascism-4147699)

Modern Library. (n.d.). **100 Best Novels.** ค้นเมื่อ Retrieved on 5 April

2022 from [https://www.modernlibrary.com/top-100/100-](https://www.modernlibrary.com/top-100/100-best-novels/)

[best-novels/](https://www.modernlibrary.com/top-100/100-best-novels/)

Orwell, George. (1958). Why I Write. In Bot, G. (Ed.). **George Orwell**

Selected Writings (p. 99-105). London: William

Heinemann.

Tannenbaum, D. G.. (2010). Totalitarianism. In Kurian, G.T.. (Ed.).

The Encyclopedia of Political Science (p. 1673-1674).

Washington, DC: CQ Press.

ภาษาไทย

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (ม.ป.ป.). **หลักรัฐศาสตร์.** กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และ

รัฐประศาสนศาสตร์.

22 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

จอร์จ ออร์เวลล์. (2563). **หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่ มหานครแห่งความคับแค้น** (สำรวจ
อัปสร กสิกรานันท์, แปล). กรุงเทพฯ: แอร์โรว์.

ใจ อึ้งภากรณ์. (2555). **ใจ อึ้งภากรณ์: หนังสือ 1984 ของ จอร์จ ออร์เวล กับ
สังคมไทย**. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2565 จาก

<https://prachatai.com/journal/2012/03/39545>

ธงชัย วินิจจะกุล. (2553). **ธงชัย วินิจจะกุล (2): ความต่อแหลอันเป็น
เอกลักษณ์ และ 1984 แบบไทยที่ Orwell ไม่รู้จัก**. ค้นเมื่อ 20
เมษายน 2565 จาก

<https://prachatai.com/journal/2011/12/38429>

ธนา ฌฬพฤกษ์. (2562). **เครื่องมือในสร้างควมกลัว แก่ประชาชนรัฐโอซันเนีย
จากวรรณกรรม 1984 Fearmongering in 1984: How Fear
governthe people of Oceania. ใน สำนักวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ (บรรณาธิการ), การประชุมหาดใหญ่วิชาการ
ระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 10 The 10th Hatyai National
and International Conference (หน้า 940-947). สงขลา:
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.**

ธวัพล ทองอินทราช. (2558). “บทวิเคราะห์วรรณกรรม 1984: ว่าด้วยการ
วิพากษ์สังคมการเมืองไทย” **วารสาร เศรษฐศาสตร์การเมือง
บูรพา** ปีที่ 3, ฉบับที่ 2 : 57-82

ธวัพล ทองอินทราช. (2559). “อ่าน 1984 แล้ว รื้อถอน ทำลาย การเมืองไทย
ในเชิงปรัชญา” **วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา** ปีที่ 4, ฉบับที่
1 : 1-23

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). **นิธิ เอียวศรีวงศ์: ความรักกับเผด็จการ**. ค้นเมื่อ 26
เมษายน 2565 จาก

<https://prachatai.com/journal/2014/09/55723>

ประชาไท. (2557ก). **จนท.รวบหนุ่มกินแซนวิชอ่านหนังสือ“1984”-เปิด
เพลงชาติฝรั่งเศส หน้าห้องดัง** ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก

<https://prachatai.com/journal/2014/06/54169>

ประชาไท. (2557ข). **นักศึกษากินแซนวิชอ่าน'1984' หน้าสถานทูตสหรัฐฯ
พิสูจน์มาตรฐาน จนท..** ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก

<https://prachatai.com/journal/2014/07/54340>

รัฐพงศ์ หมะอุ. (2560). **บทวิจารณ์วรรณกรรม เรื่อง Nineteen Eighty-
Four (1984) by George Orwell.** ค้นเมื่อ 25 เมษายน 2565

จาก [https://thanatchaarticle.blogspot.com/2017/04/](https://thanatchaarticle.blogspot.com/2017/04/nineteen-eighty-four-1984-by-george.html)

[nineteen-eighty-four-1984-by-george.html](https://thanatchaarticle.blogspot.com/2017/04/nineteen-eighty-four-1984-by-george.html)

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2557). **สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ: 1984 กับการปรับ
ทัศนคติ**. ค้นเมื่อ 25 เมษายน 2565 จาก

<https://prachatai.com/journal/2014/07/54641>

นรกสมัยใหม่ : การประกอบสร้างใหม่ของภาพนรกแบบคลาสสิก

Modern hell : the reconstruction of the classical image of hell.

สโรชญา จิรวงศ์¹

Sarochaya Jirungruangwong

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพนรกสมัยใหม่ นรกเปลี่ยนแปลงไปจากภาพนรกแบบดั้งเดิมอันปรากฏในคำสอนทางศาสนาหรือนรกแบบคลาสสิก โดยศึกษาจากวรรณกรรมร่วมสมัย 3 เรื่อง ได้แก่ นวนิยายสั้นเรื่อง Heart of Darkness ของ โจเซฟ คอนราด บทละครเรื่อง No Exit ของ ฌอง-ปอล ซาทร์ และนวนิยายเรื่อง Job: A Comedy of Justice ของ โรเบิร์ต ไฮน์ไลน์ ภาพของนรกสมัยใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนประสบการณ์ของผู้ประพันธ์ส่งผลต่อความหมายและลักษณะของนรก ในนวนิยายสั้นเรื่อง Heart of Darkness ของคอนราด นรกเป็นผลมาจากความโหดร้ายทารุณไร้มนุษยธรรมและการแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าของจักรวรรดินิยมในแอฟริกา นอกจากนี้ภาพนรกายังสะท้อนให้เห็นสถานะที่กำกวมของคอนราดที่เป็นทั้งผู้ลี้ภัยจากผลกระทบจากจักรวรรดินิยมและในขณะเดียวกันโดยหน้าที่การงานของเขาที่เป็นกัปตันเดินเรือสินค้าก็ทำให้เขาเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดินิยม ส่วนในบทละครเรื่อง No exit ของ ซาทร์ ภาพนรกสะท้อนความไม่รับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง ซึ่งส่งผลให้บุคคลนั้นต้องถูกตัดสินโดยผู้อื่น ภาพนรกนี้เป็นการ

¹ นักวิชาการอิสระ

สะท้อนทัศนคติของชาลส์ที่วิพากษ์ความล้มเหลวของคนฝรั่งเศสในการต่อต้านอำนาจของเยอรมันที่ยึดครองฝรั่งเศสในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่วนในนวนิยายเรื่อง Job: A Comedy of Justice ของไฮน์ไลน์ นรกสะท้อนให้เห็นความไร้เสรีภาพและการปฏิเสธความแตกต่าง อันเนื่องมาจากอิทธิพลทางศาสนาที่เข้มงวดและการเหยียดผิวในสังคมอเมริกา

คำสำคัญ: นรกในวรรณกรรม, บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

Abstract

The objective of this article is to analyze the reconstructed images of modern hell in three literary works; Joseph Conrad's *Heart of Darkness*, Jean-Paul Sartre's *No Exit*, and Robert A. Heinlein's *Job: A Comedy of Justice*, that are different from the traditional images of hell that appear in classical and religious texts. The research finds that the images of modern hell in the three literary works are influenced by the social and cultural contexts as well as by the experiences of the authors. In Conrad's *Heart of Darkness*, hell is the result of the inhuman brutalities and the pursuit of commercial interests of imperialism in Africa. It also reflects the author's ambiguous position as a refugee from imperialism on one hand, and on the other, as a captain in the merchant navy, and therefore involved in imperialism. In Sartre's *No Exit*, hell reflects the failure to take responsibility for one's action and decision that leaves one subject to the other's judgment. This is Sartre's criticism of his compatriots' failure to resist the German occupation of France during the Second World War. In

Heinlein's novel, *Job: A Comedy of Justice*, hell reflects the lack of freedom and the negation of difference that result from the religious dogmatism and racial discrimination in the U.S. society.

Keywords: Hell in literature, Social and Cultural Context.

บทนำ

ความเชื่อเรื่องนรกปรากฏมายาวนานหลายพันปี ปรากฏเป็นงานเขียนนับแต่สมัยกรีกที่มีความเชื่อเกี่ยวกับโลกใต้พิภพที่วิญญาณผู้ตายต้องลงไป ในบทประพันธ์เรื่อง *The Odyssey* ของ Homer โลกถูกแบ่งออกเป็นสามส่วน หนึ่งคือโลกมนุษย์ท้องทะเล และโลกใต้บาดาลหรือยมโลก ซึ่งยมโลกคือสถานที่ที่วิญญาณของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วจะต้องไปอยู่ ณ ที่นั้น ยมโลกในความเชื่อของกรีกจะถูกแบ่งเป็นสามส่วน ส่วนหนึ่งสำหรับวิญญาณที่ทำความดี รวมไปถึงเหล่าวีรบุรุษ (*Elysian Field*) ส่วนที่สองสำหรับวิญญาณทั่วไปที่ไม่มีทั้งความดีและความเลวปรากฏชัดเจน ส่วนสุดท้ายคือที่สำหรับวิญญาณที่ทำความชั่ว (*Tartarus*) และจากความเชื่อเกี่ยวกับโลกหลังความตายแบบกรีกนี้ก็ได้พัฒนาเรื่อยมาโดยเริ่มมีความเกี่ยวโยงเข้ากับคติและคำสอนทางศาสนาที่มุ่งเน้นไปยังเรื่องความดีความชั่วหรือกรอบศีลธรรมจรรยา ปรากฏในรูปแบบของสถานที่ที่มีไว้เพื่อสำเร็จโทษทัณฑ์แก่เหล่าผู้ที่ประพฤตินอกกรอบศีลธรรมตามที่คตินทางศาสนากำหนดไว้ ซึ่งก็คือ “นรก” สถานที่ที่มีไว้ลงทัณฑ์ผู้ทำบาปที่เสียชีวิตไปแล้ว อันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปนั่นเอง ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด ภาพของนรกนั้นก็ยังคงฝังรากลึกอยู่ในความคิดความเชื่อของมนุษย์เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน อย่างไรก็ตามรูปแบบและภาพลักษณ์ของนรกในความคิดของมนุษย์ในแต่ละยุคแต่ละสมัยจะแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป

ในคติตามคริสต์ศาสนา ปรากฏความเชื่อเรื่องนรกในพระคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งอธิบายว่านรกคือสถานที่ที่ผู้ที่ปฏิเสธพระบุตรหรือพระเยซู และ ผู้ต้องโทษบาปซึ่งได้กระทำความผิด จะถูกพิพากษาในการตัดสินครั้งสุดท้าย (The Last Judgment) ให้ต้องลงไปชดใช้บาปที่ได้กระทำนั้นและรับการลงโทษชั่วกับชั่วกลับ (Turner, 1995) ภาพของนรกที่ปรากฏในคติทางศาสนาคริสต์นั้นได้รับอิทธิพลมาจากศาสนายูดาห์ อันกล่าวถึงวิญญาณผู้ตายและสถานที่ที่อยู่ใต้ผืนดิน เป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยไฟที่ไม่มีวันดับ (Gehenna) สำหรับลงโทษผู้ทำผิด ต่อต้านพระเจ้า นับถือพวกนอกรีต เมื่อกาลเวลาผ่านไป การตีความและให้ภาพของมนุษย์ที่มีต่อนรกกก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ถึงแม้ว่าภาพของนรกที่ปรากฏในยุคต่าง ๆ จะมีรายละเอียดปลีกย่อย เช่น สถานที่ตั้งหรือวิธีการลงโทษ ที่แตกต่างกันไป แต่โดยรวม นรกรยังคงเป็นสถานที่ที่มีมืดมิด และเป็นที่จองจำวิญญาณบาปและทำการลงโทษวิญญาณเหล่านั้น เพื่อรอวันแห่งการตัดสินครั้งสุดท้ายจะมาถึง

เมื่อความเชื่อเกี่ยวกับนรกภูมิ ได้รับการเล่าขานสืบต่อกันมายาวนานหลายพันปี ภาพลักษณ์ของนรกที่นักประพันธ์ในยุคสมัยต่าง ๆ จำลองขึ้นในงานเขียนของตน ก็เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเช่นกัน จากนั้นนรกในแบบกรีกมาเป็นนรกตามคติของศาสนาคริสต์ จากโลกสำหรับคนตายมาเป็นที่ลงโทษวิญญาณบาปจากเทพเจ้าผู้ปกครองโลกได้บาตลมาเป็นชาตานุชิตต่อต้านพระเจ้าผู้เป็นเจ้า หรือแม้กระทั่งการกระทำอย่างหนึ่งซึ่งไม่เคยถือว่าเป็นความผิดกลายมาเป็นบาปต้องห้ามในยุคสมัยต่อมา เช่น การบวบงสรวงเทพเจ้าที่นอกเหนือไปจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ในอดีตก่อนยุคกลาง (Medieval Age) ไม่ถือว่าเป็นความผิด แต่เมื่อศาสนาคริสต์เฟื่องฟูและทรงอิทธิพลมากขึ้นในช่วงยุคกลาง การบูชาเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นการกระทำของพวกนอกรีต จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของนรกมีความเกี่ยวเนื่องผูกพันกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ณ ขณะนั้น ดังนั้นการสร้างภาพให้ “นรก” ตามการตีความของผู้เขียนที่

แตกต่างกันไป ทั้งที่ต่างยุคสมัย หรือในยุคเดียวกันแต่ตีความนรกแตกต่างกัน ถือเป็น เรื่องที่น่าสนใจที่จะทำความเข้าใจการนำเสนอแก่นตำนานเดิมมาใช้เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ ของนรกตามบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม และแนวความคิดซึ่งสะท้อนจาก วรรณกรรมแต่ละเรื่อง เพื่อศึกษาพัฒนาการของนรกในความคิดของคนว่ามีความ เปลี่ยนแปลง แตกต่างและหลากหลายอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 18 และ 19 เนื่องจากอิทธิพลของศาสนาไม่ได้เข้มข้นมากเท่าในอดีต ความเชื่อเกี่ยวกับนรกจึง เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่ใช่เพียงรายละเอียดปลีกย่อยเหมือนที่เคย เป็นมาในยุคก่อนหน้านี้แต่อย่างใด

ในศตวรรษที่ 18 และ 19 มีงานเขียนเกี่ยวกับนรกปรากฏขึ้นเป็นจำนวนมากไม่ น้อย มีทั้งการนำเสนอภาพของนรกที่เป็นนรกตามคติความเชื่อทางศาสนา เช่น *Paradise Lost* ของจอห์น มิลตัน (John Milton) และนรกที่มีความหมายในเชิง สัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างภาพจินตนาการของบุคคล หรืออาจอธิบายให้เห็นภาพว่า นรกรุ่นนี้มีคำจำกัดความแบบ “สวรรค์อยู่นอก นรกอยู่ในใจ” เช่น เรื่อง *Heaven and Hell* ของเอมานูเอล สวีเดนบอร์ก (Emanuel Swedenborg) หรือนวนิยาย *The Rime of the Ancient Mariner* ของ แซมมวล คอลริดจ์ (Samuel Taylor Coleridge) เป็นต้น ภาพของนรกในเชิงสัญลักษณ์ของแต่ละบุคคลก็มีสภาพที่ต่างกันไป ตามแต่ความคิด ความเชื่อของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งอาจแตกต่างไปจากภาพของนรกที่เคย ยึดถือกันมา อาจกล่าวได้ว่าเป็นนรกที่เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละบุคคลนั่นเอง โดยที่นรก ในลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องยึดติดอยู่กับโลกทางกายภาพเสมอไป ไม่แม้กระทั่งจะต้อง เป็นเรื่องของคนตายเท่านั้น แต่สามารถปรากฏขึ้นได้ในทุกสถานที่ กับทุกบุคคล

วรรณกรรมร่วมสมัยที่เน้นประเด็นเกี่ยวกับนรกที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ ได้แก่ นวนิยายสั้นเรื่อง *Heart of Darkness* ของ โจเซฟ คอนราด บทละครเรื่อง *No Exit* ของ ฌอง-ปอล ซาทร์ และ นวนิยายเรื่อง *Job: A Comedy of Justice* ของ โรเบิร์ต

ไฮน์ไลน์ โดยบทความนี้จะมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์การประกอบสร้างภาพนรกแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากภาพนรกแบบดั้งเดิมอันปรากฏในคำสอนทางศาสนาหรือแบบคลาสสิก โดยพิจารณาถึงอิทธิพลจากบริบทสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประพันธ์ รวมไปถึงทัศนคติของผู้ประพันธ์

2. Heart of Darkness ของ โจเซฟ คอนราด

โจเซฟ คอนราด ประพันธ์นวนิยายสั้นเรื่อง *Heart of Darkness* ขึ้นในปี ค.ศ. 1902 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเดินทางของมารโลว์เพื่อเข้าไปสู่ใจกลางทวีปแอฟริกาอันถูกเรียกขานว่าเป็นหัวใจแห่งความมืดมิด มารโลว์รับหน้าที่กัปตันเรือจากบริษัทของเบลเยียมล่องเรือไปตามแม่น้ำคองโกเพื่อขนถ่ายยางข้างกลับมายังประเทศเบลเยียม ระหว่างการเดินทางขึ้นไปตามแม่น้ำคองโกนั้นมารโลว์ได้พบเห็นสภาพแวดล้อมที่มีดิสสั้วอิซึมครึม ความเปียกชื้นและอากาศที่ร้อนระอุของทวีปแอฟริกาอันเป็นสภาพที่เขาไม่คุ้นเคย สภาพแวดล้อมของแอฟริกาจึงสร้างความยากลำบากในการเดินทางของสมาชิกในขบวนเรือไม่น้อย เมื่อเดินทางเข้ามาถึงสถานีขึ้นนอกอันเป็นสถานีขึ้นแรกสุดที่คนขาวรวมตัวกันอยู่เพื่อรวบรวมทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ไม้และยางข้างก่อนจะขึ้นเรือเพื่อส่งกลับไปยังดินแดนเจ้าอาณานิคม มารโลว์ได้พบเห็นว่คนขาวที่รวมตัวกันอยู่ในที่นี้ไม่ได้ทำงานอะไรที่เป็นขึ้นเป็นอันเนื่องจากเจ้าหน้าที่ในสถานีใช้เวลาไปกับการเอกสารที่ไม่มีประโยชน์อะไรต่อการขนถ่ายสินค้าเลยแม้แต่น้อยจากสถานีขึ้นนอก มารโลว์เดินทางตามกลุ่มพ่อค้ายางข้างเข้าไปถึงสถานีขึ้นกลาง ที่สถานีขึ้นกลางนี้มารโลว์ได้พบเห็นความโกลาและความลุ่มหลงในทรัพยากรธรรมชาติของคนผิวขาวรวมไปถึงพฤติกรรมโหดร้ายทารุณของคนขาวที่กระทำต่อชนพื้นเมืองราวกับชีวิตของชนพื้นเมืองนั้นไม่มีความหมายใด ๆ ที่สถานีขึ้นกลางนี้มารโลว์ได้ยินเรื่องเล่าขานถึงเคิร์ทซ์ บุรุษผู้เดินทางมายังแอฟริกาโดยตั้งใจเข้ามาถ่ายทอดความรู้และอารยธรรมแก่ชนพื้นเมืองแต่สุดท้ายกลับลุ่มหลงในทรัพย์สมบัติและอำนาจจนตั้งตนขึ้นเป็นเทพ

เจ้าพื้นเมืองเพื่อครอบครองงาช้างและป่าไม้ไว้ให้เป็นของตนเองแต่ผู้เดียว เรื่องราวของ เคิร์ทซึ่งดูความสนใจของมาร์โลว์จนเขาเลือกที่จะเดินทางลึกเข้าไปในแอฟริมากมากขึ้นเพื่อที่จะได้พบกับเคิร์ท เมื่อไปถึงสถานขึ้นในที่เคิร์ทอาศัยอยู่นั้น มาร์โลว์พบว่า เคิร์ทกลายเป็นคนวิกลจริตที่ต้องการครอบครองทรัพยากรทุกอย่างไว้แต่ผู้เดียว อีกทั้งยังลุ่มหลงในอำนาจอันสามารถชี้เป็นชี้ตายชีวิตของชนพื้นเมืองทั้งหลาย ความคลุ้มคลั่งของเคิร์ททำให้ร่างกายของเขาอ่อนแอลงกระทั่งเขาล้มป่วย มาร์โลว์จำเป็นต้องนำตัวเคิร์ทกลับออกมาจากสถานขึ้นในเพื่อมารับการรักษา แต่ระหว่างที่เรือกำลังเดินทางกลับออกมาจากสถานขึ้นในนั้น อาการของเคิร์ททรุดหนักลงจนเขาเสียชีวิตก่อนจะได้รับการรักษา ก่อนจะเสียชีวิตเคิร์ทซึ่งคำพูดปริศนาไว้ว่า “The horror! The horror!” มาร์โลว์เองก็ล้มป่วยด้วยโรคเดียวกันกับเคิร์ทแต่เขาสามารถรอดชีวิตจากโรคร้ายนั้นมาได้ ประสบการณ์ที่มาร์โลว์ได้ประสบระหว่างการเดินทางเข้าไปยังใจกลางแอฟริกาแล้วเดินทางกลับออกมาทำให้มาร์โลว์ค้นพบว่าในตัวมนุษย์ทุกคนไม่ว่าคนขาวหรือชนพื้นเมืองมีความมืดมิดที่เป็นต้นเหตุแห่งความคลุ้มคลั่ง ความโลภและความหลงใหลในอำนาจซ่อนอยู่ทั้งสิ้น หากยอมให้ความลุ่มหลงในอำนาจและความโลภในทรัพยากรเข้าครอบงำจิตใจเหมือนที่ เคิร์ท เป็น ก็จะต้องพบจุดจบเช่นเดียวกับเคิร์ทผู้ถูกความคลุ้มคลั่งในจิตใจของตนเองกัดกินจนเสียชีวิตในที่สุด

โจเซฟ คอนราด (Joseph Conrad) เป็นนักประพันธ์ที่มีผลงานทั้งเรื่องสั้นและนวนิยาย ส่วนมากผลงานของคอนราดมีฉากหลังของเรื่องเกี่ยวกับการออกเดินเรือ เนื่องจากยุคสมัยที่คอนราดได้ประพันธ์ผลงานต่าง ๆ ขึ้นมานั้น การล่าอาณานิคมของจักรภพอังกฤษอยู่ในยุคเฟื่องฟู ซึ่งคอนราดเองได้นำประสบการณ์ที่เขาได้รับจากทั้งในฝรั่งเศสและประสบการณ์ในขบวนเรือสินค้าของอังกฤษมาสร้างสรรค์เรื่องราวต่าง ๆ ขึ้น โดยที่เนื้อเรื่องหลักๆของคอนราดจะเกี่ยวข้องกับการสะท้อนภาพของจักรวรรดิที่มีอาณาเขตกว้างขวางใหญ่โตไปทั่วโลกว่าผ่านการมีอาณานิคมในทวีปต่าง ๆ พร้อม ๆ กับที่

ให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจเบื้องลึกของจิตวิญญาณของมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินเนื้อเรื่องจึงมีลักษณะการพรรณนาถึงบททดสอบทางจิตวิญญาณของมนุษย์อันถูกกระตุ้นโดยเสียงเรียกร้องของหน้าที่ (duty) และเกียรติยศ (honor) ของตัวละครหลัก ที่มีเหตุให้ต้องออกผจญภัยและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ตามที่คอนราดได้สรุปและตกผลึกความคิดของเขาไว้ว่าบทประพันธ์ของเขาจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดประสบการณ์ที่เขาต้องการบอกเล่า เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และสัมผัสสิ่งที่เขาต้องการนำเสนอ โดยที่ประสบการณ์ที่คอนราดต้องการนำเสนอมีความเฉพาะเจาะจง การนำเสนอบทประพันธ์โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ก็เพื่อสร้างกรอบความคิดและความเข้าใจให้ผู้อ่านเพื่อให้เข้าถึงสภาพจิตใจของตัวละคร

ในวัยเยาว์โจเซฟ คอนราด ได้รับอิทธิพลจากชนชั้นสูงโปแลนด์ ที่เรียกว่า *szlachta* อันแปลได้ว่า กลุ่มขุนนางหรือชนชั้นสูง โดยทั้งบิดาและมารดาของคอนราดเองก็เป็นสมาชิกของกลุ่มชนชั้นสูงนี้เช่นกัน ทำให้คอนราดเติบโตขึ้นท่ามกลางวัฒนธรรมแบบชนชั้นสูง ซึ่งปลูกฝังความรักและภาคภูมิใจในแผ่นดินแม่ รวมไปถึงส่งเสริมบทบาททั้งทางสังคมและวัฒนธรรมของการเป็นวีรบุรุษผู้ทรงคุณธรรม (Heroic virtue) ทั้งในด้านหน้าที่ ความจงรักภักดี และเกียรติศักดิ์ (Najder, 1984) ซึ่งการปลูกฝังทางวัฒนธรรมแบบชาวโปแลนด์นี้เริ่มทำให้กลุ่มคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นสูง เกิดแนวคิดในการฟื้นฟูระบอบการปกครองที่ไม่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของประเทศมหาอำนาจใด ๆ จึงเกิดการลุกขึ้นต่อต้านจักรวรรดิรัสเซีย หนึ่งในสามของประเทศมหาอำนาจที่ครอบครองโปแลนด์อยู่ในขณะนั้น ผ่านการเผยแพร่งานเขียนและบทประพันธ์ที่ทำหน้าที่เสมือนสถาบันทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่กระจายสู่ประชาชนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เพื่อย้ำเตือนถึงอดีตอันยิ่งใหญ่และเกรียงไกรของโปแลนด์และลิทัวเนีย ทำให้ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 19 กลุ่มชนชั้นสูงของโปแลนด์ลุกขึ้นมาเรียกร้องการปลดแอกของโปแลนด์ โดยการสนับสนุนการปฏิรูปสังคมมาสู่ระบอบการปกครอง

แบบประชาธิปไตยแทนการปกครองแบบอาณานิคม และบิดามารดาของคอนราตเองก็เข้าร่วมการเคลื่อนไหวต่อต้านรัสเซียนี้ด้วยเช่นกัน เมื่อคอนราตอายุ 11 ปี บิดาและมารดาของคอนราตถูกรัสเซียจับได้ว่าเป็นผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองต่อต้านการปกครองของจักรวรรดิรัสเซีย ทั้งครอบครัวจึงถูกเนรเทศออกนอกเขตดินแดนโปแลนด์ที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัสเซียและบิดามารดาตรอมใจตายในที่สุด คอนราตซึ่งกลายเป็นกำพร้าและไม่สามารถอาศัยอยู่ในเขตการปกครองของจักรวรรดิรัสเซียได้อีกต่อไปเพราะฐานะอาชญากรการเมืองของบิดามารดาจึงย้ายไปอยู่กับพี่ชายของมารดาที่สวิสเซอร์แลนด์ และเติบโตขึ้นภายใต้การดูแลที่เข้มงวดของลุงผู้ซึ่งพร่ำสอนถึงการใช้ชีวิตในแนวทางปฏิบัติ มิใช่การพักผ่อน และเมื่ออายุ 15 ปี คอนราตจึงย้ายไปอยู่ที่บ้านพักเด็กกำพร้าที่ญาติคนหนึ่งเป็นผู้ดูแลอยู่ บุตรสาวของเจ้าของบ้านพักกล่าวถึงคอนราตว่าคอนราตมีความใฝ่ฝันอยากเป็นนักประพันธ์เพราะเขาไม่ชอบความจำเจซ้ำซาก

การเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันดังที่กล่าวมานี้ทำให้คอนราตมีทัศนคติที่แหวกแนวออกไปจากแนวคิดพื้นฐานของสังคมในยุคนั้น (Najder, 2007) และแสดงออกมาอย่างชัดเจนผ่านเนื้อหาของบทประพันธ์ที่มุ่งเน้นไปที่การเดินทางออกผจญภัยเพื่อแสวงหาความรู้และการเติบโตของตัวละครเอก ในยุคนั้น (ปีค.ศ. 1837–1901) คือยุคที่ชนบทวิศดอเรียนกำลังเฟื่องฟู บทประพันธ์ในยุคนั้นจึงบรรยายถึงตัวเองแบบวีรบุรุษตามขนบของนวนิยายผจญภัย (Adventure Story) ซึ่งเน้นไปที่การเดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์หรือการแสดงออกซึ่งความยิ่งใหญ่และสูงส่งทางจิตวิญญาณของตัวละครเอก เช่นการที่อัศวินจะออกเดินทางเป็นเพราะมีจุดมุ่งหมายอันสูงส่งเป็นแรงผลักดัน การไปช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก สืบหาปิศาจร้ายที่รบกวนความสงบสุขของชาวบ้าน หรือเพื่อปกป้องรักษาราชอาธิปไตยของบ้านเกิดที่กำลังถูกศัตรูรุกราน แต่ตัวละครเอกในบทประพันธ์ของคอนราตได้มีลักษณะแบบวีรบุรุษตามขนบดังที่กล่าวมา

แต่อย่างไร และคอนราดเลือกที่จะนำเสนอตัวละครเอกของเขาในฐานะของนักผจญภัยผู้โง่เขลา ผู้ซึ่งจะได้เรียนรู้ถึงข้อบกพร่องของตนเองในระหว่างที่กำลังเดินทางไปเรื่อยๆ จนสุดท้ายตัวละครเอกของคอนราดจะพบว่าตนเองมีแต่ข้อบกพร่องและขีดจำกัดมากมายและไม่มีสภาพใกล้เคียงกับวีรบุรุษในจินตนาการแม้แต่น้อย

นวนิยายสั้นเรื่อง *Heart of Darkness* ของโจเซฟ คอนราด ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ความเป็นมนุษย์” ทั้งของชาวยุโรปและชาวแอฟริกัน ผ่านมุมมองความโหดร้ายของลัทธิจักรวรรดินิยมที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง ประเทศคองโกในฐานะที่เป็น “จุดศูนย์กลางของความความมืดมิด (Heart of Darkness)” ก็เป็นจุดศูนย์กลางหลักของลัทธิจักรวรรดินิยมที่บิดเบี้ยวด้วยเช่นกัน ทวีปแอฟริกาถูกนำเสนอในรูปลักษณะของสมรภูมิที่ไม่สามารถจับต้องได้ อีกทั้งยังปราศจากซึ่งอารยธรรมที่คนผิวขาวคุ้นเคย โดยผู้ที่จะเข้าไปในดินแดนแห่งนี้ไม่มีหลักประกันในด้านใด ๆ ทั้งสิ้น และเป็นความเสี่ยงที่ต้องยอมรับกันเองหากตัดสินใจจะเดินทางมาสู่ดินแดนแห่งนี้ ในแง่นี้อาจพิจารณาถึงเหตุที่คอนราดสร้างตัวละครเคิร์ทซ์และมารโลว์ขึ้นมาว่าเป็นการพยายามแสดงถึงความซับซ้อนของภาพลักษณ์ของลัทธิจักรวรรดินิยม คอนราดสร้างมารโลว์และเคิร์ทซ์ที่มีความแตกต่างกันอย่างสุดขีดขึ้นมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้ตัวละครทั้งคู่เป็นตัวแทนของแนวคิดภาพมายาที่ถูกลัทธิจักรวรรดินิยมสร้างขึ้น มารโลว์เป็นตัวแทนของอุดมคติและการสั่งสอนอบรมของลัทธิจักรวรรดินิยม ในขณะที่เคิร์ทซ์เป็นตัวแทนของการใช้อำนาจในทางที่ผิดที่มาจากความเสื่อมคดียของลัทธิในเชิงเหตุผลประโยชน์ใส่ตัวเอง และคอนราดพยายามแสดงให้เห็นว่าการเคารพบูชาหลักคำสอนที่ลัทธิจักรวรรดินิยมปลูกฝังให้ชาวยุโรปเชื่อนั้นเป็นเพียงมายาภาพ เพราะสงครามที่แท้จริงที่ปรากฏในเรื่องมิได้เป็นสงครามระหว่างอารยธรรมและอนารยธรรมอีกต่อไป แต่เป็นสงครามระหว่างความเชื่อที่มีที่มาจากลัทธิจักรวรรดินิยมเหมือนกัน แต่ถูกนำมาปฏิบัติต่างกัน ซึ่งตอกย้ำว่า “อารยธรรม” ที่ถูกใช้เป็นข้ออ้างในการเข้าไปครอบครองดินแดนเพื่อนำพาความรู้และ

แสงสว่างไปสู่ผู้ที่ด้อยกว่า เป็นเพียงมายาภาพอันสวยงามที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี แต่สุดท้ายก็เป็นเพียงการให้เหตุผลเพื่อหลอกตนเองว่าเราไม่ได้ทำอะไรผิดเท่านั้น ความมิดมิดที่คอนราดตั้งใจนำเสนอในที่นี้จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่เป็นศีลธรรมจรรยาในจิตใจของมนุษย์นั่นเองว่าเลือกที่จะใช้ความเชื่อไปในทิศทางใด ซึ่งการตั้งคำถามเกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรมนี้นำไปสู่การในจิตใจของมนุษย์นั่นเอง

มูลเหตุของความซับซ้อนในการสร้างภาพลัทธิจักรวรรดินิยมของคอนราดที่มิทั้งมองในแง่ดีและโจมตีในแง่ร้ายนั้นอาจมองได้ว่าเป็นเพราะประสบการณ์ในวัยเด็กของคอนราดเอง เนื่องจากคอนราดยังถือสัญชาติรัสเซียอยู่ แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากรัสเซียให้อยู่ต่างประเทศเป็นการถาวรได้ ความพยายามในการเปลี่ยนสัญชาติเป็นชาวออสเตรียก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะรัสเซียไม่ยินยอม ในขณะที่เดียวกันคอนราดที่ยังถือสัญชาติรัสเซียก็ไม่สามารถกลับเข้าไปอยู่ในเขตปกครองของรัสเซียได้เพราะมีเรื่องการถูกเนรเทศของบิดามารดาในฐานะอาชญากรการเมืองอยู่ ซึ่งทำให้คอนราดรู้สึกว้าชีวิตของตนในฐานะบุตรชายของผู้อพยพลี้ภัยทางการเมืองมีแนวโน้มจะถูกรังแกและเอารัดเอาเปรียบ รวมไปถึงถูกเกณฑ์เข้าไปเป็นทหารรัสเซียเป็นเวลายาวนานอย่างแน่นอน รวมไปถึงภาวะคนนอกที่แปลกแยก เพราะไม่มีรากฐานที่มั่นคงในชีวิต

จากประสบการณ์ที่คอนราดได้รับในวัยเด็กและอิทธิพลจากจักรวรรดินิยมเพาะบ่มความคิดเกี่ยวกับการตีความและสร้างภาพนรกที่ปรากฏใน *Heart of Darkness* ให้อยู่ในลักษณะของนรกที่เกิดขึ้นในจิตใจ ความหดหู่เศร้าหมองเมื่อคอนราดได้พบเห็นความโหดของมนุษย์ที่บุกเข้ายึดครองดินแดนต่าง ๆ เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการทรัพยากรนำมาซึ่งการตั้งคำถามและข้อสรุปของมาร์โลว์ที่เดินทางเข้าไปในแอฟริกาเพื่อค้นพบว่านรกคือสภาพการณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นจากการยอมให้ความโลภเข้าครอบงำจิตใจ เคิร์ทซ์ผู้ถูกความโหดกลืนกินต้องประสบกับความตายในท้ายที่สุด

และมาร์โลว์ที่แม้จะไม่เสียชีวิตตามครีทซ์ไปแต่ก็ต้องทนใช้ชีวิตอยู่กับความมืดมิดที่จะติดตามเขาไปตลอดชีวิต

3. No Exit ของ ฌอง-ปอล ซาทร์

บทละครเรื่อง *No Exit* เป็นเรื่องของตัวละคร 3 ตัวที่เสียชีวิตไปแล้วต้องมาอยู่ในนรกเพื่อรับโทษทัณฑ์จากบาปที่ตนได้ก่อขึ้น แต่นรกดังกล่าวเป็นห้องหนึ่งที่มีสมาชิกเพียง 3 คน ตัวละครทั้ง 3 ตัวพูดคุยซักถามถึงสาเหตุที่ทำให้ต้องมาอยู่ในนรก ก่อนจะกลายเป็นโต้เถียง เสียสติ เหน็บแนมกันเอง อีกทั้งตัวละครทั้ง 3 ตัวยังไม่สามารถออกไปจากห้องนั้นได้ทั้งๆที่ประตูไม่ได้ล็อคตายแต่อย่างใด ซึ่งซาทร์สรุปไว้ว่าการที่ผู้อื่นมองทะลุไปถึงความผิดหรือความลับที่อายของตน รวมไปถึงการทำร้ายกันเองด้วยวาจาเช่นนี้คือทรมานทางใจที่เกิดขึ้นจาก “ผู้อื่น” ความทุกข์ทรมานทางใจนี้ร้ายแรงและเจ็บปวดกว่าการได้รับความทุกข์ทรมานทางกายมากนัก เพื่อสนับสนุนแนวคิดที่เขานำเสนอไว้ว่า นรกคือผู้อื่น “Hell is –other people!” (*No Exit* p.61) อีกทั้งนรกที่ปรากฏใน *No Exit* มีความได้หลายแบบ กล่าวคืออาจมองว่า นรกคือห้องรับแขกห้องหนึ่ง นรกคือการที่สมาชิกในห้องไม่สามารถนอนหลับได้เพราะในห้องนั้นไม่มีสวิตช์ไฟเนื่องจากการที่ปิดไฟไม่ได้เป็นสัญลักษณ์แทนการตื่นอยู่ตลอดเวลา นรกคือการรับโทษทัณฑ์จากบาปที่พวกเขาเคยทำมา หรือนรกคือผู้อื่น ตามที่ซาทร์ได้สรุปไว้ ซึ่งนรกในรูปแบบต่าง ๆ นี้มีความเหมือนกันอยู่ประการหนึ่งคือเป็นนรกที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์เอง (Chazelle, 2006) ซาทร์ได้สร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ตัวละครแต่ละตัวต้องเผชิญและมีปฏิกิริยาตอบโต้เช่นการตั้งคำถามว่าเหตุใดพวกเขาจึงต้องมาอยู่ในนรก พวกเขาทำบาปอะไรไว้ เกิดเป็นรูปแบบของนรกที่ผูกพันอยู่กับภวนต์และการดำรงอยู่ของบุคคลนั้น ๆ ดังที่ปรากฏในปรัชญาอัตถิภาวนิยมที่กล่าวถึงการดำรงอยู่ของปัจเจกบุคคล (Existentialism) ด้วยการแยกปัจเจกบุคคลสามคนออกจากโลก สภาพแวดล้อม และผู้คนที่พวกเขารู้จัก ให้มาอยู่ร่วมกันในห้องเดียวกัน

โดยการกระทำและความรู้สึกที่พวกเขาจะแสดงออกจะเป็นตัวบ่งชี้ถึง “ตัวตน” ของพวกเขา ตัวละครแต่ละตัว จะได้รับทางเลือกว่า เขาหรือเธอจะนิยามความเป็นตัวตนของตนเองด้วยตัวเอง หรือให้ผู้อื่นในห้องเดียวกันนั้นเป็นคนนิยามให้ อีกทั้งชาร์ตรยังได้พิจารณาข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่อง สิ่งที่มีอยู่ (Existence) และ สารัตถะ (Essence) ตัวละครแต่ละตัวจะมีทางเลือกอยู่ คือไม่สนใจการตัดสินใจของตัวละครอีกสองตัวที่มีต่อตัวตนของเขา หรือยอมรับการตัดสินใจนั้นมาแล้วเชื่อตามว่าตนเองเป็นอย่างที่ผู้อื่นมองเห็น ดังที่การแข่งได้ค้นพบว่า ไม่จำเป็นต้องมีการทรมานในทางกายภาพ เพียงแค่สายตาของ “ผู้อื่น” ก็สามารถที่จะลดคุณค่าและกลืนกิน “ความเป็นปัจเจก” ของเขาได้ ทั้งนี้ชาร์ตรได้อธิบายถึงสภาพที่บุคคลกลัวสายตาของผู้อื่นจนไม่สามารถดำรงความเป็นตัวของตัวเองว่าเป็น “ความสำคัญผิดที่เลว” ตัวละครทั้ง 3 ตัวเป็นตัวแทนของอัตถิภาวะที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของความสำคัญผิดที่เลว ทั้งการแข่ง เอสเทล และอีเงสต่างหวาดหวั่นต่อสายตาของคนอื่น ๆ ที่จะมาตัดสินตนเอง การแข่งไม่สามารถทำอะไรได้เลย แม้กระทั่งการจุ่มพิตเอสเทล เพราะมีสายตาของอีเงสคอยจ้องมองอยู่ การแข่งจึงเลือกที่จะเพิกเฉยต่ออิสรภาพและภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่เขามี มาเป็นการให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของอีเงสว่าความคิดเห็นของอีเงสคือสิ่งเดียวที่พิสูจน์ความมีตัวตนของเขาได้ เนื่องจากเขาเชื่อว่าหากคนอื่นไม่ยอมรับเขา เขาก็ไม่สามารถมีตัวตนได้อีกต่อไป การที่การแข่งยึดเอาผู้อื่นมาเป็นปัจจัยตัดสินการมีตัวตนอยู่ของตนเอง ก็สร้างให้ “ผู้อื่น” มีสถานภาพและอำนาจเหนือกว่าตัวของเขาเอง เช่นเดียวกับเอสเทล การที่เอสเทลสงสัยในการดำรงอยู่ของเธอเมื่อไม่สามารถมองเห็นตนเองได้นั้น เป็นเพราะเธอไม่เชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง ดังนั้นเธอจึงต้องหาวัตถุภายนอกมา เพื่อช่วยสร้างสารัตถะของเธอ และยืนยันการดำรงอยู่ของเธอ กล่าวคือ เจาสะท้อนจากกระจกที่เธอเห็นจะเป็นสิ่งที่เธอเชื่อมั่นว่านั่นคือตัวเธอ และเพราะเธอมีเจาสะท้อน เธอจึงมีตัวตนและยังดำรงตัวตนนั้นไว้ได้ การที่เอสเทลต้องใช้ “ผู้อื่น” เพื่อยืนยันตัวตนของเธอ ก็เป็น

การก่อสร้างให้“ผู้อื่น” มีสถานภาพและอำนาจเหนือกว่าตัวเธอเช่นกัน ดังนั้นเอสเทลและการแข่งขันจึงได้รับความทุกข์ทรมานนั้นต่อไป อีเลียสเองแม้จะไม่ได้อยู่ในข่ายของผู้ที่มีชะตากรรมอันเลวร้าย แต่เธอก็ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะตัวเธอได้รับความหมายสำหรับเอสเทล และเอสเทลเลือกที่จะสนใจแต่การแข่งขัน หรืออีกนัยหนึ่งเอสเทลในฐานะที่เป็น“ผู้อื่น” ก็เป็น ทัศนคติทรมานสำหรับอีเลียสนั่นเอง

บทละครเรื่อง *No Exit* ไม่เพียงแต่นำเสนอแนวคิดอัตถิภาวะที่มุ่งให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความสำนึกที่เลว (Bad Faith) เท่านั้น อีกประเด็นหนึ่งซึ่งชาร์ตรได้นำเสนอไว้ในเนื้อเรื่องคือความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของนรก ซึ่งแม้สภาพของนรกตามความคิดของชาร์ตรจะแตกต่างไปจากนรกตามชนบทที่คนทั่วไปยึดถือกัน แต่สำหรับชาร์ตรแล้วนรกก็ยังคงเป็นสถานที่ที่สร้างความทรมานใจให้แก่ผู้ที่ต้องมารับโทษทัณฑ์จากความผิดบาปที่ตนได้ก่อขึ้นเช่นเดียวกับแนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับนรกในเชิงชนบท ซึ่งในกรณีนี้ การสร้าง “สภาพ” ของนรกที่ราวกับสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนแนวความคิดที่กล่าวว่า สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ นรกของใครต้องให้ผู้นั้นเป็นคนตัดสิน อีกทั้งชาร์ตรตั้งใจเขียนบทละครนี้ขึ้น เพื่อให้เป็นกรณีอธิบายแนวความคิดเรื่อง ภาวะมีอยู่โดยปราศจากสิ่งอื่น (Being and Nothingness) และปรัชญาอัตถิภาวะนิยม (Existentialism) เพื่อให้ผู้ชมสามารถทำความเข้าใจแนวคิดของเขาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้บทละครเรื่องนี้ยังถูกประพันธ์ขึ้นมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อแสดงออกถึงการต่อต้านการปกครองของเยอรมันที่มีเหนือดินแดนฝรั่งเศส เนื่องจากการเคลื่อนไหวต่อต้านถูกจับตามองจากตำรวจเกสตาโปอย่างเข้มงวด ชาร์ตรจึงใช้บทละครเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารถึงพี่น้องร่วมอุดมการณ์ของเขา และเพื่อสร้างความบันเทิงเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก่ชาวฝรั่งเศสที่ต้องถูกควบคุมและเฝ้ามองโดยทหารนาซีด้วยเช่นกัน

สงครามและโศกนาฏกรรมมีอิทธิพลต่อแนวคิดของชาร์ตร์เป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น สงครามกลางเมืองของสเปน (Spanish Civil War) อันนำมาซึ่งการโค่นล้มระบบการปกครองโดยกษัตริย์ มาจนถึงการช่วงชิงอำนาจระหว่างผู้ที่สนับสนุนฝ่ายสังคมนิยมและผู้ที่สนับสนุนฝ่ายกษัตริย์ หรือการที่เศรษฐกิจโลกตกต่ำจากผลของสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยที่ในขณะนั้นชาร์ตร์ได้ประพันธ์นวนิยายเรื่อง *The Age of Reason* (1942) และได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกที่จะทำหรือไม่ทำอะไร ไว้ผ่านตัวละครเอกว่า การมีตัวตนอยู่โดยปราศจากซึ่งความรับผิดชอบต่อดวงตนนั้น ก็เป็นการไร้สาระที่จะดำรงการมีตัวตนนั้นต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชาร์ตร์ ทั้งในทางร่างกายและทางปัญญา ในปีค.ศ. 1939 สงครามเริ่มลุกลามมาถึงฝรั่งเศส ชาร์ตร์เข้าร่วมในกองทัพนันทนาในตำแหน่งผู้ตรวจสอบสภาพอากาศและออกสู่สมรภูมิเพื่อปกป้องแผ่นดินเกิด แต่ถูกทหารเยอรมันจับตัวได้และถูกคุมขัง จนกระทั่งหลังจากที่ฝรั่งเศสยอมพ่ายแพ้ต่อการรุกรานของเยอรมนีในปีค.ศ. 1940 ชาร์ตร์จึงถูกปล่อยตัวและเดินทางกลับปารีส และเข้าร่วมกับกลุ่มต่อต้านนาซี *Socialisme et Liberté* ที่ดำเนินการอยู่ลับๆ ผ่านการประชุมลับ หรืองานเขียนและหนังสือพิมพ์ฉบับใต้ดิน เพื่อหลบรอดจากการตรวจตราของเกสตาโป แต่ความอับยศของความพ่ายแพ้ที่ชาร์ตร์ประสบก็ส่งผลต่อความคิดของชาร์ตร์เป็นอย่างมาก (Aronson, 1980) เมื่อสิ่งที่เคยเชื่อมั่นยึดถืออยู่ถูกทำลายลง ทำให้ชาร์ตร์เริ่มหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับภวนต์ โดยให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่ได้รับจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ในการตั้งคำถามถึงตัวตน อิสระภาพและความรับผิดชอบที่มาพร้อมอิสรภาพนั้น ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว อาจกล่าวได้ว่าสงครามเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและหล่อหลอมให้ชาร์ตร์ประกอบสร้างแนวคิดของเขาจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

แนวคิดเรื่อง ความรับผิดชอบ ที่ต่อยอดมาจากภวนต์ของชาร์ตร์นี้ มีที่มาที่สำคัญคือจากความผิดหวังในบรรดาผู้ร่วมอุดมการณ์ต่อต้านนาซีในกลุ่ม *Socialisme*

et Liberté ทั้งหลาย (Aronson, 2004) ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1941 ชาร์ตร์และเพื่อนในกลุ่มคนหนึ่งเดินทางไปยังเฟรนช์เวียรา เพื่อร้องขอความช่วยเหลือจาก อังเดร ซิด (André Gide) และ อังเดร มัลโร (André Malraux) แต่ทั้งซิดและมัลโรไม่ยอมตัดสินใจว่าจะสนับสนุนการต่อต้านนาซีนี้หรือไม่ ทำให้ชาร์ตร์รู้สึกผิดหวังและหมดกำลังใจ ต่อมาไม่นานกลุ่ม *Socialisme et Liberté* จึงสลายตัวไปและชาร์ตร์หันมาเริ่มงานประพันธ์อย่างจริงจังแทนที่จะไปมีส่วนร่วมกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง และจากความผิดหวังในตัวเพื่อนร่วมอุดมการณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้ชาร์ตร์หันมาใส่แนวคิดเกี่ยวกับ “การมีตัวตนอยู่” อันรวมไปถึงเสรีภาพที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำการใด ภายใต้เงื่อนไขว่าหากได้เลือกที่จะทำหรือไม่ทำในเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้ว จะต้องพร้อมรับกับผลที่ตามมาจากการกระทำนั้น ๆ ด้วย

อาจกล่าวได้ว่าบทละครเรื่อง *No Exit* ได้รับอิทธิพลมาจากการที่เยอรมันบุกเข้ายึดครองฝรั่งเศส ในยามที่บ้านเมืองระส่ำระสายและแตกแยก ชาร์ตร์ได้พบว่าการไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่กล้ายอมรับผลที่ตามมาจากการตัดสินใจเป็นเรื่องที่น่าละอาย เนื่องจากมนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกกระทำการสิ่งหนึ่งได้ แต่เมื่อมนุษย์เลือกที่จะสละเสรีภาพนั้นไปแล้วหลอกตนเองว่าไม่มีทางเลือก ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายมาก โดยที่ชาร์ตร์สร้างกรอบความคิดเกี่ยวกับอัตถิภาวนิยมนี้ขึ้นจากความผิดหวังในเพื่อนร่วมชาติและเพื่อนร่วมอุดมการณ์ ทำให้เขานำเสนอตัวละครทั้ง 3 ตัวไว้เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่ไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่กล้ายอมรับผลจากการตัดสินใจนั้น ว่าสุดท้ายคนเหล่านั้นก็มีสภาพเหมือนตัวละครทั้ง 3 ตัว คือต้องติดอยู่ในนรกไปตลอดกาลนั่นเอง

4. Job: A Comedy of Justice

นวนิยายเรื่อง *Job: A Comedy of Justice* เป็นการเล่าคำสอนเรื่อง Job ที่ปรากฏในพระคัมภีร์ออกมาใหม่โดยมีการสอดแทรกการเสียดสีศาสนาคริสต์เอาไว้

เรื่องราวของ Job ที่ปรากฏในพระคัมภีร์ คือเรื่องของการพนันกันระหว่างพระเจ้าและซาตาน ว่าซาตานจะสามารถทำให้ชายผู้เชื่อมั่นในพระเจ้าอย่างแรงกล้าเปลี่ยนใจละทิ้งศรัทธานั้นได้หรือไม่ โดยที่ซาตานใช้วิธีการมากมายในการทดสอบและบีบคั้นให้ชายผู้นั้นละทิ้งความหวังในพระเจ้าเสีย ในท้ายที่สุดแม้ชายผู้นั้นจะสูญเสียทุกอย่างแต่เขาก็ยังคงไม่ละทิ้งความศรัทธา ซาตานจึงเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในการพนันครั้งนี้ไป

ไฮน์ไลน์นำเรื่องราวของ Job มาเล่าใหม่ โดยสร้างตัวเอก อเล็กซานเดอร์ เฮอร์กเงนไฮม์เมอร์ (Alexander Hergensheimer) คริสตศาสนิกชนที่เคร่งครัด ที่ถูกย้ายจากโลกหนึ่งไปสู่โลกหนึ่งด้วยพลังของพระเจ้า (Yahweh) และซาตาน (Lucifer) ทำให้อเล็กซ์ได้พบกับโลกที่เขาไม่คุ้นเคย ประสบกับบททดสอบเพื่อวัดความศรัทธาของเขา เพียงแต่อเล็กซ์นั้นแตกต่างไปจาก Job ต้นฉบับเพราะเมื่อเขาได้รับประสบการณ์จากการเดินทางข้ามไปยังโลกต่างๆนี้ เขาเริ่มเกิดความคลางแคลงใจในสิ่งที่เขาเคยเชื่อและศรัทธา เมื่อวันสิ้นโลกมาถึง อเล็กซ์ได้ขึ้นสวรรค์ (Rapture คือการที่ผู้เชื่อในพระคริสต์จะถูกรับขึ้นไปบนฟ้าเมื่อวันพิพากษาโลกจะมาถึง โดยอ้างถึงใน แมทธิว 24:36-42 และ 1 เธสะโลนิกา 4:15-17 กล่าวถึงคนที่ถูกทิ้งไว้ในโลกเป็นคนชั่ว ส่วนคนที่ถูกรับไปเป็นคนดีหรือผู้เชื่อในพระคริสต์) แต่พบว่าสวรรค์นั้นช่างแตกต่างไปจากสิ่งที่เขาเชื่อเหลือเกิน อีกประการหนึ่งที่ไฮน์ไลน์นำมาเป็นปัจจัยในเรื่องนี้ก็คือแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก โดยการใส่ตัวละครมาร์เกรเท (Margrethe) มาเป็นคู่รักของอเล็กซ์ ซึ่งเมื่อเนื้อเรื่องดำเนินมาถึงจุดที่อเล็กซ์ได้ขึ้นสวรรค์ แต่เขาพบว่ามาร์เกรเทไม่ได้อยู่บนสวรรค์นี้ เพราะเธอไม่ใช่ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ เขาจึงตัดสินใจว่าสถานที่ที่ไม่มีมาร์เกรเทก็ไม่ใช่สวรรค์สำหรับเขา ทำให้เขาตัดสินใจออกจากสวรรค์เพื่อไปตามหาเธอ

การที่อเล็กซ์ตั้งคำถามในสิ่งที่เขาได้รับการปลูกฝังให้เชื่อนั้น ทำให้สามารถมองได้ว่ามีการใช้อำนาจที่จะสร้างชุดความเชื่อเพื่อใช้ครอบงำกลุ่มคนขึ้น ในกรณีนี้มองได้ว่าชุดความคิดดังกล่าว คือการสร้างข้อกำหนดว่า คนที่ทำดี (เชื่อในพระเจ้า และอุทิศ

ตนเพื่อศรัทธาในศาสนา) จะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนคนที่ต่อต้านพระเจ้าจะต้องตกนรก ประกอบกับภาพของสวรรค์และนรกที่ปรากฏอยู่ในเรื่องเป็นการสนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับชุดความเชื่อที่ใช้ครอบงำให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ซึ่งผู้มีอำนาจที่ไฮน์ไลน์กล่าวถึงก็คือ องค์การศาสนา ที่ใช้ศรัทธาของคนมาเป็นอำนาจในการกำหนดแบบแผนความเชื่อและ พฤติกรรมของมนุษย์ว่าสิ่งใดเป็นที่ยอมรับและสิ่งใดไม่ได้รับการยอมรับ (ในเรื่องคือตัว พระเจ้า Yahweh ที่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้น) ซึ่งตัวอเล็กซ์เมื่อได้พบว่าสิ่งที่ เขาเคยเชื่อนั้นมิได้เป็นความจริงดังที่เขาคิดว่ามันเป็น ทำให้สำหรับอเล็กซ์แล้ว ภาพ ของนรกสวรรค์มิได้ขึ้นอยู่กับภาพลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็นอีกต่อไป แต่สิ่งที่จะเป็น ตัวกำหนดว่าที่ใดคือนรก ที่ใดคือสวรรค์นั้น ขึ้นอยู่กับจิตใจของเขานั่นเอง ดังที่อเล็กซ์ได้ สรุปไว้ว่า สวรรค์คือสถานที่ที่มาร์เกรเตอยู่ (Heaven is where Magrethe is)

ผลงานของไฮน์ไลน์ส่วนใหญ่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคมที่ปรากฏอยู่ซ้ำ ๆ ใน เกือบทุกเรื่อง ได้แก่ แก่นเรื่องเกี่ยวกับ ความสำคัญของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (individual liberty) และ ความเชื่อมั่นในตนเอง (self-reliance) แก่นเรื่องเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบที่ปัจเจกบุคคลมีต่อสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ (the obligation individuals owe to their societies) แก่นเรื่องเกี่ยวกับอิทธิพลขององค์การศาสนา (organized religion) ที่มีต่อวัฒนธรรมและการเมืองการปกครองประเทศ และแก่น เรื่องเกี่ยวกับสังคมที่มีแนวโน้มจะควบคุมบังคับแนวความคิดที่นอกกริธหรือนอกศาสนา (nonconformist) (Hamowy, 2008) ไฮน์ไลน์มักนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่และ ความรับผิดชอบรวมไปถึงสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ จากการที่เขาได้ประพันธ์นวนิยายหลายเรื่องที่มีแก่นความคิดเกี่ยวกับความเป็น สัตว์สังคม (social animal) ของ มนุษย์รวมไปถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการวางความต้องการของสังคมไว้เหนือความ ต้องการของตัวเองเพื่อความสงบและเป็นระเบียบของส่วนรวมโดยการใช้ “สิทธิในการ เลือกตั้ง (suffrage)” เป็นสัญลักษณ์ของความต้องการของสังคม หรือกล่าวได้ว่าเป็นการ

ที่ยึดเอาเสียงส่วนมาก เป็นผู้กำหนดความต้องการของสังคม แต่ในภายหลัง ไฮน์ไลน์เกิดความเสื่อมความศรัทธาในพลังที่มาจากตัวประชาชน เพราะเขาเล็งเห็นว่าประชาชนไม่ได้มีความตระหนักรู้ถึงสิทธิ หน้าที่และเสรีภาพของตนอย่างแท้จริง แต่ประชาชนเพียงแค่ทำตามสิ่งที่สังคมปลูกฝังให้ทำเท่านั้น อีกทั้งระบอบการปกครองแบบที่ใช้อยู่ได้เริ่มแสดงความล้มเหลวของระบบการปลูกฝังดังกล่าว อันเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรม และการจัดการครอบงำที่ประสบความสำเร็จนั่นเอง (Hamowy, 2008) ซึ่งไฮน์ไลน์มองว่าสิทธิแบบประชาธิปไตยที่ยึดเอาเสียงข้างมากคือความถูกต้องนี้ จะส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมมากกว่าผลดี เนื่องจากการลงเสียงแสดงความคิดเห็นก็ส่วนมาจากการถูกปลูกฝังให้เชื่อมั่นและยอมรับในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ ไม่ได้มาจากการต้องการของบุคคลอย่างแท้จริง ทำให้ไฮน์ไลน์มองว่าการออกเสียงแบบนี้มีแต่จะทำให้สังคมจมดิ่งลงสู่วังวนของการครอบงำซึ่งมีความสัมพันธ์ในลักษณะผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ เพราะหากใครคิดต่าง ทำต่าง จะถูกสังคมลงโทษ ไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างเต็มภาคภูมิ ซึ่งเขามองว่ามนุษย์มีสิทธิที่จะคิดต่างและมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นนั้นออกมา ในแง่หนึ่งไฮน์ไลน์เองก็ให้เหตุผลว่าการเป็นปัจเจกบุคคล (Individualism) นั้นไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้หากมนุษย์ยังมีความไม่ใส่ใจ ไร้การศึกษา หรือความโง่เขลา (ignorance) ดังนั้นการที่มนุษย์จะแสดงความเป็นปัจเจกบุคคลและการตัดสินใจด้วยตนเองนี้ต้องขึ้นอยู่กับ การได้รับการศึกษาที่เปิดกว้างทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งหมายรวมไปถึงประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคนด้วย ไฮน์ไลน์จึงมองว่าการเหมารวมให้ทุกสิ่งทุกอย่างมีแบบแผนตายตัวเพียงรูปแบบเดียวเป็นการครอบงำที่เลวร้ายและลดทอนความเป็นปัจเจกของมนุษย์อย่างน่าเสียดาย

Job: A Comedy of Justice ถูกประพันธ์ขึ้นในปีค.ศ. 1984 ถือได้ว่าเป็นนวนิยายในช่วงหลังๆของไฮน์ไลน์ ที่เริ่มหันมาให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกแต่ง

ขึ้นหรือเรื่องเล่านิทานปรัมปรา (Myth) ในแก่นเรื่องหลักที่เขาสร้างขึ้นเองคือ World as Myth series ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการที่โลกและสังคมกลายเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่าที่ถูกผู้มีอำนาจกำหนดครอบครองเอาไว้ ไฮน์ไลน์ใช้คำว่า myth ในทั้ง 2 ความหมาย คือทั้งเรื่องที่ถูกแต่งขึ้น และเรื่องปรัมปรา หรืออีกนัยหนึ่งคือไฮน์ไลน์พยายามแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเรื่องเล่าที่ถูกเล่าสืบทอดกันมาจนกลายเป็นเรื่องปรัมปราที่ทุกคนพร้อมใจกันเชื่อนั้น ส่งผลต่อแนวคิดกระแสหลักของสังคมมากเพียงใด โดยในเรื่อง *Job: A Comedy of Justice* นี้ได้บรรยายถึงเกมการแข่งขันระหว่างพระเจ้าและชาตานที่จะทดสอบความศรัทธาที่มีต่อพระเจ้าของตัวละครเอกแต่ตัวละครเอกเองเมื่อถูกทดสอบไปจนถึงจุดหนึ่ง ก็เริ่มสงสัยว่าสิ่งที่เขาได้รับการสั่งสอนมาว่าเป็นความจริงแท้ นั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องแน่หรือ

นอกเหนือจากการเสียดสีแนวคิดเรื่องการครอบงำทางการเมือง ยังมีการโจมตีอิทธิพลขององค์กรศาสนาที่มีเหนือวัฒนธรรมและการเมืองการปกครองประเทศ และแก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคมที่มีแนวโน้มจะควบคุมบังคับแนวความคิดที่นอกกริดหรือนอกศาสนา โดยไฮน์ไลน์ยังคงนำเสนอกรอบแนวคิดเรื่องนรกตามแบบขนบตามแบบที่พระคัมภีร์บรรยายเอาไว้ คือ นครเยรูซาเล็มใหม่นั้นสวยงามด้วยสถาปัตยกรรมอันยิ่งใหญ่ นรกคือสถานที่ที่เต็มไปด้วยไฟและทะเลสาปเพลิง แต่ความรู้สึกของตัวละครอเล็กซ์กลับมีความลึกลับ เช่นเมื่ออเล็กซ์อยู่ในสวรรค์เขาก็กลับรู้สึกว่าที่นั่นไม่ใช่สวรรค์ และเมื่อเขาถูกโยนลงไปนรก เขาก็รู้สึกว่ามันไม่เหมือนนรกที่เขาคิดเอาไว้แม้แต่น้อย และภาพของนรกที่ไฮน์ไลน์กล่าวถึงไว้ในเนื้อเรื่อง ก็มีความคล้ายคลึงกับนรกที่ปรากฏในคำสอนของชนบททางศาสนาคริสต์เช่นกัน กล่าวคือ นรกคือสถานที่ที่จะแยกคนบาปออกจากพระเจ้าไปตลอดกาล และเป็นสถานที่รวมของผู้ที่พระเจ้าทรงตัดสินว่าไม่มีความเหมาะสมที่จะอยู่ในสวรรค์ของพระองค์ นรกที่ไฮน์ไลน์กล่าวถึงในเรื่องก็คือดวงดาวที่คนที่ถูกขับหรือไม่ได้รับการยอมรับจากสวรรค์จะมาอยู่รวมกัน คือการลงโทษ

ผู้ที่ต่อต้านแนวคิดกระแสหลัก มองในแง่หนึ่งอาจเป็นการกระทำที่ชอบด้วยเหตุผล เพราะเป็นการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ แต่อีกนัยหนึ่ง การลงโทษผู้ที่ต่อต้านแนวคิดกระแสหลัก ก็เป็นการแสดงออกถึงความคับแคบและบ้าอำนาจ ที่ไม่ยอมรับความคิดที่แตกต่างของสังคมและผู้มีอำนาจในสังคม สภาพของสังคมที่ปิดตนเองและไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างเช่นนี้ ก็ไม่ต่างอะไรจากนรกสำหรับผู้ที่ยึดติด เพราะเขาไม่สามารถยืนยันยืนตามหลักการและความเชื่อของตนเองได้อีกทั้งยังต้องรับโทษทัณฑ์ในฐานะ “ตัวประหลาด” จากสังคม ซึ่งไฮน์ไลน์ได้แสดงทัศนะที่มีต่ออิทธิพลขององค์กรศาสนาไว้อย่างชัดเจนในนวนิยายเรื่องนี้

พิจารณาได้ว่าความพยายามที่จะโจมตีองค์กรศาสนาของไฮน์ไลน์คือการต่อต้านอำนาจครอบงำของเหล่านักบวชที่ตั้งตนเป็นใหญ่มากเกินไป ในแง่หนึ่งอาจเป็นเพราะประสบการณ์ส่วนตัวของไฮน์ไลน์ ที่เติบโตขึ้นมา เมืองแคนซัสซิตี รัฐมิสซูรี เป็นที่ที่อยู่ในเขตที่เรียกว่า Bible Belt (Patterson Jr., 1999) ซึ่งเป็นเขตที่เคร่งครัดในความเชื่อแบบศาสนาคริสต์นิกายอีแวนเจลิคแบบอนุรักษ์นิยม (Conservative Evangelicalism) อย่างเข้มข้น และศาสนาเองเข้าไปมีอิทธิพลในทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งในด้านการเมือง วิทยาศาสตร์ ศาสนา อีกทั้งยังมีความพยายามที่จะเชื่อมโยงแนวความคิดทางศาสนาเข้ากับแนวคิดอนุรักษนิยมทางสังคมอีกด้วย (Rainey, 2009) จากอิทธิพลอันเข้มข้นของศาสนาคริสต์ที่ไฮน์ไลน์ได้มีประสบการณ์ตรงมาตั้งแต่ยังเยาว์วัย เขาได้มองเห็นว่าศาสนาคริสต์นิกายอีแวนเจลิคปฏิเสธสถานะเสรีภาพของปัจเจกบุคคล (Liberty) ทำให้บุคคลไม่สามารถแสดงออกซึ่งศักยภาพและความต้องการที่แท้จริง อีกทั้งเป็นการกำหนดกรอบที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคล (Shields, 2009) จากสภาวะที่ศาสนาเข้ามาควบคุมชีวิตของสมาชิกในสังคมอย่างเข้มงวดเช่นนี้เองที่ทำให้เขาเกิดความคิดต่อต้านอำนาจครอบงำที่องค์กรศาสนามีอยู่เหนือความคิดและจิตวิญญาณของสมาชิกในสังคม และทำให้ไฮน์ไลน์เลือกที่จะกระทำตนแหวกออกนอกพื้นฐานและประเพณีที่

สังคมยอมรับ ทั้งในด้านแนวความคิดเกี่ยวกับความศรัทธา การใช้ชีวิต หรือมุมมองเกี่ยวกับเพศ โดยที่ไฮน์ไลน์ประพุดิตนเป็นเสรีชนที่เรียกร้องอิสรภาพและเสรีภาพในการใช้ชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์ในวัยเด็กของไฮน์ไลน์ มีอิทธิพลต่อแนวคิดและการใช้ชีวิตของเขาในเวลาต่อมาเป็นอย่างมาก ทั้งจากการที่องค์กรศาสนาเข้าควบคุมความคิดและการใช้ชีวิตอย่างเคร่งครัด การเคลื่อนไหวต่อต้านการแบ่งแยกทางผิวพันธ์ มาจนถึงความสิ้นศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ไฮน์ไลน์เลือกที่จะต่อต้านชุดความคิดกระแสหลักที่มีอิทธิพลเหนือสมาชิกในสังคม การสร้างภาพนรกของไฮน์ไลน์จึงเป็นไปในลักษณะการหยิบยกภาพนรกและสวรรค์ที่ปรากฏอยู่ในพระคัมภีร์ใหม่ แต่สร้างความรู้สึกรู้สึกให้ตัวละครมองภาพนรกและสวรรค์นั้นแตกต่างไปจากที่องค์กรศาสนากำหนดไว้ ภาพของสวรรค์ที่สวยงามและยิ่งใหญ่แต่เต็มไปด้วยนางฟ้าเห็นแก่ตัวกับภาพของนรกที่แม้จะมีไฟเป็นองค์ประกอบหลักแต่สร้างความรู้สึกรู้สึกผ่อนคลาย จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นการวิพากษ์ชุดความคิดที่องค์กรศาสนาและสังคมสร้างขึ้นนั่นเอง

5. สรุป

ภาพของนรกที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่อง เป็นเครื่องยืนยันว่ากาลเวลาและอิทธิพลของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลให้ผู้ประพันธ์ตีความและสร้างภาพของนรกที่แตกต่างไปจากนรกตามขนบความเชื่อทางศาสนาขึ้นมา เนื่องจากมุมมองเรื่องความทุกข์ทรมานของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ของผู้ประพันธ์เอง การตีความและสร้างภาพนรกของผู้ประพันธ์แต่ละคนจึงผูกติดอยู่กับสิ่งที่ตัวผู้ประพันธ์เองเห็นว่าเป็นความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสราวกับตนนรก ทำให้ภาพลักษณ์ของนรกที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ละเรื่องมีรายละเอียดที่ต่างกันไปแล้วภาพลักษณ์ของนรกที่ต่างกัันนี้ขึ้นอยู่กับแก่นความคิดของผู้ประพันธ์ว่าต้องการสื่อว่าอะไรคือนรกนั่นเอง ซึ่งภาพลักษณ์ของนรกที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ สามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็นคือ

1) ภาพของนรกผูกพันอยู่กับอำนาจครอบงำที่มีอยู่เหนือสมาชิกในสังคม ณ ขณะนั้น เห็นได้ชัดในกรณีของ อำนาจครอบงำของความโลภในการแสวงหาทรัพยากรจากดินแดนอาณานิคม อำนาจของกลุ่มเผด็จการ และอำนาจครอบงำของความเชื่อตามหลักศาสนา คอนราดมองว่าความโลภที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคนคือสาเหตุที่ทำให้มนุษย์วิกลจริต ดินแดนอาณานิคมที่เต็มไปด้วยทรัพยากรจึงเป็นตัวกระตุ้นให้ความโลภของมนุษย์แสดงออกมาได้รุนแรงมากขึ้น ในสภาพที่ความโลภเข้าครอบงำศีลธรรมจรรยาและความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกันจะถูกความโลภกลืนกินจนหมด และสร้างภาพของความทุกข์ทรมานให้เกิดขึ้นในดินแดนอาณานิคมนั้น ทั้งตัวชนพื้นเมืองและคนขาวที่เดินทางเข้าไปล้วนแล้วแต่ต้องประสบกับความทุกข์ทรมานในรูปแบบที่แตกต่างกัน ดินแดนอาณานิคมจึงกลายสภาพเป็นนรกในสายตาของมารโลว์ ชาร์ตร์มองว่าการยอมเฝ้าอย่างไม่ยอมตัดสินใจว่าตนเองนั้นต้องการอะไรและควรทำเช่นไร รวมไปถึงการไม่ยอมรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้เป็นผู้ตัดสินใจกระทำนั้น เป็นผลมาจากการไร้ความรับผิดชอบของคนฝรั่งเศส การยึดครองของเยอรมันเหนือฝรั่งเศสทำให้คนฝรั่งเศสไม่กล้าลุกขึ้นต่อต้านอำนาจของเยอรมัน ก็เปรียบเสมือนการไร้ความรับผิดชอบต่อตัวตนของคนฝรั่งเศสเอง ซึ่งไม่ต่างไปจากนรกสักเท่าใดนักเพราะชาร์ตร์มองว่าการไม่กล้าตัดสินใจก็คือการตกนรกรูปแบบหนึ่ง สำหรับไฮน์ไลน์แล้ว อำนาจครอบงำทางศาสนาที่เป็นตัวกำหนดว่าอะไรคือสวรรค์ อะไรคือนรก สิ่งใดถือว่าเป็นความดี สิ่งใดถือว่าเป็นความชั่วนั้น เป็นเพียงชุดความจริงที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกำหนดกรอบการดำเนินชีวิตให้บุคคล เพื่อง่ายต่อการควบคุมและจัดการของเหล่าผู้มีอำนาจเท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่ถูกกำหนดว่าเป็นสวรรค์ไม่จำเป็นต้องเป็นสวรรค์สำหรับทุกคนเสมอไป เช่นเดียวกับนรกก็ไม่จำเป็นต้องเป็นนรกสำหรับทุกคนเช่นกัน เพราะสวรรค์อาจเป็นดั่งนรกสำหรับบุคคลหนึ่งและนรกอาจเป็นดั่งสวรรค์สำหรับอีกบุคคลหนึ่งก็ได้

2) นรกของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปตามทัศนคติของตน ภาพของนรกที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ละเรื่องมีลักษณะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ประพันธ์แต่ละคนที่มองว่าสิ่งใดคือนรก คอนราดมองว่าความโหดร้ายทารุณไร้มนุษยธรรมและการยอมพ่ายแพ้ต่อความโลภในจิตใจของตนเองคือนรกที่มารโลว์ได้พบเห็น ชาร์ตมองว่าผู้อื่นคือนรก เนื่องจากการมีตัวตนอยู่ของผู้อื่นคือความเป็นไปได้ที่บุคคลจะยอมให้ผู้อื่นนั้นเข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจตัดสินใจของตนเอง ซึ่งผู้อื่นนั้นก็เปรียบได้กับการลงทัณฑ์ที่บุคคลจะต้องทนอยู่ร่วมด้วยโดยไม่สามารถหนีไปไหนได้นั่นเอง สำหรับไฮน์ไลน์นรกคือสถานที่ที่มนุษย์ต้องถูกบังคับให้ใช้ชีวิตอยู่ภายใต้อำนาจครอบงำและความคิดแบบกระแสหลักโดยที่ไม่สามารถลุกขึ้นมาต่อต้านแสดงความคิดเห็นต่างได้

ภาพของนรกที่แตกต่างไปจากนรกที่ปรากฏในชนบและคติทางศาสนาเป็นข้อพิสูจน์ที่ทำให้เห็นว่า มนุษย์เริ่มหันมาให้ความสนใจกับนรกในเชิงจิตวิทยาของแต่ละคนมากขึ้น การที่บุคคลสร้างคำจำกัดความของนรกสวรรค์ของตนเองขึ้นมา เป็นการเปรียบเทียบว่าบุคคลสามารถสัมผัสได้ทั้งนรกและสวรรค์โดยที่ยังไม่ต้องเสียชีวิตไปแล้วได้ ชีวิตปัจจุบันที่ต้องดำเนินต่อไปนี้เป็นตัวกำหนดว่าอะไรคือนรก อะไรคือสวรรค์ ตามคำที่กล่าวว่า “สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ” มากขึ้น และสามารถเข้าถึงจิตใจของผู้อ่านได้อย่างเป็นสากลมากขึ้นเช่นกัน เนื่องจากนรกสวรรค์ไม่ใช่แต่เพียงภาพที่ต้องจินตนาการว่าถ้าตายไปแล้วจะต้องไปเจอกับเรื่องอะไรบ้าง อย่างไรก็ตามการตีความและการสร้างภาพของนรกและสวรรค์ในงานวรรณกรรมที่ยกมานี้ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ผู้ประพันธ์ได้รับมา รวมไปถึงภูมิหลังและสภาพแวดล้อมของผู้ประพันธ์เองจึงมีความสำคัญต่อการอ่านและวิเคราะห์วรรณกรรมเช่นกัน เพราะช่วยให้เข้าใจแก่นความคิดและสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอได้ชัดเจนลึกซึ้งยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามจะยังคงพบว่าอิทธิพลของคำสอนเรื่องนรกที่ปรากฏในศาสนา ยังคงมีบทบาทในการประกอบสร้างภาพนรกของผู้ประพันธ์แต่ละคนอยู่ไม่มากนักน้อย แม้การประกอบสร้างนั้นจะมีรายละเอียดปลีกย่อยของนรกที่แตกต่างกันไป แต่จุดใหญ่ใจความของนรกรยังคงผูกติดอยู่กับความเชื่อที่ว่านรกคือความทุกข์ทรมานใจ อันเป็นความเชื่อสากลที่กล่าวถึงนรกอยู่วันยังค่ำ ถึงแม้ว่าประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ประพันธ์แต่ละคนจะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การตีความและประกอบสร้างภาพของนรกรนั้นแตกต่างกันไปจากนรกแบบคลาสสิกแต่นรกที่ต่างกันไปเหล่านั้นก็ยังคงจัดรวมและสามารถมองเห็นภาพนรกแบบขนบที่ยังแทรกตัวอยู่ในนั้นได้เสมอ

บรรณานุกรม

- Aronson, R., *Camus & Sartre: The Story of a Friendship and the Quarrel That Ended It*. Chicago: University of Chicago Press, 2004.
- Aronson, R., *Jean-Paul Sartre – Philosophy in the World*. London: Verso, 1980.
- Bigelow, G. E., *The poet's third eye: A guide to the symbolisms of modern literature*. New York: Philosophical Library, 1976.
- Chazelle, D., *ClassicNotes No Exit*. New York: GradeSaver, LLC. 2006. p.2
- Hamowy, R., *The Encyclopedia of Libertarianism*. New York: Sage, 2008.
- Homer. *The Odyssey: The Story of Odysseus*, Tran. Rouse, W.H.D., New York: The New American Library, 1949.
- Najder Z., *Conrad under Familial Eyes*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.

Najder Z., *Joseph Conrad: a life*. New York: Camden House, 2007

Patterson Jr., W. H., "Robert Heinlein—A biographical sketch". *The Heinlein Journal* 1999 (5). (1999) : 7–36.

Rainey, J. , "Religion and Politics in the United States: Contemporary Questions" LA Online [PDF]. 2009-05-26

Shields, J. A., *The Democratic Virtues of the Christian Right*. New Jersey: Princeton University Press, 2009.

Turner, A.K., *The History of Hell*. Florida: Harcourt Inc., 1995.

การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลมีเดีย : ศึกษาผ่านเยาวชนปลดแอก
Social Movement through Social Media Platforms: Through Free Youth.

กมลวรรณ ทับทิมทอง¹

Kamonwan Taptimtong

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลมีเดียของเยาวชนปลดแอก ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-ธันวาคม พ.ศ. 2563 โดยจะมองผ่านแนวคิดเรื่อง การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ชนชั้นนำ (Elite) และประชาธิปไตยและการทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democracy and Democratization) เนื่องจากการเคลื่อนไหวของเยาวชนผ่านโซเชียลมีเดียเป็นผลมาจากชนชั้นนำที่ทำงานอย่างไม่โปร่งใส จึงทำให้เยาวชนปลดแอกมีการออกมาเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Twitter Facebook Instagram ฯลฯ ซึ่งการออกมาเคลื่อนไหวเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ประเทศเป็นประชาธิปไตยได้มากยิ่งขึ้น และยังส่งผลให้เกิดแรงขับเคลื่อนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคม จนนำไปสู่คณะประชาชนปลดแอกที่มีการพัฒนามาจากเยาวชนปลดแอก

คำสำคัญ : การเคลื่อนไหวทางสังคม, กลุ่มปลดแอก, โซเชียลมีเดีย

¹ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

This article had the objective to study the social movement through social media platforms of Free Youth during February- December 2020 through the concepts of Social Movement, Elite, and Democracy and Democratization. As Free Youth movements through social media platforms are the result of elites' work without transparency, Free Youth has a social movement through social media platforms, such as Twitter, Facebook, Instagram, etc. It is believed that such a movement is part to more democratize the country with the driving force of the people to participate in this social movement, leading to Free People, developed from Free Youth.

Keywords : Social movement, Free Youth, Social media platforms

บทนำ

ปัจจุบันการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นในหลายประเทศ เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เกิดจากการที่ประชาชนต้องการออกมาเรียกร้องเพื่อให้ประเทศของตนเองเกิดความสงบสุขรวมถึงต้องการให้ประเทศของตนเองเกิดระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย โดยการเรียกร้องของประชาชนของแต่ละประเทศส่วนใหญ่จะเป็นการเดินประท้วง เพื่อแสดงออกถึงจุดยืนหรือเพื่อให้รัฐบาลทราบถึงปัญหาที่จะต้องแก้ไขหรือเจรจากับผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคมของประเทศไทยมีมาตั้งแต่อดีตตลอดจนถึงปัจจุบัน แต่การเคลื่อนไหวทางสังคมในแต่ละครั้งนั้นมีความต่างกันในเรื่องของกระบวนการและการจัดการ เนื่องจากในแต่ละช่วงเวลานั้นมีทรัพยากรที่ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ

เวลา เงินทุนในการจัดกิจกรรม ทรัพยากรในเรื่องของกำลังแรงงานที่ใช้ในการจัดเตรียม อุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยี สื่อโซเชียลมีเดียในการติดต่อสื่อสาร จึงทำให้การเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบันเกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้คนสนใจและติดตามว่าแต่ละครั้งที่มีการเคลื่อนไหวทางสังคมจะมีมาในรูปแบบใด และยังเป็นการดึงดูดประชาชน และผู้คนในหลายระดับยังให้ความสนใจกับการเคลื่อนไหวทางสังคมมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงมีการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ จะเห็นได้จากการที่เยาวชนปลดแอกหรือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีการออกมาเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลมีเดีย ซึ่งโซเชียลมีเดียสามารถช่วยกระจายข่าวสารให้ผู้คนเข้าถึงได้มากขึ้น ต่างจากในอดีตที่การติดต่อสื่อสารยังไม่ทันสมัยเท่ากับยุคปัจจุบัน โดยในอดีตจะเป็นการใช้วิทยุในการติดต่อ รวมไปถึงการแพร่กระจายข่าวสารผ่านหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ แต่ในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยี สื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ ในการติดต่อสื่อสาร ถึงแม้ว่าการกระจายข่าวผ่านสื่อบางอย่างจะถูกปิดกั้น แต่ในยุคปัจจุบันสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย นั้นถูกปิดกั้นได้ยากกว่าสื่อโทรทัศน์ วิทยุ จึงทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของเยาวชนปลดแอก

เยาวชนปลดแอก (Free youth) เป็นกลุ่มเยาวชนที่มีการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคม โดยไม่มีแกนนำที่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน รวมไปถึงการต่อต้านการบริหารงานที่ล้มเหลวของคณะรัฐมนตรี โดยการเคลื่อนไหวจะไม่มีกำกัณฑ์ใดพื้นที่หนึ่ง แต่จะเป็นการกระจายตัวออกตามต่างจังหวัดหรือพื้นที่ของชุมชนจึงทำให้เกิดการเคลื่อนไหวกระจายออกไปทั่วประเทศ โดยการติดต่อสื่อสารจะทำได้โดยการติดต่อสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย เนื่องจากสามารถกระจายข่าวได้อย่างรวดเร็วและโดยตรงจากกลุ่มการเคลื่อนไหว โดยกลุ่มเยาวชนปลดแอกต่อมาได้มีการพัฒนาไปสู่คณะประชาชนปลดแอกซึ่งเป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวที่ไม่มีแกนนำอย่างเป็นทางการและยังก่อตั้งขึ้นเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย

รวมไปถึงต่อต้านการบริหารประเทศที่ล้มเหลวของคณะรัฐมนตรี โดยประชาชนปลดแอกจะเป็นการเคลื่อนไหวที่ควบคู่ไปกับเยาวชนปลดแอกแต่ประชาชนปลดแอกจะมีผู้เข้าร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมในช่วงอายุของวัยกลางคน และผู้สูงอายุมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มเยาวชนปลดแอกในช่วงแรกที่ก่อตั้งขึ้นจะเน้นเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีการสื่อสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย จึงทำให้ต่อมาเกิดการรวมกลุ่มกันเป็นประชาชนปลดแอก เพื่อให้ประชาชนทุกช่วงอายุสามารถเข้าใจถึงสถานการณ์ของการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมและสามารถลดช่องว่างระหว่างอายุในการทำกิจกรรมร่วมกัน และการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ได้มีเฉพาะกลุ่มเยาวชนปลดแอก แต่ยังมียุทธศาสตร์ของคนจน สหภาพนักเรียนนิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย สมัชชาแรงงาน รวมไปถึงแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมกัน ที่มีการออกมารวมมือกันเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม การทำงานอย่างไม่สุจริตของคณะรัฐมนตรี และการแก้ไขรัฐธรรมนูญ จึงทำให้กลุ่มเยาวชนปลดแอกมีความสำคัญในแง่ของแรงผลักดันให้เยาวชนเกิดข้อสงสัยในกระบวนการทำงานของภาครัฐโดยผ่านการใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการกระจายข่าวสารรวมไปถึงการตั้งคำถามต่างๆ เกี่ยวกับการทำงานของคณะรัฐมนตรี และการใช้สื่อโซเชียลมีเดียอย่างเกิดประโยชน์ในการสื่อสารแทนการกระจายข่าวจากสื่อหลักของไทย

การติดต่อสื่อสารในปัจจุบันมีการติดต่อสื่อสารกันในรูปแบบของโทรศัพท์มือถือ โทรสาร วิทยุ การส่งจดหมาย และโซเชียลมีเดีย ในขณะที่การกระจายข่าวสารก็ยังสามารถกระจายข่าวสารผ่านโซเชียลมีเดีย วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าโซเชียลมีเดียนี้สามารถทำได้ทั้งติดต่อสื่อสารและกระจายข่าวสาร เป็นการใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารให้บุคคลทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นหรือการรับรู้ในเรื่องนั้นๆ รวมไปถึงสามารถมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ที่มีความคิดเห็นหรือความสนใจในเรื่องเดียวกันได้ถึงแม้จะอยู่คนละที่ จึงทำให้การ

เคลื่อนไหวของเยาวชนปลดแอกสามารถเคลื่อนไหวง่ายขึ้นและเป็นการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงทำให้กลุ่มเยาวชนเล็งเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีที่มีอยู่ จนนำไปสู่การติดต่อหรือการกระจายข่าวผ่านสื่อโซเชียลของเยาวชนปลดแอก ซึ่งจะเป็นการกระจายข่าวผ่านโลกอินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะเป็น Facebook Twitter Instagram Telegram ฯลฯ

การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแต่ละขบวนการล้วนแล้วแต่มีบริบทเฉพาะของตนเอง เมื่อพิจารณาวิวัฒนาการของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงควรพิจารณาเป็นรายกรณี และไม่ควรเหมารวมว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ดูโดยผิวเผินว่าน่าจะมีความคล้ายคลึงกันจะมีวิวัฒนาการเหมือนกัน เพราะในแง่ของรายละเอียด องค์ประกอบ อัตลักษณ์ และการจัดโครงสร้างการเคลื่อนไหว ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแทบทุกขบวนการล้วนแตกต่างกัน หากลองพิจารณาขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆ ในภาพรวม โดยวิวัฒนาการที่สำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวมักเป็นไปในเชิงพลวัตของขบวนการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะในด้านยุทธศาสตร์ (strategy) กลยุทธ์ (tactic) และกรอบ (frame) การดำเนินการเคลื่อนไหว (คำศัพท์ทั้งสามคำเป็นคำศัพท์เฉพาะทางของการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ยุทธศาสตร์ หมายถึง แนวทางการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่เหมาะสมผล กลยุทธ์ หมายถึง เทคนิคหรือปฏิบัติการที่ขบวนการเคลื่อนไหวเลือกใช้ในการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ และท้ายสุด กรอบ หมายถึง ชุดของความเชื่อหรือการให้ความหมายที่จะสร้างพลังและความชอบธรรมในการเคลื่อนไหวหรือการณรงค์) โดยในแต่ละช่วงเวลาของการดำเนินการเคลื่อนไหว ขบวนการเคลื่อนไหวหนึ่งๆ อาจจะนำยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และกรอบการเคลื่อนไหว

ของขบวนการเคลื่อนไหวอื่นๆที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้กับขบวนการของตน ด้วยเหตุนี้ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และกรอบการดำเนินการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคปัจจุบันจึงมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นอันเป็นผลจากการเรียนรู้จากความสำเร็จและความล้มเหลวของขบวนการเคลื่อนไหวในอดีต (ภาณุภัทร จิตเที่ยง , 2560)

ประกาศ ปันตบแต่ง ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นกระแสความเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ ไม่ใช่เกิดขึ้นแค่ในสังคมไทย แต่เป็นกระแสในระดับสากลหรือเป็น กระแสร่วมสมัย ที่เกิดขึ้นทั่วไปมีลักษณะร่วมกัน คือ คนรุ่นใหม่ เยาวชน นักเรียน นักศึกษา เป็นพลังหลักที่ออกมาเคลื่อนไหว เช่น เหตุการณ์ที่ฮ่องกง หรืออาหรับสปริง รวมทั้งในยุโรป อเมริกา หรือกรณี Black Lives Matter เพื่อเรียกร้องความไม่เป็นธรรมให้การเสียชีวิตของคนผิวสี (เพ็ญพรรณ อินทปนต์, 2563)

นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึง ปฏิบัติการของกลุ่มคนที่มีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง การรวมกลุ่มของคนอาจจะเป็นการและไม่เป็นทางการก็ได้ สำหรับทางมานุษยวิทยามองว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเป็นเรื่องการเมือง เช่น การต่อสู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เชื้อชาติ ความเท่าเทียมของเกย์ เลสเบี้ยน การดูแลรักษาผู้ป่วยเอดส์ สิทธิการตั้งครรภ์ และความเท่าเทียมของสตรี รวมทั้งการต่อสู้เชิงอนุรักษ์นิยม เช่น การต่อต้านการทำแท้ง เป็นต้น ในอดีตนักมานุษยวิทยามักอธิบายการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยทฤษฎีของมาร์กซิสต์ และแนวคิดโครงสร้างนิยม (นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ, ม.ป.ป.)

สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นการเรียกร้องของกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่ง ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ตนเองปรารถนา เป็นการกระทำรวมหมู่ที่มี จุดมุ่งหมายร่วมกันทางสังคม โดยผู้เข้าร่วมจะถูกกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกและการตื่นตัวเรื่อง นั้น ๆ ซึ่งมีลักษณะของการผลักดันและเรียกร้อง ใน

รูปแบบของการเคลื่อนไหวต่อต้าน การ แสดงอัตลักษณ์ การปลุกจิตสำนึก โดยมีอุดมการณ์ร่วมกันว่าการเคลื่อนไหวดังกล่าวจะนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่ตนปรารถนา และในกระบวนการเคลื่อนไหวนั้นอาจส่งผลต่อ ระบบค่านิยมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสังคมต่าง ๆ หรือความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐ และประชาชน (สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล , 2560 , หน้า 90)

กล่าวโดยสรุป การเคลื่อนไหวทางสังคม คือ การเคลื่อนไหวที่เกิดจากกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งมารวมตัวกัน มีวัตถุประสงค์เดียวกันที่ต้องการให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น การเมือง เชื้อชาติ สิทธิความเท่าเทียมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งการเคลื่อนไหวก็มีทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยในด้านบวกอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่ดีขึ้น แต่ในด้านลบอาจเกิดความรุนแรง รวมไปถึงการสูญเสียทรัพยากรต่างๆ การเคลื่อนไหวทางสังคมในแต่ละช่วงเวลานั้นจะมีการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากยุคสมัยที่แตกต่างกัน จึงทำให้การเคลื่อนไหวทางสังคมมีการพัฒนาให้การเคลื่อนไหวทางสังคมมีความน่าสนใจและดึงดูดให้ผู้คนสนใจและรับรู้ถึงการเคลื่อนไหวหรือการเรียกร้องที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ

ชนชั้นนำ (Elite)

ศุภยมา นุชวิทยาสิริธร (องค์การมหาชน) ได้กล่าวว่า การเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึงปฏิบัติการของกลุ่มคนที่มีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง การรวมกลุ่มของคนอาจจะเป็นทางการและไม่เป็นทางการก็ได้ สำหรับทางมานุษยวิทยา มองว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเป็นเรื่องการเมือง เช่น การต่อสู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เชื้อชาติ ความเท่าเทียมของเกย์ เลสเบี้ยน การดูแลรักษาผู้ป่วยเอดส์ สิทธิการตั้งครรภ์ และความเท่าเทียมของสตรี รวมทั้งการต่อสู้เชิงอนุรักษ์นิยม เช่น การต่อต้านการทำแท้ง เป็นต้น ในอดีต นักมานุษยวิทยามักอธิบาย

การเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยทฤษฎีของมาร์กซิสต์ เฟมินิสต์ และแนวคิดโครงสร้างนิยม (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ม.ป.ป.)

ราม โชติคุต ได้กล่าวว่า ชนชั้นนำ (Elitists) ในสังคมใดก็ตาม เมื่อมีการตัดสินใจในเรื่องใหญ่ๆ ล้วนแต่กระทำโดยประชากรส่วนน้อยของสังคมนั้น ในแต่ละสังคมคนกลุ่มนี้ อาจจะมีความเป็นมาหรือก่อร่างสร้างตัวมาจากเงื่อนไขที่ไม่เหมือนกัน เช่น มาจากการยึดครอง การปฏิบัติ การควบคุมปัจจัยการผลิต หรือมาโดยกำเนิดวาระ แต่เมื่อถึงที่สุดแล้ว พวกเขาเหล่านี้ก็คือผู้กุมอำนาจชี้ขาดในสังคม แม้แต่ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย พวกนักทฤษฎีแนวชนชั้นนำ ก็ยังเชื่อว่า อำนาจทางการเมืองย่อมตกอยู่ในมือของคนส่วนน้อยที่ครอบงำสังคม คนเหล่านี้ สามารถผลักดันกลไกการเลือกตั้ง ให้มารับใช้จุดหมายของตนเองได้เสมอ คนเหล่านี้ จะใช้วิธีการตั้งแต่การบังคับขู่เข็ญ ชี้อ้างอิง ไปจนถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างเชี่ยวชาญ ทำให้คนที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองนั้น ล้วนแต่เป็นคนที่พวกชนชั้นนำในสังคมยอมรับได้เท่านั้น โดยในทฤษฎีของนักทฤษฎีแนวชนชั้นนำนั้น เชื่อว่าไม่มีกลไกหรืออุดมการณ์ใดเลยที่จะสามารถป้องกันการครอบงำสังคมโดยกลุ่มชนชั้นนำได้ และเนื่องจากสมาชิกของชนชั้นนำเหล่านี้มีทั้งอำนาจและการจัดตั้ง มีความชัดเจนทางการเมืองตลอดจนคุณสมบัติเฉพาะตัวสูงเด่น พวกเขาจะสามารถรักษาและสืบทอดฐานะครอบงำของตนเอาไว้ได้อย่างต่อเนื่อง (ราม โชติคุต, อ้างถึงใน Geraint Parry, 2563)

จันจิรา สมบัติพูนศิริ ได้กล่าวว่า ชนชั้นนำ ในบริบทการเมืองไทย เรามักนึกถึงฝ่ายที่ไม่เป็นหรือไม่เอาประชาธิปไตย กระทั่งเป็นฝ่ายที่ตรงข้ามกับประชาชน ภาพลักษณ์นี้เริ่มเปลี่ยนช่วงวิกฤติการเมืองเสื้อเหลือง-แดง ที่ชนชั้นนำและประชาชนแบ่งออกเป็นสองขั้วอย่างชัดเจน ดูเหมือนมีทั้งชนชั้นนำและประชาชนฝั่งที่สนับสนุนประชาธิปไตย ส่วนชนชั้นนำและประชาชนอีกฝั่งตั้งคำถาม รวมถึงปฏิเสธกลไกหลักของ

ระบอบประชาธิปไตยอย่างการเลือกตั้ง การถกเถียงเรื่องชนชั้นนำกับประชาธิปไตยในโลกวิชาการ มีความซับซ้อนกว่าที่เราเข้าใจจากบริบทการเมืองไทย งานเหล่านี้สร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายพฤติกรรมและการตัดสินใจของชนชั้นนำจากปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย (democratic transition) ในยุโรปตะวันออกและละตินอเมริกา ในช่วงคลื่นประชาธิปไตยลูกที่สาม (ระหว่างทศวรรษ 1980 ถึง 1990) ทั้งที่เป็นการศึกษาระดับภูมิภาคหรือการเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคทั้งสอง งานศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและชนชั้นนำ แบ่งได้เป็นสามกลุ่ม กลุ่มแรกถามว่าชนชั้นนำเป็นภัยหรือช่วยให้เกิดประชาธิปไตย กลุ่มที่สองระบุว่าชนชั้นนำจะช่วยให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง (democratic consolidation) หลังการเปลี่ยนผ่านหรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิถีทางในการเปลี่ยนสู่ประชาธิปไตย (mode of transition) ส่วนกลุ่มที่สามสงสัยว่าชนชั้นนำระบอบเก่า (old regime elite) หายไปไหนหลังเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยแล้ว (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2561)

Paul M. Johnson ได้กล่าวว่า ชนชั้นสูงในมุมมองเชิงทฤษฎีที่ถือโดยนักสังคมศาสตร์หลายคนซึ่งถือว่าการเมืองอเมริกันเป็นที่เข้าใจได้ดีที่สุดผ่านการสรุปว่าอำนาจทางการเมืองเกือบทั้งหมดถือโดยกลุ่มคนที่ค่อนข้างเล็กและร่ำรวยซึ่งมีค่านิยมและความสนใจคล้ายคลึงกัน และส่วนใหญ่มาจากภูมิหลังที่มีสิทธิพิเศษที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน ผู้นำระดับสูงส่วนใหญ่ในภาคส่วนสำคัญทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดของสังคมถูกมองว่าถูกคัดเลือกจากกลุ่มสังคมเดียวกันนี้ และนักทฤษฎีชนชั้นสูงจะเน้นที่ระดับที่ผู้อำนวยราชการองค์กรและมูลนิธิที่ประสานกัน ความผูกพันในโรงเรียนเก่า และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบ่อยครั้งมักจะเชื่อมโยงกัน และอำนวยความสะดวกในการประสานงานระหว่างผู้นำระดับสูงในธุรกิจ รัฐบาล องค์กรพลเมือง สถานศึกษาและวัฒนธรรม และสื่อมวลชน "ผู้มีอำนาจสูงสุด" นี้ สามารถกำหนดเป้าหมายหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ถ้าไม่ใช่วิธีการและรายละเอียดในทางปฏิบัติเสมอไป) สำหรับการ

กำหนดนโยบายของรัฐบาลที่สำคัญจริงๆ (รวมทั้งครอบคลุมกิจกรรมของสื่อมวลชนรายใหญ่และองค์กรการศึกษา/วัฒนธรรมในสังคม) โดยอาศัยอำนาจในการควบคุมทรัพยากรทางเศรษฐกิจขององค์กรธุรกิจและการเงินที่สำคัญของประเทศ อำนาจของพวกเขามองว่าขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางเศรษฐกิจส่วนบุคคลโดยพื้นฐานที่สุด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำแหน่งของพวกเขาในผู้บริหารระดับสูงของบริษัทใหญ่ และไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของพวกเขาในการรวบรวมการสนับสนุนจากมวลชนผ่านความพยายามในการ "เป็นตัวแทน" ผลประโยชน์ของสังคมในวงกว้าง กลุ่ม นักทฤษฎีชนชั้นสูงแตกต่างกันบ้างในคำถามเช่นว่าผู้มีอำนาจเปิดกว้างเพื่อ "เลือดใหม่" ได้อย่างไร (Paul M. Johnson, n.d.)

กล่าวโดยสรุป ชนชั้นนำเกิดจากการรวมตัวกันของบุคคลกลุ่มใหญ่ที่ทำให้เกิดการผลักดันให้เกิดการสร้างชนชั้น เนื่องจากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลทำให้ต้องมีการตัดสินใจแบบกลุ่ม จึงทำให้เกิดชนชั้นนำขึ้น การรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลทำให้อำนาจนั้นเกิดการกระจุกตัว ผู้มีอำนาจหรือชนชั้นนำจึงมีอำนาจและอิทธิพลมากกว่ากลุ่มอื่นๆ เช่น ข้าราชการระดับสูง นักธุรกิจ ทหารที่มีความอาวุโส ซึ่งการเกิดขึ้นของชนชั้นนำอาจนำไปสู่การที่ประชาชนถูกจำกัดสิทธิ เสรีภาพ รวมไปถึงการถูกกดขี่ เอาเปรียบ

ประชาธิปไตยและการทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democracy and Democratization)

ดาวนอย สุทธินิภาพันธ์ ได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชน ซึ่งถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลกเป็นระบอบการปกครองที่มีวิวัฒนาการมา อย่างยาวนาน และได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ในด้านหลักประชาธิปไตยเป็นหลักการที่ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการ

ปกครองโดยการดำเนินการต่าง ๆ ที่ ต้องการการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของประชาชน ตามการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการยึดมั่นในหลักการตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตาม แนวทางประชาธิปไตยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นบทบาทหนึ่งที่เกิดจากการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสังคม และในความแตกต่างหลากหลายที่ดำรงอยู่ ภายในระบบใดระบบหนึ่ง (ดาวน้อย สุทธิ นิภาพันธ์, ม.ป.ป.)

แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์ ได้กล่าวถึง ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชน เมื่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิและเสรีภาพซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและอยู่เหนืออำนาจรัฐ รัฐจะก้าวล่วงเข้ามาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ อย่างไรก็ตามเมื่อทุกคนมีสิทธิ และเสรีภาพก็อาจใช้สิทธิและเสรีภาพของตนจนกระทบกระทั่งกับสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้ หากรัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนจะต้องดำเนินการโดยกฎหมาย ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้นจากตัวแทนของประชาชนเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเอง ดังนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองระบอบเดียวที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์, ม.ป.ป., หน้า 4)

ประภัสสร ทองยินดี ได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนหรือประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ โดยระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 ประชาธิปไตยทางตรง หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่เหมาะสม กับสังคมที่มีจำนวนประชากรไม่มากนัก และสภาพสังคมไม่มีความสลับซับซ้อน รูปแบบที่ 2 ประชาธิปไตย ทางอ้อม หรือเรียกว่า ประชาธิปไตยแบบมี

ผู้แทน มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากในปัจจุบัน ขนาดของประชากรและความหลากหลายของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้นทั้งจำนวน ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา สปีชีส์ ระดับการพัฒนา เศรษฐกิจ เป็นต้น และยังรวมถึงสภาพสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้นด้วย (ประภัศสร ทองยินดี, 2558, หน้า 21)

Uetani Naokatsu ได้กล่าวถึงการทำให้เป็นประชาธิปไตย คือ การจัดตั้งการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม และการทำให้เป็นประชาธิปไตยถือเป็นกระบวนการที่มีเสรีภาพของความพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมาย (Uetani Naokatsu, n.d.)

Craig M. Kauffman ได้อธิบายว่า การทำให้เป็นประชาธิปไตย เป็นกระบวนการที่ระบอบการเมืองกลายเป็นประชาธิปไตย การแพร่กระจายระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยทั่วโลกที่เริ่มต้นในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 ได้เปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างสิ้นเชิงจากที่ซึ่งระบอบประชาธิปไตยเป็นข้อยกเว้นจากระบอบประชาธิปไตย ความสนใจที่เพิ่มขึ้นในการทำให้เป็นประชาธิปไตยในหมู่นักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย และนักเคลื่อนไหวส่วนใหญ่มาจากการเสริมสร้างความเข้มแข็งของบรรทัดฐานสากลที่เชื่อมโยงประชาธิปไตยกับผลลัพธ์เชิงบวกที่สำคัญมากมาย ตั้งแต่การเคารพสิทธิมนุษยชน ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจไปจนถึงความมั่นคง (Craig M. Kauffman, n.d.)

ดังนั้น ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนหรือพลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนสามารถที่จะเลือกผู้แทนขึ้นมาปกครอง รวมไปถึงมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทางสังคมได้อย่างอิสระ แต่ในขณะเดียวกันการแสดงออกทางสังคมอย่างอิสระอาจส่งผลกระทบต่อผู้อื่นจึงทำให้ภาครัฐมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในบางเรื่องโดยผ่านกระบวนการทางกฎหมายที่มีการออกมาใช้ร่วมกันทางสังคม

การทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democratization) เป็นการเปลี่ยนระบอบการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น โดยการทำให้เป็นประชาธิปไตยอาจมาจากการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น การเดินประท้วง การการประท้วงโดยการขัดขืน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตยและการทำให้เป็นประชาธิปไตย เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน โดยเริ่มจากการทำให้เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนออกมาเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดเสรีภาพและความยุติธรรม จนนำไปสู่การเปลี่ยนระบอบการปกครองมาอยู่ในรูปแบบของประชาธิปไตย ที่ประชาชนสามารถมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางสังคม แต่การแสดงออกอาจถูกจำกัดในบางแง่มุม เนื่องจากการมีสิทธิและเสรีภาพมากเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อผู้อื่น จึงทำให้ต้องมีกฎหมายในการควบคุมพลเมืองและประชาชนภายในรัฐ

การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลมีเดียของเยาวชนปลดแอก

สังคมในปัจจุบันมีการติดต่อสื่อสารหรือการกระจายข่าวสารสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วจากการพัฒนาเทคโนโลยีให้มีความทันสมัย ซึ่งการเคลื่อนไหวทางสังคมของเยาวชนปลดแอกมีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามาปรับใช้ในการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อที่จะให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการใช้โซเชียลมีเดียของกลุ่มเยาวชนก็มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย จึงทำให้เยาวชนมีความสนใจเกี่ยวกับการเมืองหรือเรื่องของสิทธิ เสรีภาพมากขึ้น เนื่องจากสามารถหาข้อมูลที่ตนเองสนใจได้อย่างง่าย และการเคลื่อนไหวของเยาวชนปลดแอกนั้นอาจทำให้เห็นถึงการจะนำพาประเทศไปสู่การปกครองที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ซึ่งการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมของเยาวชนปลดแอก เป็นผลมาจากความไม่พอใจเกี่ยวกับการบริหารงานของคณะรัฐมนตรีที่ตัดสินใจอย่างยุติธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการ

ใช้อำนาจของชนชั้นนำที่มีการใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรมและเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องรวมไปถึงจำกัดสิทธิ เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน และสื่อโทรทัศน์ วิทยุ จึงทำให้กลุ่มเยาวชนได้ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกของสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตย จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ที่นอกเหนือจากการเคลื่อนไหวบนสื่อโซเชียลมีเดีย และถึงแม้ว่าจะมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้ไม่สามารถลงประท้วงตามท้องถนนได้ แต่การเคลื่อนไหวทางสังคมยังสามารถเคลื่อนไหวได้โดยผ่านสื่อโซเชียลมีเดียได้

กระบวนการและรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคมของเยาวชนปลดแอกจะเป็นการเคลื่อนไหวในรูปแบบการติดต่อสื่อสารกันผ่านโซเชียลมีเดีย ที่มีการเล่นแซซแท็กตามสื่อโซเชียลมีเดียในการแสดงออกถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อเรื่องที่ติดแฮชแท็ก หรือปรากฏการณ์แซซแท็กในทวิตเตอร์ (ธนากรณ อินทร, 2564, หน้า 63) เช่น #MobFromHome ที่มีการออกมาเรียกร้องโดยการถือป้ายแสดงความรู้สึกที่มีต่อรัฐบาล ซึ่งการเล่นแซซแท็กก็ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดอีกหลายแฮซแท็กตามมา และการติดต่อสื่อสารกันผ่านโซเชียลมีเดียยังให้ความสะดวกต่อผู้ที่ต้องการรับรู้ข่าวสาร หรือผู้ที่ต้องการออกมาเคลื่อนไหวตามท้องถนนที่มีการนัดหมายกันผ่านโซเชียลมีเดีย รวมไปถึงการเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลมีเดียส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเยาวชนและกลุ่มวัยรุ่นจึงทำให้การเคลื่อนไหวต่างๆ จะออกมาในรูปแบบของการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีคำศัพท์ใหม่ๆ ออกมา เช่น คำว่า “แกง” ซึ่งในความหมายแฝง คือ การหลอก เป็นการเล่นคำกันในสื่อโซเชียลที่เกิดจากการที่มีการเปลี่ยนที่ชุมนุมกันกระชั้นกัน ทำให้ตำรวจที่มีการเข้าไปปิดพื้นที่ที่มีการประกาศว่าจะมีการนัดกันออกไปทำกิจกรรมร่วมหรือการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดความสับสนจากการสับสนของวลีของกลุ่มเยาวชนและผู้ที่ยกออกมาเคลื่อนไหวทางสังคม จึงทำให้การออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มเยาวชนปลด

แอกเกิดความน่าสนใจและน่าติดตาม เนื่องจากการออกมาเคลื่อนไหวนั้นมิกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้ติดตามจากทั้งของกลุ่มเยาวชนปลดแอกและกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมที่ออกมารวมตัวกัน

การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มเยาวชนปลดแอกยังเป็นความไม่พอใจการทำงานของชนชั้นนำที่สะสมมาจากสมัยการเลือกตั้ง ปี 2562 ที่มีการคำนวณเสียงในการเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ชัดเจน และสมาชิกวุฒิสภาที่มีการเลือกมาจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่จะสามารถนำไปเลือกนายกรัฐมนตรี และจากการที่พรรคอนาคตใหม่ถูกยุบพรรคอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชนชั้นนำนั้นมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและกำจัดการต่อสู้ เพื่อรวมอำนาจไว้ที่บุคคลเพียงกลุ่มเดียว และการที่ตำรวจออกมาต่อต้านการเคลื่อนไหวทางสังคม และสลายการชุมนุมของกลุ่มผู้เคลื่อนไหวทางสังคมที่มีการใช้ความรุนแรงในการสลายการชุมนุม โดยการใช้ปืนฉีดน้ำแรงดันสูงผสมสารเคมี และแก๊สน้ำตา ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิของการออกมาเคลื่อนไหวของประชาชนที่ประเทศอยู่ในระบอบประชาธิปไตย และยังแสดงถึงฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่มีการออกมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสลายการชุมนุมที่มีการใช้ความรุนแรง จึงทำให้กลุ่มเยาวชนปลดแอกมีการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อเคลื่อนไหวให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง

กระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตยของไทยมีมาตั้งแต่ในอดีตจากการที่ประเทศไทยเคยใช้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งต่อมาในปี 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองก็ยังมีเกิดการรัฐประหารเกิดขึ้นหลายครั้ง รวมถึงในปัจจุบันก็ได้เกิดการรัฐประหารปี 2557 จนนำไปสู่คณะรักษาความสงบแห่งชาติที่มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ต่อมาได้มีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีแทนคณะรักษาความสงบ

แห่งชาติ แต่จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีการยุบพรรคคอนาคตใหม่ซึ่งเป็นพรรคที่ได้รับคามนิยมจากกลุ่มเยาวชน ทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตามมหาวิทยาลัย และโรงเรียนทั่วประเทศ ซึ่งการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง โดยการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นการทำให้ประเทศเป็นประชาธิปไตยหรือทำให้ประเทศเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ซึ่งการจะทำให้เป็นประชาธิปไตยอาจมาจากการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเดินประท้วง การประท้วงด้วยกันขัดขึ้นหรือแม้แต่การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลมีเดียของกลุ่มเยาวชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเยาวชนปลดแอกหรือเยาวชนคนรุ่นใหม่มีความต้องการให้ประเทศมีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทางสังคม รวมไปถึงสามารถเลือกผู้แทนขึ้นมาปกครองได้อย่างโปร่งใส

การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลมีเดียของกลุ่มเยาวชนปลดแอกยังมีประโยชน์ต่อการเคลื่อนไหวทางสังคม เนื่องจากสามารถถึงเอาประเทศที่สามโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป หรือสื่อต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของผู้สังเกตการณ์ทางออนไลน์ผ่านการเมนชันผ่านทวีตเตอร์ เพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของรัฐต่อประชาชน (สุรัชณี ศรีใส, 2563) และการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มเยาวชนปลดแอกยังสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว เนื่องจากการเคลื่อนไหวทางสังคมของเยาวชนปลดแอกเป็นการเคลื่อนไหวแบบใหม่ที่ไม่มีการกีดกันจึงทำให้การรวมตัวของกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคมมีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมากและการที่ไม่มีกีดกันในการออกมาเคลื่อนไหวทำให้ภาคีรัฐรับมือได้ยาก รวมไปถึงสามารถรวมตัวและสลายตัวได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการใช้ทรัพยากรต่างๆ มีการใช้ไม่มาก เนื่องจากมีการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียจึงทำให้สะดวกต่อผู้ที่ต้องการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลมีเดียของเยาวชนปลด

นอกจากการที่ไม่มีแกนนำ ทำให้ผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวไม่กลัวคำขู่จากภาครัฐ เนื่องจากหาตัวผู้กระทำหรือผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวได้ยาก การเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลมีเดียของกลุ่มเยาวชนปลดแอกยังทำให้ผู้ที่สนใจเกิดความคิดและหาเหตุผล โดยที่ไม่เอาอารมณ์มารวม ซึ่งเป็นการคิดอย่างมีหลักการและเหตุผลจึงทำให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนเน้นสันติมากกว่าความรุนแรง รวมไปถึงมีพื้นที่ให้กลุ่มเยาวชนที่ออกมาเคลื่อนไหวได้มีการออกมาแสดงความสามารถในลักษณะที่ตนเองถนัดโดยผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น กลุ่ม LGBT (BBC NEWS, 2563) ที่มีการเรียกร้องความเท่าเทียมของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศที่มีการออกมาแต่งหน้าและแต่งตัว ที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการเรียกร้องเกี่ยวกับอะไร จึงทำให้การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลของกลุ่มเยาวชน มีประโยชน์ทั้งในแง่ของการเปิดรับฟังความคิดเห็น การเรียกร้องถึงสิทธิประโยชน์การแสดงความสามารถของกลุ่มเยาวชน และการเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลของเยาวชนปลดแอกยังเป็นการกระจายข่าวสารที่นอกเหนือจากสื่อโทรทัศน์ วิทยู ที่สื่อหลักที่ถูกจำกัดการนำเสนอข่าวจากมือที่มองไม่เห็นจึงทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารและข้อมูลอย่างไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้อง จึงทำให้สื่อหลักอยู่กับกักตักความเป็นกลางและความกลัว (ภาววรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์, 2564) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหน้าที่ของสื่ออาจไม่ถูกใจกับบางกลุ่ม จึงทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลของขบวนการนักศึกษาและเยาวชนต่างๆ เพื่อออกมาเป็นกระบอกเสียง รวมไปถึงการสร้างความเท่าเทียมและการเปลี่ยนแปลงให้ประชาชนทุกคนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และเพื่อเปลี่ยนแปลงให้หน้าที่ของสื่อสามารถแสดงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นรวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างอิสระ ทุกแง่มุมโดยที่ไม่ถูกปิดกั้น

บทสรุป

การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลมีเดีย : ศึกษาผ่านเยาวชนปลดแอก เป็นการศึกษาแนวตีความ (Interpretive approach) เนื่องจากการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่มีความเกี่ยวเนื่องกับโครงสร้างทางสังคม และสิทธิเสรีภาพของประชาชน และจากการที่เยาวชนปลดแอกออกมาเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลมีเดีย โดยกระบวนการเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลมีเดียเป็นกระบวนการที่เรียบง่ายแต่อาจมีความซับซ้อนในเรื่องของแนวคิดหรือการใช้ภาษาที่อาจเป็นการเข้าใจเฉพาะกลุ่ม จึงทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้ความสนใจในเรื่องของกระบวนการที่เยาวชนปลดแอกต้องการนำเสนอ และการเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลมีเดียนั้นยังเป็นการสื่อสารให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ออกไปร่วมกิจกรรม หรือผู้ที่ติดตามกิจกรรมผ่านโซเชียลมีเดียต่างๆ จึงทำให้โซเชียลมีเดียมีความสำคัญกับการเคลื่อนไหวทางสังคม เนื่องจากสามารถถ่ายทอดสด หรือติดตามสถานการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคมได้อย่างทันทั่วถึง และการเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีตมีความแตกต่างกับการเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคปัจจุบันในเรื่องของการกระจายข่าวสารและการติดต่อ จึงทำให้การเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นเกิดความรุนแรงได้ง่ายเนื่องจากการติดต่อสื่อสารนั้นยังไม่สะดวกและรวดเร็วอย่างปัจจุบัน

การที่มีการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านโซเชียลมีเดียของเยาวชนกลุ่มปลดแอก ผู้เขียนเห็นด้วยกับการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคม เนื่องจากทำให้ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ง่าย และยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงานของรัฐบาล ที่มีการใช้ความรุนแรงกับผู้เห็นต่าง ซึ่งการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียยังเป็นการบันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมในแต่ละครั้งนั้นเกิดอะไรขึ้นบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมแค่ไหนหรือการออกมาเคลื่อนไหวไม่ส่งผลกระทบ

68 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

เลย และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการค่อยๆ เกิดเปลี่ยนแปลงถึง
จะไม่เห็นผลในทันทีแต่ในอนาคตก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

Craig M. Kauffman, n.d., democratization, Retrieved 15 October 2021,
from <https://www.britannica.com/topic/democratization>

Paul M. Johnson, N.d., Elite (elitist) theory, Retrieved 15 October
2021, From [http://webhome.auburn.edu/~johnspm/gloss/
elite_theory.phtml](http://webhome.auburn.edu/~johnspm/gloss/elite_theory.phtml)

Uetani Naokatsu, n.d., Democratization, Retrieved 15 October 2021, from
<https://www.ide.go.jp/English/Research/Topics/Pol/Democratization/overview.html>

ภาษาไทย

จันจิรา สมบัติพูนศิริ. 2561. ชนชั้นนำกับประชาธิปไตยในโลก. สืบค้น 17 ตุลาคม
2564. สืบค้นจาก [https://www.the101.world/elite-and-global-
democracy/](https://www.the101.world/elite-and-global-democracy/)

ดาวน้อย สุทธินิภาพันธ์. ม.ป.ป.. “หลักประชาธิปไตย” สิทธิและเสรีภาพในสังคมพหุ
ลักษณะ สืบค้น 17 ตุลาคม 2564. สืบค้นจาก
[https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?
nid=9640](https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=9640)

ธัญวัฒน์ อภิภูม. 2560. เหยี่ยงสองด้านของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เจาะลึก

- กับ ภาณุภัทร จิตเที่ยง. สืบค้น 17 ตุลาคม 2564. สืบค้นจาก <https://thematter.co/social/two-side-of-social-movement/41000>
- ธนากรณ อินทร. 2564. สื่อสังคมออนไลน์กับการประท้วงรูปแบบใหม่ : กรณีขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย 2563. วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์. 8(16). 63. สืบค้นจาก [https://so01.tci-](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC/issue/view/17007)
- [thaijo.org/index.php/PSC/issue/view/17007](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC/issue/view/17007)
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. ม.ป.ป.. Social Movements. สืบค้น 15 ตุลาคม 2564. สืบค้นจาก [https://www.sac.or.th/databases/anthropology-](https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/137)
- [concepts/glossary/137](https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/137)
- ประภัศร ทองยงค์. 2558. ประชาธิปไตย: แนวคิดและหลักการเบื้องต้น. 5(3). 21. สืบค้นจาก [https://so01.tci-](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/issue/view/3834)
- [thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/issue/view/3834](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/issue/view/3834)
- เพ็ญพรรณ อินทพันธ์. 2563. ยกเพดานประชาธิปไตย พลวัตการเคลื่อนไหว 2563 | ประภาส ปิ่นตบแต่ง สืบค้น 17 ตุลาคม 2564. สืบค้นจาก <https://theactive.net/read/dynamics-of-political-protests-2020/>
- ภาววรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์. 2564. เมื่อสื่อติดกับดักความเป็นกลางและความกลัวเปิดปมสื่อไทย ทำไมจึงปิดปากตัวเอง?. สืบค้น 30 ตุลาคม 2564. สืบค้นจาก [https://www.the101.world/media-self-](https://www.the101.world/media-self-censorship/?fbclid=IwAR3mw-yXwQxN5GaE7Tj04F6ag4mB11GnDtcmrDwMhyWWbZYnMd2QSBjLNvM)
- [censorship/?fbclid=IwAR3mw-](https://www.the101.world/media-self-censorship/?fbclid=IwAR3mw-yXwQxN5GaE7Tj04F6ag4mB11GnDtcmrDwMhyWWbZYnMd2QSBjLNvM)
- [yXwQxN5GaE7Tj04F6ag4mB11GnDtcmrDwMhyWWbZYn](https://www.the101.world/media-self-censorship/?fbclid=IwAR3mw-yXwQxN5GaE7Tj04F6ag4mB11GnDtcmrDwMhyWWbZYnMd2QSBjLNvM)
- [Md2QSBjLNvM](https://www.the101.world/media-self-censorship/?fbclid=IwAR3mw-yXwQxN5GaE7Tj04F6ag4mB11GnDtcmrDwMhyWWbZYnMd2QSBjLNvM)
- ราม โชติคุต. 2563. สรุปรื้อหาเรื่องชนชั้นนำ (Elitism). สืบค้น 15 ตุลาคม 2564.

70 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

สืบค้นจาก<https://ramjoti.wordpress.com/2020/04/08/%E0%B8%AA>

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). ม.ป.ป.. Social Movements. สืบค้น 15 ตุลาคม 2564. สืบค้น จาก<https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/137>

สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล. 2563. การเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคดิจิทัล. วารสาร มหาลงนาครพรรศน์. 7(10). 90. สืบค้นจาก file:///C:/Users/User/Downloads/247520-Article%20Text-866222-1-10-20201028.pdf

สุรชัย ศรีชัย. 2563. ‘ลงถนน’ ยังจำเป็นไหม ในยุคที่สังคมเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลมีเดีย. สืบค้น 15 ตุลาคม 2564. สืบค้นจาก https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/jan_mar_12/pdf/aw015.pdf?fbclid=IwAR0ioMV4BR0yIE-qTWQjdOGjDSOrP2 YLPVd8dwnvu

แสงชัย อภิชาติชนพัฒน์. ม.ป.ป.. เรื่อง “ประชาธิปไตย” หลักพื้นฐานสำหรับสามัญชน. สืบค้น 17 ตุลาคม 2564. สืบค้นจาก http://elibrary.constitutionalcourt.or.th/document/documents/documents/IS4D_590446.pdf

BBC NEWS. 2563. LGBT: "แดร์กควีน" กับ "ราชภรร" เสี่ยงเรียกร้องเพื่อความเท่าเทียมของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ. สืบค้น 30 ตุลาคม 2564. สืบค้น จากhttps://www.bbc.com/thai/thailand54715657?fbclid=IwAR1DBPb_sBsMfU7Jt7rQyPAoLVsZgcN59lKW0gth_XzvpS6ZscyR REF

ความท้าทายของพรรคคอมมิวนิสต์จีน : การประท้วงในฮ่องกงกับแนวร่วมข้ามชาติ

**The Challenge to Communism in China:
the protest in Hong Kong and its Transnational Fronts**

นัสวัน หันหาบุญ¹

Nussawan Hunhaboon

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเปิดมุมมองที่ว่า ขบวนการประท้วงของคนรุ่นใหม่ในฮ่องกงไม่ใช่แค่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศจีนเท่านั้น หากแต่ยังมีมิติที่มีลักษณะที่ข้ามชาติ โดยในบทความนี้จะมุ่งพิจารณาไปที่ พันธมิตรกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและนอกฮ่องกงที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน โดยเครือข่ายดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม อันประกอบด้วย 1) พันธมิตรเครือข่ายเสรีนิยมภายในเกาะฮ่องกง ที่เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการประท้วงและต่อต้านรัฐบาลฮ่องกง 2) พันธมิตรเครือข่ายภาคประชาชนข้ามชาติ ที่ร่วมสนับสนุนและผลักดันการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในฮ่องกง และ 3) พันธมิตรรัฐเสรีนิยมระหว่างประเทศ อันเป็นแนวร่วมของรัฐที่ยึดมั่นในหลักการเสรีนิยมแบบตะวันตก ที่ต่อต้านรัฐบาลจีนผ่านวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำสงครามข้อมูลข่าวสาร การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลจีนอย่างซึ่งหน้า ทั้งหมดนี้ จะทำให้เห็นว่าโจทย์ที่รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีนกำลังเผชิญอยู่นั้นไม่ได้เป็นแค่เรื่องของฮ่องกงเท่านั้น และถึงแม้ว่าเหตุการณ์ประท้วงที่เกิดขึ้นในฮ่องกงจะสามารถสงบลงได้จากการแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 และการประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงตามมาตรา 23

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แห่งธรรมนูญเขตการปกครองพิเศษฮ่องกง แต่เครือข่ายขบวนการเสรีนิยมของคนรุ่นใหม่
ดังกล่าวก็คงอยู่และรอการกลับมาดำเนินกิจกรรมอีกครั้ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นความท้าทาย
ต่อระบอบคอมมิวนิสต์ในจีนทั้งจากภายในและจากภายนอก อันอาจสามารถนำไปสู่
ความถดถอยของระบอบคอมมิวนิสต์ได้

คำสำคัญ: พรรคคอมมิวนิสต์จีน, การประท้วง, Hong Kong

Abstract

This article proposes a new dimension about the protest in Hong Kong that it is not just only the domestic phenomenon, but the transnational dimension as well. The focus of this article will be on the connection among three groups, namely 1) the social movement groups in Hong Kong, 2) transnational activist movement, especially those who are very active online, and 3) liberal state alliance who represent western democratic liberalism and the senses of anti-china via informational warfare and directly criticize Chinese politics. As a result, the challenges the Chinese Communist government is facing is not only about Hong Kong. Although the situation in Hong Kong has been kept in bay due to the new national security law and COVID-19, the movements of those who are unsatisfied with the Communist intervention in Hong Kong are waiting for returning to the forefront again, which should be consider as both domestic and international challenges which could terribly shake the root of the Communist regime in China.

บทนำ

เนื่องจากในปี ค.ศ. 2019 เกิดเหตุการณ์ประท้วงในเกาะฮ่องกงอย่างหนัก ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อภายในประเทศและเป็นที่จับตามองต่อนานาประเทศซึ่งเริ่มหันมาสนใจประเด็นเรื่องของฮ่องกงมากขึ้นว่า การกระทำในครั้งนี้นี้อาจมีนัยยะต่อระบบคอมมิวนิสต์ในจีนอย่างไร ซึ่งเมื่อย้อนไปถึงอดีตแล้ว ในการส่งมอบคืนฮ่องกงสู่จีน ภายหลังจากที่ถูกปกครองโดยอังกฤษอันเป็นผลมาจากการทำสนธิสัญญานานกิงในปี ค.ศ. 1842 อันเป็นผลมาจากความพ่ายแพ้ของรัฐบาลราชวงศ์ชิงในสงครามฝิ่นครั้งแรก แต่การส่งมอบฮ่องกงคืนนั้น ปฏิญญาร่วมระหว่างจีนกับอังกฤษ (Sino-British Joint Declaration) ปี ค.ศ. 1984 มีการระบุว่าจีนจะต้องรักษาทุนนิยมในฮ่องกง รวมไปถึงวิถีชีวิตของชาวฮ่องกงต่อไปอีกเป็นเวลา 50 ปี นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 - 2047 ซึ่งนัยยะของมันก็คือการที่ระบบคอมมิวนิสต์ของจีนแผ่นดินใหญ่จะไม่สามารถเข้าไปแย่งการปกครองหรือเข้าไปแทรกแซงวิถีชีวิตของชาวฮ่องกงได้จนกว่าจะถึงเวลาที่สิ้นสุดสัญญา (Cheung, 2019)

ด้วยเหตุนี้ จีนจึงใช้แนวทาง “หนึ่งประเทศสองระบบ” ในการปกครองและบริหารฮ่องกง ที่แต่เดิมถูกสร้างมาเพื่อที่จะใช้กับไต้หวันเมื่อมีการรวมชาติไปจนกว่าจะถึงเวลาที่ครบกำหนดตามสัญญา ดังนั้น คนรุ่นใหม่ที่เกิดหรือเติบโตมาภายใต้ระบบทุนนิยมที่เป็นอยู่ในฮ่องกงจึงเริ่มมีความกังวลใจต่อการรวมฮ่องกงไว้กับจีนเมื่อสิ้นสุดเวลาตามที่สัญญาว่า เมื่อฮ่องกงกลายเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์หรือระบบใดๆ ตามแต่ที่รัฐบาลจีนต้องการให้เป็นแล้ว ความเป็นอยู่ของพวกเขาจะเป็นเช่นไรต่อในอนาคต จึงส่งผลให้เกิดความตึงเครียดในสังคมชาวฮ่องกง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสำหรับวัยรุ่นหนุ่มสาวชาวฮ่องกง ที่เมื่ออีก 20-30 ปีข้างหน้าจะเติบโตใหญ่กลายเป็นผู้ใหญ่ที่หลักปักฐานมีครอบครัวแล้ว การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจหรือระบบการเมืองในเวลานั้นคงจะไม่ใช่ที่น่ายินดีเท่าใดนัก

ความตึงเครียดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่าน การชุมนุมเรียกร้องวาระทางการเมืองของวัยรุ่นหนุ่มสาวชาวฮ่องกงที่มีมากขึ้นนับตั้งแต่ ค.ศ. 2014 เป็นต้นมา และมารุนแรงที่สุดในปี ค.ศ. 2019 ที่แสดงให้เห็นถึงความ ต้องการประชาธิปไตยและต้องการเป็นเอกราชออกจากจีนแผ่นดินใหญ่ ทั้งนี้ ในแง่ของ การปกครองแผ่นดินจีนภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ การประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตย ที่เกิดขึ้นในฮ่องกงนี้ ย่อมจะส่งผลกระทบต่อท่าทีของดินแดนในส่วนอื่น ๆ ที่ยังมีข้อพิพาทกับ จีนอยู่ เช่น ไต้หวัน จีนเจียง ทิเบต เป็นต้น ซึ่งหากไม่สามารถประสานรับมือกับกลุ่ม ขบวนการเสรีนิยมของคนรุ่นใหม่ในฮ่องกงได้ ก็ย่อมทำให้การรวมจีนเป็นหนึ่ง (Unification of Chinese Nation) ในอนาคต ซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อความชอบธรรมของ ระบอบคอมมิวนิสต์จีนในภาพรวมได้

ทั้งนี้ หากพรรคคอมมิวนิสต์จีนทราบถึงเงื่อนไขดังกล่าว กลุ่มเยาวชนที่ เรียกร้องอยู่ในฮ่องกงรวมไปถึงพื้นที่อื่น ๆ ที่มีกรณีกับรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ก็ทราบถึง เงื่อนไขด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในฮ่องกงอาจไม่ได้เป็นเพียง เรื่องของชาวฮ่องกงเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป บทความนี้จึงจะมุ่งเปิดมุมมองที่ว่า ขบวนการเสรีนิยมของคนรุ่นใหม่ในฮ่องกงไม่ใช่แค่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ภายในประเทศจีนเท่านั้น หากแต่ยังมีมิติที่มีลักษณะที่ข้ามชาติ โดยในบทความนี้จะมุ่ง พิจารณาไปที่ พันธมิตรเสรีนิยมกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและนอกฮ่องกงที่มีเครือข่ายเชื่อมโยง กัน โดยเครือข่ายดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม อันประกอบด้วย 1) พันธมิตร เครือข่ายเสรีนิยมภายในเกาะฮ่องกง ที่เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการประท้วงและ ต่อต้านรัฐบาลฮ่องกง 2) พันธมิตรเครือข่ายภาคประชาชนข้ามชาติ ที่ร่วมสนับสนุนและ ผลักดันการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในฮ่องกง และ 3) พันธมิตรรัฐเสรีนิยมระหว่างประเทศ อันเป็นแนวร่วมของรัฐที่ยึดมั่นในหลักการเสรีนิยมแบบตะวันตก ที่ต่อต้านรัฐบาลจีน ผ่านวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำสงครามข้อมูลข่าวสาร การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล

จีนอย่างซึ่งหน้า โดยบทความนี้จะเริ่มจากการอธิบายพื้นเพทางประวัติศาสตร์ของฮ่องกง จากนั้นจะพิจารณากลุ่มผู้ประท้วงในฮ่องกง และต่อด้วยเครือข่ายของกลุ่มแนวร่วมข้ามชาติ เพื่อพิสูจน์ข้อเสนอดังกล่าว

ทั้งหมดนี้ จะทำให้เห็นว่าโจทย์ที่รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีนกำลังเผชิญอยู่นั้นไม่ได้เป็นแค่เรื่องของฮ่องกงเท่านั้น และถึงแม้ว่าเหตุการณ์ประท้วงที่เกิดขึ้นในฮ่องกงจะสามารถสงบลงได้จากการแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 และการประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงตามมาตรา 23 แห่งธรรมนูญเขตการปกครองพิเศษฮ่องกง แต่เครือข่ายขบวนการเสรีนิยมของคนรุ่นใหม่ดังกล่าวก็คงอยู่และรอการกลับมาดำเนินกิจกรรมอีกครั้ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นความท้าทายต่อระบอบคอมมิวนิสต์ในจีนทั้งจากภายในและจากภายนอก อันอาจสามารถนำไปสู่ความถดถอยของระบอบคอมมิวนิสต์ได้

พื้นเพประวัติศาสตร์ของฮ่องกง

หากจะถอยกลับไปถึงประวัติศาสตร์ของฮ่องกง ก็จำเป็นที่จะต้องย้อนไปถึงประวัติศาสตร์ของจีน จีนมีประวัติศาสตร์มายาวนานมาก และนับได้ว่าเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ มีการสืบทอดการปกครองมาหลายราชวงศ์ ด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ราชวงศ์สุดท้ายของจีนคือ ราชวงศ์ชิง (Qing Dynasty) โดยในปลายสมัยราชวงศ์ชิงเป็นช่วงเวลาที่จีนมีปัญหาภายในต่าง ๆ มีการต่อสู้ยึดครองดินแดน สงครามต่าง ๆ การเริ่มมีการเข้ามาของตะวันตก ประชาชนประสบปัญหา อดอยาก ยากจน ถือว่าได้เป็นยุคตกต่ำของราชวงศ์ เป็นการปกครองที่ล้มเหลว มีการรุกรานจากชาติตะวันตกอย่างอังกฤษที่ได้นำฝิ่นเข้ามาอมเมาชาวจีน จนนำไปสู่สงครามฝิ่น 2 ครั้ง ราชวงศ์ชิงได้รับความพ่ายแพ้ ทำให้ต้องเสียเกาะฮ่องกงแก่อังกฤษไปในปี ค.ศ. 1842 ตามสนธิสัญญานานกิง และอังกฤษยังได้บีบบังคับจีนในอนุสัญญาปักกิ่ง (Convention of Peking) ภายหลังจากที่จีนพ่ายแพ้ในสงครามฝิ่นครั้งที่สองในปี ค.ศ. 1860 โดยให้อังกฤษเช่า

ดินแดนทั้งหมด 99 ปี ซึ่งขยายอาณานิคมไปถึงดินแดนนิวเทรริทอรีส์ไปด้วย จึงทำให้ฮ่องกงถูกปกครองในฐานะอาณานิคมแห่งหนึ่งของอังกฤษตั้งแต่นั้นมา แม้ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่างปี ค.ศ. 1941-1945 ฮ่องกงจะถูกการกองทัพจักรวรรดิญี่ปุ่นปกครอง แต่ก็กลับมาเป็นของอังกฤษอีกครั้ง หลังญี่ปุ่นแพ้สงคราม

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ฮ่องกงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ โดยอังกฤษได้มีการวางรากฐานการศึกษา ผังเมือง รวมไปถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในฮ่องกง เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการเป็นเมืองท่า และส่งเสริมให้มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น หลังจากตีพอร์คอมมิวนิสต์ นำโดยเหมา เจ๋อตง สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มีชาวจีนอพยพจากแผ่นดินใหญ่เข้ามาตั้งรกรากในฮ่องกงจำนวนมาก จนในปี ค.ศ. 1956 ประชากรเพิ่มขึ้นจาก 6 แสน เป็น 2.5 ล้าน โดยลักษณะการปกครองของอังกฤษนั้น จะปกครองฮ่องกงด้วยการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ตัวแทนของกษัตริย์อังกฤษ จนกระทั่งยุคของผู้บริหารรุ่นที่ 2 ของจีน อย่างเติ้งเสี่ยวผิงก็ได้แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนที่ต้องการทวงคืนฮ่องกงจากอังกฤษหลังครบสัญญาเช่า 99 ปี

ทางด้านอังกฤษ ในยุคของนายกรัฐมนตรี มาร์กาเร็ต แทตเชอร์ (Margaret Thatcher) มีความพยายามขอเจรจาเพื่อขอเช่าฮ่องกงต่อกับ เติ้งเสี่ยวผิง แต่ได้ถูกปฏิเสธไป ทั้งคู่จึงมีการลงนามในปฏิญญาร่วมปี ค.ศ. 1984 ที่ว่า อังกฤษจะยอมคืนเกาะฮ่องกงตามสัญญาเช่าภายในปี ค.ศ. 1997 แต่จีนเองก็ต้องยอมให้ฮ่องกงมีสถานะพิเศษ สามารถปกครองตนเองได้ ในชื่อเรียก ‘เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน’ (Hong Kong Special Administrative Region of the People’s Republic of China) และดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเสรีต่อไปได้อีกเป็นเวลา 50 ปี ตามแนวทาง ‘หนึ่งประเทศ สองระบบ’ ของรัฐบาลปักกิ่ง ก่อนจะมีพิธีคืนเกาะฮ่องกงในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 ซึ่งถือเป็นการกลับสู่การปกครองของจีนอย่างเป็นทางการ หลังปกครองโดยอังกฤษมากกว่า 150 ปี

ภายหลังจากการลงนามในปฏิญญาร่วม อังกฤษก็เริ่มผ่อนคลายรูปแบบการปกครองให้ฮ่องกงให้เริ่มมีประชาธิปไตยมากขึ้น โดยเริ่มจัดให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นในฮ่องกง ซึ่งประเด็นดังกล่าวทำให้ฝ่ายรัฐบาลจีนไม่พอใจและกังวลใจเป็นอย่างมาก และหลังจากการคืนเกาะฮ่องกง ชาวฮ่องกงก็มีความต้องการให้กระบอบทุนนิยมและประชาธิปไตยไว้ โดยการเลือกตั้งครั้งแรกในปี ค.ศ. 1998 ผู้สมัครฝ่ายประชาธิปไตยได้รับคะแนนเกินครึ่ง แต่กฎหมายของจีนมีการกำหนดไม่ให้ฝ่ายประชาธิปไตยครองเสียงข้างมากในสภาได้ ทำให้วันครบรอบการคืนเกาะ 1 กรกฎาคมทุกปี ชาวฮ่องกงจะออกมาเดินขบวน เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย

จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2003 เกิดชุมนุมครั้งใหญ่ ชาวฮ่องกงออกมาต่อต้านการออกร่างกฎหมายด้านความมั่นคงที่จีนเริ่มเพิ่มความเข้มข้นมากขึ้น เนื่องจากชาวฮ่องกงมีความหวาดกลัวว่าร่างกฎหมายดังกล่าวจะทำให้สูญเสียเสรีภาพไป ถึงแม้ร่างกฎหมายดังกล่าวจะได้ถูกถอนออกไปแต่ผู้เข้าร่วมชุมนุมกลับเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี

ในปี ค.ศ. 2014 เกิดการชุมนุมครั้งสำคัญขึ้น เป็นที่รู้จักกันดีในชื่อ “ปฏิวัติร่ม” (Umbrella Revolution) เนื่องจากชาวฮ่องกงต้องการเรียกร้องสิทธิในการเลือกผู้นำของตนโดยปราศจากการแทรกแซง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ถึงกระนั้น ความพยายามในการเรียกร้องประชาธิปไตยของชาวฮ่องกงก็ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง และมีการแทรกแซงจากจีนแผ่นดินใหญ่มาโดยตลอด เช่น กรณีที่เจ้าของร้านหนังสือที่ขายหนังสือโจมตีจีนแผ่นดินใหญ่ ถูกอุ้มหาย และนักการเมืองที่โดนตัดสิทธิหลังจากที่มีการปฏิเสธที่จะปฏิญาณตนว่าจะภักดีต่อจีน (Karoont Chetpayark, 2020) ล่าสุดในปี ค.ศ. 2019 มีการชุมนุมครั้งใหญ่อีกครั้งและเป็นที่จับตามองต่อสังคมโลก โดยเริ่มมาจากการต่อต้านกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน เหตุการณ์บานปลายมากขึ้นเรื่อยๆ ประชาชนและเจ้าหน้าที่เกิดการปะทะกัน ชาวฮ่องกงเรียกร้องประชาธิปไตย กลุ่มคนรุ่นใหม่ก็ต้องการเอกราชและแยกตัวออกไป การรวมตัวของคนรุ่นใหม่มีเพิ่มมากขึ้นบน

ท้องถิ่น โดยใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแพร่สิ่งต่างๆ เพื่อปลุกกระตือรือร้นให้ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตย เรียกได้ว่าเป็น ขบวนการเสรีนิยมคนรุ่นใหม่ ซึ่งยังมีพันธมิตรร่วมอุดมการณ์ทั้งในและนอกประเทศ ที่ช่วยเป็นแรงผลักดันให้การเรียกร้อง

กลุ่มการเมืองที่เคลื่อนไหวในฮ่องกง

พันธมิตรในฮ่องกงมีหลายกลุ่มที่รวมตัวกันออกมาชุมนุมประท้วงในจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกัน ซึ่งมีการติดต่อสื่อสารกันผ่านโซเชียลมีเดียอย่างมีประสิทธิภาพ พันธมิตรเครือข่ายเสรีนิยมในฮ่องกงที่มีการนำเสนอให้รับรู้ไปทั่วโลก ประกอบด้วย

แนวร่วมสิทธิมนุษยชนพลเมือง Civil Human Right Front (CHRF)

แนวร่วมพลเมืองสิทธิมนุษยชนฮ่องกง เป็นองค์กรแนวร่วมของฝ่ายสนับสนุนประชาธิปไตยฮ่องกง รวบรวมกลุ่มผู้ชุมนุมได้มากกว่า 2 ล้านคน เพื่อมาเดินขบวนประท้วงเพื่อเรียกร้อง และได้รับการนำเสนออย่างมากในสื่อมวลชน ต่อมาชาวฮ่องกงโพ้นทะเลและผู้คนในท้องถิ่นอื่นก็พากันประท้วงในพื้นที่ของตน (Kleefeld Eric, 2019)

เดมะซิสโท

เป็นองค์กรทางการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยที่ก่อตั้งเมื่อ 10 เมษายน ค.ศ. 2016 ในฐานะพรรคการเมือง อดีตพรรคเดมะซิสโท นำโดยโจซัว หว่อง และ แอ็กเนส โจว ทั้งคู่เป็นอดีตผู้นำของสกอลาริสม์ ควบคู่ไปกับบาราน ลอร์ อดีตหัวหน้าเลขาธิการของสหภาพฮ่องกงเพื่อนักเรียนนักศึกษา (HKFS) สกอลาริสม์ และ HKFS เป็นกลุ่มนักกิจกรรมเยาวชนที่มีบทบาทอย่างมากในการประท้วงระยะเวลา 79 วันที่รู้จักในชื่อ การปฏิวัติร่ม เมื่อปี ค.ศ. 2014 เดมะซิสโทสนับสนุนการลงประชามติเพื่อกำหนดเอกราชของฮ่องกงเพื่อให้ฮ่องกงแยกตัวออกจากประเทศจีนและจัดตั้งในฐานะรัฐเอกราชภายหลังปี ค.ศ. 2047 ที่ซึ่งหลักการหนึ่งประเทศ สองระบบที่มีการลงนามสัญญาไว้ในปฏิญญาร่วมจีน-อังกฤษ และในกฎพื้นฐานฮ่องกงถูกตั้งไว้ให้สิ้นสุดลง พรรคเดมะซิสโทขณะนั้นส่วนใหญ่ในการเลือกตั้งคณะนิติบัญญัติฮ่องกง ปี ค.ศ. 2016 โดยมีประธาน

พรรคอย่าง นาธาน ลอร์ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่อายุน้อยที่สุดที่ได้รับการเลือกตั้งด้วยวัย 23 ปี ในปี ค.ศ. 2017 นาธาน ลอร์ ถูกตัดสินให้ออกจากความเป็นสมาชิกของสภานิติบัญญัติแห่งฮ่องกงอันเป็นผลจากข้อโต้แย้งกรณีการปฏิญาณตนของสมาชิกสภานิติบัญญัติ และได้ถูกขังในคุกพร้อมกับโจเซฟ หว่อง ด้วยข้อหาบุกเข้าจู่โจมพลเรือนระหว่างการประท้วง หลังการถูกตัดสินหลายครั้งของตัวแทนจากพรรคเดโมแครต พรรคได้ผ่านมติเมื่อเดือน มกราคม ค.ศ. 2020 ที่จะละทิ้งการสนับสนุน "การกำหนดการปกครองด้วยตนเองโดยวิธีประชาธิปไตย" (democratic self-determination) ต่อมาเมื่อรัฐบาลจีนประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงแห่งชาติฮ่องกง ทำให้แกนนำพรรคลาออกจากตำแหน่งและยุบพรรคไปในวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 2020

กลุ่มท้องถิ่นนิยม

เป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวเกิดใหม่ในฮ่องกงที่เรียกร้องการปกครองตนเองของฮ่องกง ไม่ได้ต้องการแบ่งแยกตนเองจากความเป็นจีน แต่เน้นเรียกร้องสิทธิในการปกครองและกำหนดอัตลักษณ์ของตนเองเป็นหลัก ว่าคนฮ่องกงจะเรียกตนเองว่าเป็น “คนฮ่องกง” ซึ่งกลุ่มนี้เป็นลักษณะของเยาวชนส่วนใหญ่ในฮ่องกงที่ไม่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นจีน (พชรพร พนมวัน ณ อยุธยา, 2019)

กลุ่มสนับสนุนอิสราภาพ

เป็นการรวมตัวของนักเรียน นักศึกษาทั่วไป ที่มาเข้าร่วมชุมนุมประท้วง ซึ่งมีข่าวรายงานว่า เป็นกลุ่มเรียกร้องอิสราภาพฮ่องกง รวมถึงเยาวชนโดยอ้างสาเหตุว่า “ประพัตติตัวไม่เหมาะสม” ซึ่งผู้กำกับตำรวจอาวสุ สตีฟ ลี แถลงว่าตำรวจได้จับกุมเยาวชน 4 รายที่มีอายุ 16-21 ปี เป็นผู้หญิง 1 คน ผู้ชาย 3 คน ทั้งหมดยังเป็นนักเรียน-นักศึกษา โดยลี้อ้างว่าพวกเขาจับกุมเยาวชนเหล่านี้จากการโพสต์โซเชียลมีเดียของพวกเขาที่สื่อให้เห็นถึงความต้องการจัดตั้งสาธารณรัฐฮ่องกงและรวบรวมกลุ่มสนับสนุนอิสราภาพของฮ่องกง ลีอ้างว่าพวกเขาทำผิด มาตรา 21 ของกฎหมายความมั่นคงฉบับ

ใหม่ที่ระบุห้ามประกาศแถลงส่งเสริมให้เกิดการแบ่งแยกดินแดนในเชิงที่จะกลายเป็น การยุยงปลุกปั่นโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่ามันส่งผลจริงหรือไม่ (Rachel Wong, 2020)

สหภาพนักศึกษาฮ่องกง

เป็นแกนนำนักศึกษาที่เป็นตัวแทนนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยใหญ่เกือบทุก แห่งของฮ่องกง กลุ่มนี้เป็นกลไกที่สำคัญกลุ่มหนึ่งที่ทำให้การประท้วงยาวนานไปหลาย เดือน โดยมีการเสนอข้อต่อความเคลื่อนไหวของกลุ่มนี้ในช่วงแรกว่า เติวิน ห่วง รักษาการประธานสหภาพนักศึกษาฮ่องกง กล่าวว่า สองสัปดาห์น่าจะเพียงพอให้ รัฐบาลทบทวนว่าจะตอบสนองอย่างไร เนื่องจากสถานการณ์เข้มข้นยิ่งขึ้น เราเชื่อว่า สถานการณ์ทางสังคมจะทำให้นักศึกษาเข้าร่วมการบอยคอตมากขึ้น นักศึกษาจะมีเวลา ทาความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม และทบทวนว่าจะสามารถทำอะไรได้บ้างเพื่ออนาคต ของฮ่องกง ประท้วงนั้นมาจากความไม่พอใจที่รัฐบาลของแครี แลม ผู้บริหารสูงสุด ที่มาจากการคัดเลือกของรัฐบาลปักกิ่ง พยายามผลักดันร่างกฎหมายส่งตัวผู้ร้ายข้าม แดนให้จีน ร่างกฎหมายฉบับนี้ถูกเพิกถอนแล้ว โดยแครี แลมแถลงยืนยันอีกครั้งว่า กฎหมายดังกล่าว "ตายแล้ว" นำไปสู่เหตุการณ์บานปลายในเวลาถัดมา

พันธมิตรเครือข่ายภาคประชาชนข้ามชาติ

พันธมิตรเครือข่ายภาคประชาชนข้ามชาติที่ชัดเจนที่สุดเนื่องจากว่ามีการ เผยแพร่อย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะในโซเชียลมีเดีย เครือข่ายเสรีนิยมนี้เรียกว่า “พันธมิตรชาวม” (Bubble Tea Alliance) โดยต้นเรื่องเกิดมาจากนักแสดงชายวัยรุ่น ท่านหนึ่งที่กำลังเป็นกระแสในจีน ได้มีการแชร์ภาพของช่างภาพท่านหนึ่งที่ระบุข้อความ กำกับภาพว่า ‘ประเทศฮ่องกง’ ซึ่งทำให้ชาวจีนแผ่นดินใหญ่ออกมาแสดงความคิดเห็น ว่า ฮ่องกงไม่ใช่ประเทศ นักแสดงคนดังกล่าวออกมาขอโทษ และช่างภาพได้มีการแก้ไข

ข้อความโดยไม่ใส่คำว่าประเทศลงไป แต่แล้วชาวฮ่องกงเองก็ตั้งคำถามกลับ ในทำนองเดียวกันว่า คุณไม่จำเป็นต้องแก้ไข ฮ่องกงไม่ใช่ส่วนหนึ่งของจีน คุณยอมรับจีนหรือได้เห็นว่าตกอยู่ในสถานะเดียวกัน ที่ถูกมองว่าไม่ใช่ประเทศก็ออกมาร่วมวงสนทนาดังกล่าวด้วย ผ่านทางทวิตเตอร์ เป็นชนวนเหตุให้นำไปสู่การด่าทอกันในทวิตเตอร์ โดยมีการโจมตีกันระหว่างชาวฮ่องกง ชาวไต้หวัน และชาวไทยที่เล่นทวิตเตอร์บางส่วนที่สนับสนุนชาวฮ่องกง กับคนจีนแผ่นดินใหญ่

เหตุการณ์นี้นำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ต่อเรื่องการเมืองอย่างเข้มข้น จนผู้นำไต้หวันอย่าง ประธานาธิบดีไช่อิงเหวิน ของไต้หวัน ได้โพสต์ลงทวิตเตอร์เป็นภาษาไทยว่า “ขอววยพรให้มิตรสหายชาวไทยในไต้หวันทุกท่าน มีความสุขในวันสงกรานต์ค่ะ ถึงแม้ว่าในปีนี้น้องชาวไทยบางท่านจะไม่สามารถกลับไทยไปร่วมเฉลิมฉลองได้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 อย่างไรก็ตามดิฉันขอววยพรให้ทุกท่านมีชีวิตที่เปี่ยมด้วยความหวังและความสุขตลอดปีค่ะ” โดยอาจมองได้ว่าการกระทำนี้เป็นการสร้างสัมพันธ์ระดับภาคประชาชน ท้ายที่สุดแล้วเป็นการรวมตัวกันของชาวฮ่องกง ชาวไต้หวัน และชาวไทยบางส่วน ภายใต้ชื่อ “พันธมิตรชาวม” เนื่องจากว่ามีความชอบบริโภคนิยมเหมือนกัน จึงถือเป็นจุดร่วมกัน

ถึงแม้ว่าสถานการณ์ในไทยจะแสดงท่าทีที่ไม่พอใจต่อคำพูดของคนไทยบางส่วนที่เล่นทวิตเตอร์แล้วมีการพาดพิงถึงประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างจีน-ไต้หวัน จีน-ฮ่องกงที่เป็นประเด็นละเอียดอ่อนของจีน แต่ก็เห็นได้ว่า กลุ่มเครือข่ายภาคประชาชนข้ามชาตินี้ ยังมีปฏิริยาที่ไม่พอใจต่อท่าทีของสถานการณ์ และจะเห็นได้ว่ากลุ่มพันธมิตรชาวมนี้มีความพยายามโจมตีรัฐบาลจีนมาโดยตลอด แม้ว่าเหตุการณ์ประท้วงในฮ่องกงจะเงียบลงไปแล้ว แต่ก็ยังมีกลุ่มพันธมิตรชาวมในไทยที่มีความพยายามโจมตีศักยภาพของวัคซีนซิโนแวคและซิโนฟาร์มของจีนว่าเป็นวัคซีนที่ไม่มี

ประสิทธิภาพ รวมไปถึงความพยายามในการด้อยค่าความช่วยเหลือต่างๆ ที่มาจากประเทศจีนอีกด้วย

มากไปกว่านั้น การเกิดขึ้นของกลุ่มพันธมิตรชาวมมิได้เกิดขึ้นมาเพียงแค่การเห็นพ้องต้องกันแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ในเชิงบุคคลนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 เป็นต้นมาผ่านการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างรัฐบาลไต้หวันที่มีต่อกลุ่มนักศึกษาในไทย ซึ่งต่อมากลุ่มนักศึกษาดังกล่าวก็ได้กลายเป็นผู้มีอิทธิพลทางสังคมสำหรับกลุ่มเยาวชนไทยในปัจจุบันอีกด้วย (Radio Taiwan International, 2018)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เห็นว่า เหตุการณ์ประท้วงในฮ่องกงจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่ปรากฏการณ์เฉพาะในฮ่องกงเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ยังมีบทบาทของเครื่องขยายภาคประชาชนข้ามชาติเข้ามาเกี่ยวข้องและยังมีการโจมตีความน่าเชื่อถือของรัฐบาลจีนในต่างประเทศอีกด้วย

พันธมิตรรัฐเสรีนิยมระหว่างประเทศ

เป็นประเทศที่ออกมามีบทบาทอย่างเป็นทางการต่อการกระทำที่เกิดขึ้นจากรัฐบาลปักกิ่งต่อฮ่องกง โดยมี 3 ชาติใหญ่ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลียที่รัฐบาลปักกิ่งมองว่าเป็นการแทรกแซงเรื่องภายในประเทศ จึงมีการตอบโต้กลับด้วยการประณาม ดังจะให้เห็นดังต่อไปนี้

สหรัฐอเมริกา

รายงานข่าวมีการนำเสนอต่อท่าทีของสหรัฐที่เกิดขึ้นต่อเรื่องการประท้วงในฮ่องกงว่า นายไมค์ ปอมเปโอ-รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐ กล่าวที่มหาวิทยาลัยไรซ์ในรัฐเท็กซัส ถึงการประท้วงในฮ่องกงที่บ้านปลายว่า รัฐบาลจีนล้มเหลวในการรักษาสัญญาแล้วซ้ำแล้ว และส่งสัญญาณว่าสหรัฐอาจใช้มาตรการที่ไม่ยอมอ่อนข้อต่อรัฐบาลจีน ทุกทางเลือกยังอยู่ในการพิจารณาว่าสหรัฐจะแทรกแซงสถานการณ์ฮ่องกง

หรือไม่ หากจีนใช้กำลังทหารตอบโต้ผู้ประท้วง โดยยังย้ำว่าสหรัฐแสดงจุดยืนชัดเจนมาตลอดว่าสนับสนุนให้ทั้งรัฐบาลจีนและผู้ประท้วงมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยปราศจากความรุนแรง และหวังว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างสันติในที่สุด

ดังนั้นโฆษณาของรัฐบาลจีนและสื่อของทางการก็ไม่รอช้ารีบโจมตีทางการสหรัฐในทันที โดยหูซีจิ้น (Hu Xijin) หัวหน้าบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ Global Times ของรัฐบาลจีนเขียนบทความว่า "แนนซี เพโลซีประธานสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหรัฐเคยเรียกการประท้วงอย่างรุนแรงในฮ่องกงว่า 'เป็นภาพอันสวยงามจนละลายตาไม่ได้' ในตอนนั้นนักการเมืองสหรัฐสามารถเพลิตเพลินกับภาพนี้ได้จากหน้าต่างบ้านของพวกเขาเอง" นอกจากนี้ หูซีจิ้นยังกล่าวว่า "ราวกับว่าพวกหัวรุนแรงที่ก่อการจลาจลในฮ่องกงแอบเข้ามาในสหรัฐแล้วสร้างความวุ่นวายอย่างที่เราเคยพบเจอเมื่อปีที่แล้ว" ประธานาธิบดีสหรัฐอย่าง โดนัลด์ ทรัมป์ ประกาศว่าจะยกเลิกสิทธิ์พิเศษของฮ่องกงทางการค้า เนื่องจากจีนผลักดันกฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งชาติตะวันตกเกรงว่าจะเป็นการริดรอนสิทธิของชาวฮ่องกง ทำให้สื่อของทางการจีนก็มีปฏิกิริยาในทันที

การกระทำของสหรัฐ ทำให้ผู้ประท้วงชาวฮ่องกงหลายพันคนที่ออกมาชุมนุมกันแน่นในใจกลางเมือง พร้อมทั้งโบกธงชาติสหรัฐอเมริกา และทำกิจกรรมเปิดแสงไฟจากโทรศัพท์มือถือในวันขอบคุณพระเจ้า เพื่อขอบคุณสหรัฐอเมริกาที่สามารถผลักดันกฎหมายสนับสนุนสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยในฮ่องกงได้สำเร็จ โดยผู้ประท้วงเรียกร้องให้ประเทศอื่น ๆ ดำเนินตามแนวทางของสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้แกนนำจัดกิจกรรมได้เรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาบังคับใช้กฎหมายและลงโทษตำรวจ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลฮ่องกงที่ใช้กำลังปราบปรามการเรียกร้องประชาธิปไตย โดยกฎหมายฉบับแรก กำหนดให้กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกามีหน้าที่พิจารณารับรองอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งว่าฮ่องกงมีอิสระเพียงพอหรือไม่ในการปกครองตนเอง เพื่อ

แลกกับสิทธิพิเศษทางการค้าจาก สหรัฐอเมริกา ส่วนกฎหมายอีกฉบับเกี่ยวกับการสั่งห้ามขายอาวุธควบคุมฝูงชนให้กับตำรวจฮ่องกง

อังกฤษ

รัฐบาลอังกฤษเรียกร้องให้จีนยอมเปิดเวทีพูดคุยกับกลุ่มผู้ประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยในฮ่องกง และเคารพคำมั่นสัญญาที่ได้ให้ไว้ในปฏิญญาร่วมจีน-อังกฤษ (Sino-British Joint Declaration) ว่าด้วยปัญหาฮ่องกงเมื่อ 35 ปีก่อน ซึ่งโดมินิก ราบ รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ ระบุในถ้อยแถลงว่า “ฮ่องกงกำลังเผชิญความสับสนวุ่นวายครั้งเลวร้ายที่สุดนับตั้งแต่ถูกส่งคืน ข้อตกลงระหว่างสหราชอาณาจักรและจีนระบุเอาไว้ชัดเจนว่า อำนาจอปกครองตนเอง สิทธิ และเสรีภาพขั้นสูงของฮ่องกงจะต้องคงอยู่โดยไม่เปลี่ยนแปลงเป็นระยะเวลา 50 ปี ข้อผูกพันที่จีนรับปากไว้ได้แก่ การรับรองสิทธิในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี กระบวนการยุติธรรมที่เป็นอิสระ และหลักนิติธรรม ถือเป็นหัวใจสำคัญของความเจริญรุ่งเรืองและวิถีชีวิตของประชาชนชาวฮ่องกง” จากการกระทำของจีนต่อชาวฮ่องกงนั้น อังกฤษก็ยังมีแสดงท่าทีต่อเหตุการณ์มาโดยตลอด

นอกจากนี้ โดมินิก ราบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้กล่าวต่อรัฐสภา ประกาศระงับสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับฮ่องกง อดีตดินแดนในอาณานิคม หลังมีการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งให้อำนาจรัฐบาลจีนในการเข้ามาควบคุมฮ่องกงมากขึ้น โดยการระงับสนธิสัญญาดังกล่าว ทำให้หากมีคนใน สหราชอาณาจักรตกเป็นผู้ต้องสงสัยว่าก่ออาชญากรรมในฮ่องกง ทางอังกฤษจะไม่ต้องส่งตัวพวกเขาไปรับการไต่สวนที่นั่นโดยอัตโนมัติ การแสดงท่าทีของอังกฤษ ทำให้จีนจึงมีการส่งสัญญาณเตือนอังกฤษต่อการกระทำดังกล่าว

ออสเตรเลีย

ทางการออสเตรเลียมีการให้การสนับสนุนฮ่องกง โดยเปิดประเทศต้อนรับชาวฮ่องกงให้สามารถลี้ภัยเข้ามาในประเทศออสเตรเลียได้ หลังจากที่ ไต้หวันและอังกฤษได้มีการประกาศเรื่องนี้ออกมา โดยมีข้อกำหนดให้ชาวฮ่องกงที่มีทักษะอาชีพและบัณฑิตจบใหม่ที่ถือวีซ่าชั่วคราวออสเตรเลีย จะได้รับการต่อวีซ่าไปอีก 5 ปี และอาจจะได้เป็นผู้พักถาวรต่อไป สืบเนื่องจากออสเตรเลียประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่เริ่มถดถอยลง และหวังว่าการเปิดรับชาวฮ่องกงที่จะเข้ามา จะนำความสามารถมาช่วยพัฒนาและปรับปรุงปัญหาดังกล่าวให้มี สถานการณ์ที่ดีขึ้น พร้อมทั้งเสนอสิทธิประโยชน์ต่างๆ ให้ เช่น เรื่องการจัดการภาษีนิติบุคคลให้เพิ่มสูงสุดถึง 30 % จากเดิมที่ฮ่องกงเพียงแค่ 16.5 % เท่านั้น แนนอนว่าจีนก็ออกมาตอบโต้ต่อท่าทีของออสเตรเลีย โดยการประณามการกระทำต่างๆ ของออสเตรเลีย รวมไปถึงการออกมาตราการคว่ำบาตรสินค้าออสเตรเลีย และตัดสินประหารพลเมืองออสเตรเลียที่มีข้อหาหลักลอยค้ายาเสพติดอีกด้วย

จากจุดยืนต่อเหตุการณ์ในฮ่องกงของทั้งสามประเทศนี้ ก็เป็นที่ชัดเจนยิ่งขึ้นจากสถานการณ์ล่าสุดทั้งสามประเทศนี้ได้มีการจัดตั้งกลุ่ม AUKUS ในวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 2021 ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงที่สหรัฐฯ และสหราชอาณาจักรจะให้ความช่วยเหลือออสเตรเลียในการสร้างเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ แนนอนว่ากรอบความร่วมมือดังกล่าวยังเป็นการตอกย้ำถึงการเป็นพันธมิตรเสรีนิยมที่ร่วมมือกันต่อต้านจีนดังที่ไคกล่าวมา จึงทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในฮ่องกงนั้นไม่ใช่แค่เรื่องในฮ่องกงแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป

สรุป

บทความนี้ได้เปิดประเด็นให้เห็นถึงมิติระหว่างประเทศของเหตุการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นกับฮ่องกงในช่วงปี ค.ศ. 2019 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าสถานการณ์โควิด-19 และการประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงจะทำให้เหตุการณ์ชุมนุมในฮ่องกงสงบลงได้ แต่เครือข่ายภาคประชาชนข้ามชาติกับพันธมิตรรัฐเสรีนิยมระหว่างประเทศนั้นก็ยังไม่หยุดการโจมตีภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และในทางเดียวกัน ปัญหาที่เป็นต้นตอของความไม่พอใจของชาวฮ่องกงก็ยังไม่ได้รับการคลี่คลายด้วยเหตุนี้ ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่รอคอยวันที่จะหวนคืนกลับมาเพื่อผนวกประสานกับความเคลื่อนไหวที่อยู่ในมิติระหว่างประเทศอีกครั้ง นับได้ว่าเป็นความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในอนาคตที่น่ากังวลอยู่ไม่มากก็น้อย

บรรณานุกรม

(ภาษาอังกฤษ)

BBC News. 2014. **Why is there tension between China and the**

Uighurs. Retrieved September 5, 2020.

[https://www.bbc.com/news/world-asia-china-](https://www.bbc.com/news/world-asia-china-26414014?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3VUWybU4uH_o-1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE)

[26414014?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3](https://www.bbc.com/news/world-asia-china-26414014?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3VUWybU4uH_o-1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE)

[VUWybU4uH_o-1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE](https://www.bbc.com/news/world-asia-china-26414014?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3VUWybU4uH_o-1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE)

Cheung, Gary. 2019. **What is the Sino-British Joint Declaration and**

What Does it Have to do with Hong Kong's Extradition Crisis?.

South China Morning Post, Retrieved October 10, 2020.

<https://www.scmp.com/news/hong-kong/politics/article/3017318/explainer-what-sino-british-joint-declaration-and-what-does>.

Chiung. 2020. **Review: The Contested Political History of Taiwan.**

Retrieved September 23,

2020. <https://medium.com/deeper-insight/review-the-contested-political-history-of-taiwan-757a63b55951>

Demosisto. 2019. **About Us.** Retrieved September 23, 2020.

<https://www.demosisto.hk/about?lang=en>

Jen Kirby. 2018. **China's brutal crackdown on the Uighur Muslim**

minority. Retrieved September 9, 2020.

https://www.vox.com/2018/8/15/17684226/uighur-china-camps-united-nations?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3VUWybU4uH_o-1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE

Karoonp. Chetpayark. 2020. **"History of Taiwan and Hongkong", The**

Matter, Retrieved September 3, 2020.

<https://thematter.co/social/history-of-taiwan-and-hongkong/108244>.

Kleefeld Eric. 2019. **"Hundreds of thousands attend protest in Hong**

Kong over extradition bill". Vox. Retrieved September 5, 2020.

Life of Taiwan. 2020. **History of Taiwan.** Retrieved September 5, 2020.

<https://lifeoftaiwan.com/about-taiwan/history/>

Rachel Wong. 2020. **4 ex-members of pro-independence student group arrested on suspicion of ‘inciting secession’ under Hong Kong’s security law.** Hong Kong Free Press. Retrieved September 5, 2020.

<https://hongkongfp.com/2020/07/29/breaking-pro-independence-student-group-leader-arrested-on-suspicion-of-inciting-secession-under-hong-kongs-security-law/>

Roy, Denny (2003). **Taiwan: A Political History.** Ithaca, New York: Cornell University Press. pp. 55, 56. ISBN 0-8014-8805-2.

Sudhanva Shetty Shetty. 2017. **What Is the Conflict Between Tibet & China? Know About It.**

Retrieved September 5, 2020. https://thelogicalindian.com/story-feed/awareness/conflict-between-tibet-and-china/?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3VUWybU4uH_o-1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE

Taiwan Radio International. 2018. Retrieved 10 October 2020. <https://th.rti.org.tw/news/view/id/87889>.

The National Interest. 2020. **Poll: People in Taiwan Feel China is Unfriendly, Prefer Independence, and Favor Slower Pace of Cross-Strait Exchanges.** Retrieved September 5, 2020. <https://nationalinterest.org/blog/buzz/poll-people-taiwan-feel-china-unfriendly-prefer-independence-and-favor-slower-pace-cross>.

(ภาษาไทย)

กรุงเทพมหานคร. 2563. ‘พันธมิตรชาวม’ สงครามตัวแทนการเมืองไทยบนทวิตภพ,
สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563. จาก

<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/877020>.

ข่าวไทยพีบีเอส. 2562. ผู้ประท้วงฮ่องกงขอบคุณสหรัฐฯ ผ่าน กม.หนูน
ประชาธิปไตย, สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม

2563. จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/286546>.

ข่าวสดออนไลน์. 2562. สหรัฐส่งสัญญาณ “แทรกแซง” สถานการณ์ฮ่องกง ทหาร
จีนโผล่เคลียร์ถนนถูมือบปิด, สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2563. จาก

[https://www.khaosod.co.th/around-the-world-
news/news_3061643](https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_3061643).

ประชาชาติ. 2563. “ไซ่ อิงเหวิน” ชนะเลือกตั้งแลนด์สไลด์ จีนล้มไม่เปลี่ยนนโยบาย
รวม “ไต้หวัน”, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม จาก 2563.

<https://www.prachachat.net/world-news/news-409872>.

ผู้จัดการออนไลน์. 2562. อังกฤษเรียกร้อง ‘จีน’ เปิดเจรจากับผู้ประท้วงฮ่องกง-ยึด
มั่นปฎิญญาร่วมปี 1984, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563.

<https://mgronline.com/around/detail/9620000120942>.

พชรพร พนมวัน ณ อยุธยา. 2562. ความขัดแย้ง จีน-ฮ่องกง ‘อังกฤษ’ วางตัว
อย่างไร และทางออกอยู่ตรงไหน, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563.

<https://workpointtoday.com/britain-china-hk/>.

พิชญ์อาภา พิศุทธิ์เศรณี. 2558. ความเป็นมาของชาวอุยกูร์, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม
2563. จาก <https://prachatai.com/journal/2015/07/60380>.

90 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

โพสท์ทูเดย์. 2563. ได้หวนไม่ไผ่จีน? ชัยชนะของสายเอกราชในวันขึ้นปีใหม่จีน
เดียวถูกโดดเดี่ยว, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563. จาก

<https://www.posttoday.com/world/611495>.

โพสท์ทูเดย์. 2563. จีนได้ทีเห็บสหรัฐตั้งเรื่องสลายนับฮ่องกง แต่ตัวเองปราบ
จลาจลหนักมือ, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563. จาก

<https://www.posttoday.com/world/624915>.

ไทยโพสต์. 2562. นักศึกษาฮ่องกงนัดโดดเรียน 2 สัปดาห์ ประท้วงกดดันต่อเนื่อง,
สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563. จาก

<https://www.thaipost.net/main/detail/44072>.

ภูมินทร์ คิดเลิศล้ำ. 2562. กลุ่มผู้ประท้วงนับล้านออกมาชุมนุมใหญ่ เรียกร้องให้ผู้ว่า
ฯฮ่องกงลาออก, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563. จาก

<https://www.efinancethai.com/LastestNews/LatestNewsMain.aspx?release=y&ref=M&id=TWfz Z1poenhjWVU9>.

มติชน ออนไลน์. 2563. 47 วัน ‘พันธมิตรชาวม’ การทูตยุคโซเชียลมีเดีย แผนแยบ
ยลฟื้นฟูชาติ, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563.

https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuenscoop/news_2211039.

แม่ลูกจันทร์. 2562. โลก 2 ใบในทิเบต, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563. จาก

https://www.thairath.co.th/news/foreign/1520710?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3VUWybU4uH_o-1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE.

วีโอเอไทย. 2561. **จับตานัยทางการเมือง กรณีจีนค้าน 'ไต้หวัน' ร่วมประชุมองค์การ
อนามัยโลก**, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563. จาก

<https://www.voathai.com/a/taiwan-china-who-tk/4370357.html>.

สถานีวิทยุ ซี.อาร์.ไอ. ปักกิ่ง. 2560. **ประวัติราชวงศ์ชิง**, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม
2563. จาก [http://th.chinabroadcast.cn/chinaabc/
chapter14/chapter140111.htm](http://th.chinabroadcast.cn/chinaabc/chapter14/chapter140111.htm).

สำนักข่าวบีบีซีออนไลน์. 2562. **อุยกูร์: จีนทหาอย่างไรในการ "ล้างสมอง" ชนกลุ่ม
น้อยในค่ายกักกัน**, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563. จาก

[https://www.bbc.com/thai/international-](https://www.bbc.com/thai/international-50546395?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3VUWybU4uH_o-1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE)

[50546395?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3VUWybU4uH_o-
1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE](https://www.bbc.com/thai/international-50546395?fbclid=IwAR04WuUjr6FxDaGuk3VUWybU4uH_o-1v_yhjYvBSa0kBGgS-nGl9UfWe4hE).

หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. 2563. **ขานมขันกว่าเลือด : ประจักษ์ ก้องกีรติ มอง
พันธมิตรชาวม ปะทะ “สลัมจีน” ใน “ศึกหวัดภพข้ามพรมแดน”**, สืบค้น
เมื่อ 23 สิงหาคม 2563. จาก [https://www.bbc.com/thai/thailand-
52295774](https://www.bbc.com/thai/thailand-52295774).

ไอลอว์. 2561. **ส่องการเลือกตั้งไต้หวัน: บทเรียนการก้าวข้ามอำนาจนิยมสู่
ประชาธิปไตย**, สืบค้นเมื่อ 23

สิงหาคม 2563. จาก <https://ilaw.or.th/node/5028>.

การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันกับการพัฒนาทางการเมือง¹
Cooperative management and political development.

มณชุดา สุพรจักร²
Monchuda Supornjag

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ อธิบายการพัฒนาการเมือง โดยการนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน นำมาประยุกต์ใช้ โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง ความหมายของการพัฒนาทางการเมือง และความสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง ในช่วงทศวรรษ 1960 ส่วนที่สอง ความหมาย ความสำคัญ และความท้าทายในการนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ส่วนที่สาม การนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน มาใช้ในการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น และส่วนสุดท้าย บทสรุป การนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันมาใช้ในการพัฒนาทางการเมือง

คำสำคัญ : การพัฒนาทางการเมือง, การบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา การเมืองกับการพัฒนาขั้นสูง สอนโดย รศ.ดร.วัชรพล พุทธิรักษา

² นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

Abstract

This essay aims to describe political developments through the “Collaborative Governance” framework. This concept emphasizes the cooperation among stakeholders to enhance participation. This essay has four parts. The first section defines the term “political development,” followed by the part describing the significance of the political developments in the 1960s. The third section will apply the collaborative governance concept to the local political development. The concluding section of this essay will summarize the application of collaborative governance in the development of politics.

Keywords : political development, collaborative governance, stakeholder

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยประกอบไปด้วยเงื่อนไข 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน โดยมีการเมืองเป็นฝ่ายบริหารจัดการประเทศ ตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่นถึงระดับชาติ การเมืองเป็นเรื่องอำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ในสังคม เป็นตัวกำหนดกิจกรรมของสังคมนั้นๆ ในทุกแง่ทุกมุม โดยอำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ในสังคมนั้นๆ จะต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรม (ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. 2539 : 20) อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าประเทศไทยเปลี่ยนรูปแบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี 2475 ปรัชญารากฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย ตามแนวคิดสัญญาประชาคมของ ฌอง ฌากส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) มองว่า มนุษย์โดยธรรมชาติส่วน

ใหญ่เป็นคณบดี และเป็นผู้มีเหตุผล ถือว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ โดยผู้ทรงอำนาจอธิปไตย คือประชาชนที่มารวมตัวกัน ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ (Equality) มนุษย์มีความสามารถที่แตกต่างกัน แต่โดยธรรมชาติมนุษย์มีความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะมีชีวิตที่ดี ในสังคม และอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) (สมบัติธรรมศาสตร์, 2538 : 33 - 35)

หลักการของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้แก่ หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักเสียงข้างมาก และหลักกฎหมาย (กมล ทองธรรมชาติ, 2535 : 120) ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และเป็นสัตว์การเมือง “ไม่ว่าคุณจะทำอะไรก็เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ แต่การเมืองจะเกี่ยวข้องกับชีวิตคุณอย่างแน่นอน” นั่นก็คือการเมืองจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตการดำรงชีวิตทุกด้านทุกมิติ เศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

บทความนี้ผู้เขียนมุ่งนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governance) และ การพัฒนาทางการเมือง (Political Development) ผู้เขียนมองว่าทั้งสองแนวคิดเป็นรากฐานสำคัญต่อการทำความเข้าใจบริบททางการเมือง กล่าวได้ว่า การพัฒนาทางการเมืองต้องเริ่มจากการพัฒนาท้องถิ่นที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า การนำแนวคิด Collaborative Governance มาปรับใช้กับบริบทในท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันแก้ไขปัญหาในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการเมือง (Political Development) เป็นคำที่เริ่มใช้กันในวงวิชาการรัฐศาสตร์เมื่อทศวรรษที่ 1960 โดยพัฒนามาจากการเรียนการสอนวิชาการเมืองเปรียบเทียบ (comparative politics) การพัฒนาการเมืองใช้เป็น

มาตรฐานทางความเชื่อในทางการเมืองในเรื่องที่ว่า การเมืองในประเทศต่าง ๆ ต่างก็สามารถพัฒนาเข้าสู่สภาวะทางการเมืองที่ “ดีกว่า” แบบหนึ่ง การวัดการพัฒนาการเมืองทางการเมืองบางทีก็เรียกว่า “การทำการเมืองให้มีความทันสมัย (political modernization)” เดเมียน (Damien, 2007 :10) การศึกษาวิชาการพัฒนาการเมืองมีโมทัศน์หลักที่สำคัญคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมือง ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การพัฒนาทางการเมือง (Political Development) คือการจัดตั้งสถาบัน ขึ้นมารองรับและจัดระเบียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีผลมาจากความตื่นตัวหรือจำเริญทางการเมือง (Political Modernization) ความจำเริญทางการเมืองเกิดจากการขยับตัวของสังคม (Social Mobilization) ซึ่งได้แก่ การเกิดชุมชนเมือง การเพิ่มของอัตราคนรู้หนังสือ การเกิดชนชั้นใหม่ การย้ายถิ่น เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังมีนักรัฐศาสตร์คนสำคัญอีกคนหนึ่งในแนวคิดเรื่องการพัฒนาการเมืองคือ ลูเซียน พาย (Lucian W. Pye) มองว่าการพัฒนาทางการเมืองนั้นเป็นโรคระบาดทางการเมืองอย่างหนึ่ง (political syndrome) ที่มนุษย์ต้องการให้เกิดขึ้นกับระบบการเมืองการปกครองของรัฐ-ชาติตน เพราะ สังคมการเมืองที่มีการพัฒนาการเมืองมาก โครงสร้างทางการเมืองจะสลับซับซ้อน มีการแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้าน (differentiation of specialization) เป็นหน่วยเล็กๆ ที่ดำเนินการอย่างอิสระ (subsystem autonomy) แต่ยังคงประสานงานกับหน่วยใหญ่หรือรัฐอยู่เสมอ สังคมการเมืองที่มีพัฒนาการเมืองทางการเมืองจะเคารพใน ความเท่าเทียม (equality) สมาชิกในสังคมการเมืองจะมีสิทธิในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะหรือรูปแบบต่างๆ โดยเท่าเทียมกัน ภายใต้กฎระเบียบที่เป็นการทั่วไป (generally) รวมถึงการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเรื่องของความสามารถของบุคคลไม่ใช่เป็นเรื่องของชาติตระกูล ที่สำคัญที่สุดคือ ระบบการเมืองสามารถที่จะตอบสนองข้อเรียกร้องจากเหล่าสมาชิกในสังคมการเมืองได้มากกว่า (capacity) รวมทั้งสามารถ

เปลี่ยนแปลงเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของระบบโครงสร้างทางสังคม โดยเอื้อต่อเป้าหมายใหม่ๆ ของระบบอีกด้วย พาย (Pye, 1966 : 33-48)

ในขณะที่ นักวิชาการคนสำคัญของไทย ลิขิต ชีระเวคิน ได้กล่าวว่าคำว่า การพัฒนาการเมือง (Political development) เป็นศัพท์ทางรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หลังจากที่เจ้าอาณานิคมได้ถอนกำลังออกไปจากประเทศที่ตนเคยเป็นเจ้าอาณานิคมมาก่อน ท้นที่ที่มีการถอนออกจากอดีตอาณานิคมหลายประเทศ กลับตกอยู่ในสภาพสงครามกลางเมือง มีการสู้รบกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ จนแยกออกเป็นหลายประเทศ ตัวอย่างที่ชัดที่สุดคืออินเดียซึ่งแยกออกเป็นอินเดียและปากีสถาน ต่อมาก็แยกเป็นประเทศ บังคลาเทศอีกประเทศหนึ่ง สิ่งซึ่งทำให้เจ้าอาณานิคมหลายประเทศไม่เข้าใจก็คือ ก่อนการถอนออกไปนั้นได้มี การร่างรัฐธรรมนูญและข้อตกลงต่าง ๆ ไว้เป็นอย่างดี แต่ท้นที่ที่ถอนกำลังออกไปกลับกลายเป็นการต่อสู้ระหว่างเผ่าพันธุ์ ระหว่างกลุ่มซึ่งมีศาสนาต่างกัน และระหว่างกลุ่มซึ่งมีความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ เมื่อมีการพยายามหาคำตอบจากปรากฏการณ์ดังกล่าวโดยนักรัฐศาสตร์ก็ได้คำตอบสั้นๆ ว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการพัฒนาการเมือง ลิขิต ชีระเวคิน (2552)

อย่างไรก็ตาม เมื่อการพัฒนาทางการเมืองเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารประเทศ การพัฒนาประกอบไปด้วยหลายปัจจัย กล่าวคือ เศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างทางการเมืองที่ดี ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง กล่าวคือ การจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ (Collaborative Governance) เป็นตัวแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและปฏิบัติร่วมกันระหว่างรัฐกับหน่วยที่ไม่ใช่รัฐ ภายใต้แนวคิดกระบวนการจัดการปกครอง (Governance) ที่หลากหลายรูปแบบ เช่น เครือข่ายนโยบาย, การบริหารจัดการ

สาธารณะแบบร่วมมือกัน (Policy network, Collaborative Public Management) (Ansell and Gash. 2008)

ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันถือเป็นส่วนหนึ่งของ ปฏิสัมพันธ์รัฐกับสังคมใน กรอบของ Governance ที่มีนัยทั้งปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อ เป้าหมายร่วม และมิติของ ความสัมพันธ์ที่ตัดข้ามพรมแดนหรือกรอบโครงสร้างการบริหารปกครองแบบดั้งเดิม นิยาม การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันที่สำคัญ อาทิ Ansell & Gash (2008 : 544) ได้กล่าวไว้ว่า "การจัดวางการปกครองที่เจ้าหน้าที่รัฐ หนึ่งหน่วยหรือมากกว่านั้นเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีใช้รัฐ อย่างเป็นทางการ เพื่อหาฉันทามติและนำไปสู่เป้าหมาย ซึ่งคือการสร้างหรือนโยบาย สาธารณะไปปฏิบัติ หรือ การจัดการโครงการสาธารณะรวมทั้งการจัดการทรัพยากร ต่าง ๆ"

กล่าวโดยสรุป จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาทางการเมือง และการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน เป็นรากฐานสำคัญต่อการทำความเข้าใจบริบททางการเมือง กล่าวได้ว่า การพัฒนาทางการเมืองต้องเริ่มจากการพัฒนาท้องถิ่นที่อาศัย กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ บทความนี้ผู้ศึกษาต้องการชี้ให้เห็น ถึง มิติของการพัฒนากับการเมือง และโครงสร้างของการพัฒนาที่นำเอาประเด็นเรื่อง การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันมาเป็นตัวแบบการวิเคราะห์ถึงความสำคัญและการ นำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้เขียนมองว่า การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันสามารถตอบโจทย์ การพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในท้องถิ่นได้อย่างไร ดังนั้น บทความนี้ผู้เขียน ได้ แบ่งประเด็นหลักสำคัญออก 4 ส่วน ส่วนแรกบทนำ ส่วนที่สอง การบริหารจัดการแบบ ร่วมมือกัน : ความหมาย ความสำคัญ และการนำไปประยุกต์ใช้ ส่วนที่สาม การบริหาร จัดการแบบร่วมมือกันกับการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุป

1. การบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน : ความหมาย ความสำคัญ และการนำไปประยุกต์ใช้

คำว่า “Collaborative Governance” การบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน เกิดขึ้นภายใต้การเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์การพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ทำให้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การจัดการทรัพยากร มีความซับซ้อนมากขึ้น ในขณะที่ระบบราชการแบบเดิมที่เน้นสายการบังคับบัญชา การใช้อำนาจและการตัดสินใจนั้น ไม่สามารถตอบสนองแก้ปัญหาที่ซับซ้อนนี้ได้โดยเฉพาะปัญหาในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันตัวแสดงอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐ (Nonstate Actor) (พัชราภา ต้นตรากิจ. 2563 : 136) ประกอบด้วย องค์การภาคเอกชน กลุ่มผลประโยชน์ ประชาชน ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (David Boucher. 2004) ที่มองว่าจำเป็นต้องนำ การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันมาใช้เนื่องจาก ภาคเอกชน องค์กรต่าง ๆ รวมไปถึง ขบวนการเคลื่อนไหวบางกลุ่มต่างมีศักยภาพที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะมากขึ้น รัฐเองก็ต้องอาศัยข้อมูล ทรัพยากรบางอย่างร่วมกับตัวแสดงใหม่ ๆ เหล่านี้ในการตัดสินใจเพื่อบรรลุเป้าหมาย ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ช่วงทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา ได้เริ่มนำแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะ ที่ประกอบด้วย ภาครัฐ และ ภาคอื่น ๆ ที่มีชีวิต เช่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เข้ามาร่วมในกระบวนการกำหนดและดำเนินนโยบายสาธารณะ เพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมดำเนินโครงการ และร่วมรับผิดชอบ ที่เรียกว่า การจัดการปกครอง โดยคำว่า “Collaborative Governance” การบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน หมายถึง การที่ภาครัฐที่รับผิดชอบในการจัดทำนโยบายหรือโครงการที่มีหน่วยงานมากกว่าหนึ่งหน่วยเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นปัญหานั้น ๆ เข้ามาร่วมด้วย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดทำนโยบายหรือโครงการจะจัดเวที โดยเป็นผู้เชิญตัวแทน

จาก หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และเชิญตัวแทนภาคธุรกิจ รวมทั้งตัวแทนภาคประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียเข้ามาร่วมพูดคุยหาแนวทางในการแก้ปัญหา ร่วมกันและร่วมมือกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้น การบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องของการสร้างความไว้วางใจและการยอมรับ เพื่อทำให้เกิดบรรยากาศที่ชวนให้ผู้คนและองค์กรที่มีความหลากหลายในด้านจุดยืนและผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มพวกพ้องตนหันมาร่วมมือพูดคุยกันเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน

ในส่วนนี้ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิด ‘ความร่วมมือ (Collaboration)’ ‘การบริหารจัดการ (Governance)’ และ ‘การบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือ (Collaborative Governance)’ นวัตกรรมภาครัฐและนวัตกรรมท้องถิ่นนั้นมักเกิดขึ้นได้และดำเนินการไปได้ เพราะการมีฐานคิดเหล่านี้รองรับและผลักดัน โดยจะเห็นได้จากภาพกว้างของแนวคิดการบริหารจัดการ (Governance) ว่ามีอยู่หลากหลายรูปแบบหรือแนวทาง (Modes of Governance) เช่น การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างเสริมพลัง (Empowered Participatory Governance) และการบริหารจัดการแบบปรึกษาหารือ (deliberative governance) โดยที่การบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือ (Collaborative Governance) นั้น ถือเป็นหนึ่งในรูปแบบการบริหารจัดการที่ได้รับการเสนอ และนำไปใช้อย่างกว้างขวางเพื่อจัดการกับประเด็นท้าทายในการบริหารจัดการภาครัฐในปัจจุบัน

นอกจากนั้น ผู้เขียนเห็นว่า แนวคิด ความร่วมมือ (Collaboration) เมื่อใช้ในมิติของการบริหารจัดการในภาครัฐนั้น ไม่ควรให้นิยามว่าหมายถึงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือวิธีการใดวิธีการหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจงที่มองความร่วมมือเสมือนว่าเป็นเทคนิคหรือเครื่องมือ หากแต่ควรให้ความสนใจว่าความร่วมมือเป็นแนวคิดหรือแนวนโยบาย ที่อาจมีรูปแบบและวิธีการนำไปใช้ที่หลากหลายตามนวัตกรรมในการ

บริหารจัดการของแต่ละประเด็นหรือแต่ละพื้นที่ (พบสุข ชำของ. 2561 : 250-252) ดังนั้น ความร่วมมือ จึงควรหมายถึง การทำงานในรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป หรือเป็นความร่วมมือระหว่างหลายตัวแสดง ซึ่งทำให้เกิดการออกแบบกระบวนการในการตัดสินใจและหรือการจัดบริการสาธารณะใหม่จากเดิมที่เน้นการทำงานตามภารกิจขององค์กรแต่ละแห่งด้วยทรัพยากรของตนเอง มาสู่การแลกเปลี่ยนหรือใช้ทรัพยากรร่วมกัน และตัดสินใจร่วมกันมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษามองว่า แนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน กับแนวคิดนวัตกรรมภาครัฐและนวัตกรรมท้องถิ่นนั้น เป็นการบริหารจัดการในแนวทางใหม่ ที่รัฐใส่ใจกับการดึงดูดตัวแสดงภาคส่วนต่าง ๆ มาใช้ทรัพยากรร่วมกันหรือแลกเปลี่ยนกัน มากไปกว่าการที่องค์กรภาครัฐมองตนเองว่าเป็นตัวแสดงหลักต่อการรับผิดชอบการบริหารจัดการประเด็นสาธารณะเพียงลำพัง ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความร่วมมือนี้เองถือเป็นฐานของการทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ จากตัวแสดงที่เกี่ยวข้องที่นำความเชี่ยวชาญ หรือองค์ความรู้ รวมทั้งฐานทรัพยากรของตนเองมาใช้ และคิดร่วมกันและพัฒนาเป็นนวัตกรรมเพื่อรับมือกับประเด็นสาธารณะที่เผชิญร่วมกัน หรือเพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับที่ (Ansell and Gash. 2008) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือที่ถือว่าเป็นฐานของการริเริ่มนวัตกรรมในภาครัฐไว้ว่า “ความร่วมมือระหว่างตัวแสดงที่หลากหลายส่งผลให้เกิดนวัตกรรมในภาครัฐ”

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันผู้เขียนมองว่า มีความชอบธรรมในกระบวนการตัดสินใจนานไปกับแนวทางการตัดสินใจโดยรัฐบาลแบบเดิม ดังนั้น ผู้เขียนบทความมองว่า มีการนำ การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันไปใช้แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการให้บริการสาธารณะสามารถจัดการความขัดแย้งในประเด็นทรัพยากร การบริการสาธารณสุข สุขภาวะชุมชน การให้บริการงานอาสาสมัคร

สาธารณะ การออกแบบผังเมือง รวมไปถึงงานบริการการศึกษาการจัดการสังคม (พัชราภา ตันตราจิน. 2563 : 136)

ทั้งนี้ ความร่วมมืออาจเป็นได้ทั้งระยะสั้น/เฉพาะกิจ หรือระยะยาวอาจเป็นความร่วมมือที่ไม่เป็นทางการกล่าวคือไม่มีเอกสารที่เป็นลายลักษณ์เพื่อควบคุมจัดการความร่วมมือหรือเป็นทางการคือมีเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรควบคุมจัดการความร่วมมือ” ข้อเสนอการให้คำจำกัดความความร่วมมือแบบกว้างนี้มาจากประสบการณ์การทวิวิจัยของผู้เขียนที่พบว่าในการจะทำความเข้าใจความร่วมมือในโลกปฏิบัติการจริงได้อย่างลึกซึ้งนั้นไม่ควรถูกจำกัดมุมมองด้วยนิยามแบบแคบในการทำความเข้าใจเรื่องดังกล่าวอาทิ หากจะสำรวจและวิเคราะห์ความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่ควรจำกัดความตั้งแต่ต้นว่าความร่วมมือหมายถึงต้องมีการทำ MOU ร่วมกันเท่านั้นเพราะอาจทำให้ละเลยความร่วมมือที่เกิดขึ้นจริงในอีกหลายรูปแบบที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พยายามใช้เพื่อการบริหารจัดการท้องถิ่นเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างงานชิ้นสำคัญคืองานของ Ansell and Gash (2008) ในชื่อ การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันในแนวคิดทฤษฎี และการปฏิบัติ (Collaborative Governance in Theory and Practice) ซึ่งอธิบายแนวคิดการบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือเป็นแนวคิดที่มีปฏิบัติการจริงจำนวนมากในระดับท้องถิ่นโดยเกิดขึ้น เนื่องจากความพยายามในการแก้ไขความล้มเหลวของการบริหารจัดการที่เน้นการควบคุมสั่งการและมีต้นทุนสูงรวมถึงเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเนื่องจากการที่องค์ความรู้ไม่ได้ถูกผูกขาดอีกต่อไปหากแต่เติบโตและกระจายไปที่ภาคส่วนต่าง ๆ จึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับการตอบสนองต่อสังคม พหุนิยมที่สนใจตัวแสดงที่หลากหลาย ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า จากแนวคิดการบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือนั้น ต่อยอดมาจากแนวคิดการบริหารจัดการ (Governance) ดังนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่ง

ที่นักวิชาการหลายคนเห็นร่วมกันคือการเน้นว่าต้องให้ความสำคัญกับการตัดสินใจร่วมกัน (Collective Decision Making) ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในกระบวนการนโยบายและกิจกรรมสาธารณะ

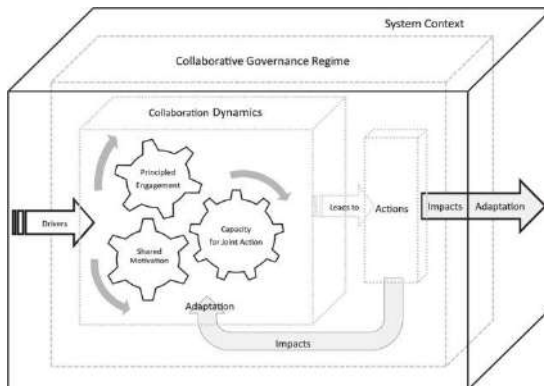
จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น การบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน จึงเป็นวิธีการในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ภาครัฐนำมาใช้ในการวางแผนหรือเพื่อออกกฎ ระเบียบ หรือกำหนดนโยบาย หรือบริหารจัดการประเด็นปัญหาสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของหลายหน่วยงาน และหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยเดียวไม่อาจแก้ปัญหาได้เบ็ดเสร็จ แต่ต้องใช้วิธีการประสานงาน (Coordination) รวมทั้งมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย

ดังนั้น ตามแนวคิดว่าด้วยการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ซึ่งมีสาระสำคัญคือ การปรับเปลี่ยนมุมมองของหน่วยงานภาครัฐ (Public Sector) ในการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ (Other Sector) ในฐานะภาคีหุ้นส่วน (Partners) โดยที่แต่ละฝ่ายต่างยินยอมพร้อมใจเพื่อร่วมคิดร่วมทำ ร่วมระดมทรัพยากร และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ดังนั้น การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนอื่นจึงมีลักษณะเป็นการมอบหมายภารกิจ โดยกำกับควบคุมผ่านสัญญาจ้างหรือข้อตกลงการดำเนินงาน (Contract/Agreement) หน่วยงานภาครัฐมีฐานะเป็นผู้มอบภารกิจ (Delegation) และภาคส่วนอื่นมีฐานะเป็นผู้รับมอบภารกิจ

แนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน ในฐานะที่เป็นการบริหารจัดการแนวทางใหม่ที่รัฐต้องให้โอกาสตัวแสดงต่าง ๆ มาใช้ทรัพยากรและแลกเปลี่ยนร่วมกัน และการทำความเข้าใจต่อบทบาทรัฐที่ไม่ใช่บทบาทของพระเอก แต่จะต้องเน้นให้เกิดการใช้ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ การนำองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ต้นทุน ทรัพยากร

มาร่วมพัฒนาเป็นนวัตกรรมเพื่อรับมือกับประเด็นสาธารณะ ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่เสมอไป หรือเป็นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ขอให้ได้มีการริเริ่ม ประยุกต์ใช้นำไปใช้ ปรับให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ ได้อย่างแท้จริง รวมไปถึงการปรับบทบาทของภาครัฐจากพระเอกมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนาแนวคิด และวิธีการในการจัดการสาธารณะของพื้นที่ พร้อมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมของตัวแสดงต่าง ๆ ทั้งที่สมัครใจและสั่งการ เพื่อบ่มเพาะประโยชน์ของส่วนรวม และรับมือกับข้อจำกัด ปัญหาต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดและการเข้าถึงทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตัวแสดงครอบครอง

จากการนิยามความหมาย และความสำคัญของการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน ที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนขอสรุปความหมายของ “การบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน” โดยใช้กรอบการบูรณาการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน (The integrative Framework for Collaborative Governance) ของ Kirk Emerson และคณะ (2011) เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าว ดังนี้



รูปภาพที่ 1 แสดงกรอบการบูรณาการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน

จากรูปภาพดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการเกิดขึ้นของการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน จะประกอบด้วย 2 มิติ มิติแรก เป็นบริบทของระบบ (System Context) ซึ่งประกอบไปด้วย ลักษณะของเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย นโยบาย อิทธิพลทางการเมือง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความขัดแย้ง ฯลฯ โดยตัวแปรดังกล่าวเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ไปนำสู่ มิติที่สอง ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) พลวัตการร่วมมือกัน (Collaborative Dynamics) ซึ่งจะต้องอาศัย การมีส่วนร่วม (Principled Engagement) เช่น การปรึกษาหารือและการกำหนดแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน 2) แรงจูงใจร่วมกัน (Shared Motivation) เช่น การสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกันและการสร้างข้อผูกมัดร่วมกัน และ 3) การสร้างขีดความสามารถในการทำงานร่วมกัน (Capacity for joint Action) เช่น การสร้างความเป็นสถาบันเพื่อให้มีความต่อเนื่องและการใช้ภาวะผู้นำในการนำพาผู้เกี่ยวข้องไปสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยกระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่ผลลัพธ์ของการบริหารจัดการความร่วมมือกัน

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนมองว่า การบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) จะเกิดขึ้นจากบริบทของระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เพื่อการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวถือได้ว่าเป็นรากฐานของการขับเคลื่อนนวัตกรรมในภาครัฐ (Public Innovation) ระดับท้องถิ่น หรือเรียกว่า นวัตกรรมท้องถิ่น (Local Innovation)

การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันกับความท้าทายในการนำไปปฏิบัติ

การจะนำแนวคิด การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันมาใช้ให้เกิดผลสำเร็จ ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ซึ่งพัชราภา ตันตรจิณ (2563 : 151) กล่าวถึง ความท้าทายในการนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน ไปปฏิบัติ โดยผู้เขียนบทความได้จำแนกออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

(1) ด้านโครงสร้างการทำงาน ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการทำงานโดยองค์การภาครัฐเพียงองค์การเดียวในการกำหนดนโยบาย และการแก้ไขปัญหาในสังคม เปลี่ยนเป็นความร่วมมือจากหลายภาคส่วน อาทิ องค์การภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สาเหตุที่ต้องใช้ความร่วมมือหลายฝ่าย เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการกระจายอำนาจการปกครอง (ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และอลงกต สารกาล. 2017 : 85-86) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นปัญหาที่มีความยุ่งยากและซับซ้อน ยากเกินกว่าองค์การภาครัฐเพียงหน่วยงานเดียวจะดำเนินการให้ตรงความต้องการของทุกฝ่ายได้ แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกปัญหาที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะหรือปัญหาในสังคมต่างๆ จะสามารถนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน มาแก้ไขได้ทุกปัญหาได้

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนบทความมองว่า การจะนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้และประสบความสำเร็จต้องอาศัยการสร้างฉันทามติหลายประการ³ ประกอบกับการทำงานเพียงองค์การเดียวไม่สามารถบรรลุความสำเร็จได้ จึงจำเป็นต้องใช้การพึ่งพาอาศัยกันซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหา และการไว้น้ำใจเชื่อใจ จึงจะประสบความสำเร็จ

³ David E. Booher, (2004 : 35) ได้กำหนดปัจจัยที่จะทำให้การสร้างฉันทามติประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย (1) จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนเสียโดยตรงกับปัญหา (2) ปัญหาที่เกิดขึ้นมีผลกระทบโดยตรงกับความเป็นอยู่ (3) ผู้เข้าร่วมสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎกติกาต่างๆในปฏิบัติงานร่วมกัน (4) เน้นผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ (5) มีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นตามเหตุและผล (6) กระบวนการจัดการตัวเองที่ไร้ข้อผูกมัดด้านเวลาหรือเนื้อหาโดยผู้จัดและการอนุญาตให้ตั้งคำถามต่อสถานภาพปัจจุบันและสมมติฐานทุกประการ (7) ข้อมูลต้องเปิดเผย สมาชิกสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง (8) ความเข้าใจว่าฉันทามตินั้นเกิดได้เมื่อผลประโยชน์ทุกประเด็นได้ผ่านการพิจารณาและได้พยายามทุกวิถีทางเพื่อแก้ไขข้อกั่วงวลแล้วเท่านั้น

(Chrislip and Larson. 1994) ยกตัวอย่างเช่น กลุ่ม Water Forum⁴ ของเมืองแซคราเมนโต รัฐแคลิฟอร์เนีย (2021) เกิดขึ้นจากการต้องการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการน้ำในแม่น้ำอเมริกาตอนล่าง โดยเป็นการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย รัฐบาลท้องถิ่น หน่วยงานด้านน้ำ กลุ่มพลเมือง กลุ่มสิ่งแวดล้อม และกลุ่มธุรกิจ ฯลฯ การดำเนินงานของกลุ่มใช้ระยะเวลาถึง 7 ปี ในการสร้างความเชื่อใจ และไว้วางใจกัน นำไปสู่การผลักดันนโยบาย และข้อตกลงในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของเมือง

(2) ลักษณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบด้วย 1) ความเป็นผู้นำ 2) ความแตกต่างในวัฒนธรรมการทำงาน ความคิด ความเชื่อ ภาษา ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม 3) ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกลุ่มที่มาร่วม ตามหลักการของการนำการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันมาปฏิบัติ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมกันจะมีความเสมอภาคกันไม่มีสายการบังคับบัญชาอย่างเป็นทางการ ฉะนั้น ข้อตกลงหรือความยินยอมของแต่ละฝ่ายจะมาจากการเจรจาต่อรอง และการโน้มน้าวเท่านั้น (พัชรภา ตันตราจิน. 2563 : 154-156)

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งต่อความสำเร็จในการนำแนวคิด การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันมาใช้ กล่าวคือ กลุ่มที่ร่วมมือกันจะต้องมีความเชื่อมั่น และมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยการรวมกลุ่มนั้นจะต้องมีความชอบธรรม (Legitimacy) ในการแก้ไขปัญหาที่ขัดหลักผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependent) ผลของความสัมพันธ์จะนำไปสู่เป้าหมายของที่กลุ่มตั้งไว้ร่วมกัน

⁴ การรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วยองค์กร 40 องค์กร เพื่อบริหารจัดการน้ำ และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ในเมืองแซคราเมนโต รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

ดังนั้นการนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน มาใช้ให้เกิดประสิทธิผล (Effectiveness) ผู้เขียนบทความมองว่า จะต้องปรับโครงสร้างการทำงานที่ทุกภาคส่วนมีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น อีกทั้งความชอบธรรม (Legitimacy) ในการดำเนินการหรือการตัดสินใจต่างๆ โดยยึดหลักเหตุและผล เพื่อนำสู่ฉันทามติของกลุ่มในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของพื้นที่ได้

3. การนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันมาใช้ในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น

ประเทศไทยได้รับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมาจากประเทศตะวันตก โดยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ยังไม่มากพอที่จะสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง (คึกคักสิทธิ์ ชมารเลิศ และอลงกต สารกาล. 2017 : 83) เพราะค่านิยมแบบประเพณีนิยมที่ฝังรากลึกมาเป็นเวลาช้านาน ประกอบกับการเกิดรัฐประหารบ่อยครั้ง จึงทำให้การปกครองแบบประชาธิปไตยหยุดชะงัก (นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ. 2545 : 56) อีกทั้งการปกครองของไทยมีลักษณะการรวมศูนย์อำนาจ โครงสร้างระบบราชการที่มีสายการบังคับบัญชาสลับซับซ้อน ระบบราชการมีขนาดใหญ่ ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาและบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ และความคาดหวังของประชาชนภายในประเทศได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จึงทำให้รัฐบาลต้องหันกลับมามองการบริหารจัดการการปกครอง (Governance) ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่น (Local Governance) ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผนทางเพื่อเปิดกว้างให้ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

ผู้เขียนบทความมองว่าการจะพัฒนาการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่น (Local Governance) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมาบริหารจัดการท้องถิ่น

เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงจุด จำเป็นต้องสร้างกระบวนการที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาทำงานร่วมกัน โดย พัทธีสิโรรส และพรทิพย์ แก้วมูลคำ (2560 : 142) ได้เสนอวิธีการดังต่อไปนี้

1. การสร้างเวที (forums) เป็นการเปิดเวทีเพื่อสนทนาพูดคุยกัน โดยเวทีดังกล่าว จะประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางในการกำหนดนโยบาย หรือบริหารจัดการพื้นที่ของตน

2. การใช้เทคนิคสานเสวนา (deliberative techniques) คือ การสร้างเวทีพูดคุยสนทนาโดยการใช้หลักเหตุผล (reasoning) โดยมองว่าแนวทางปฏิบัติที่ดีจะเป็นผลมาจาก (ปิยพงษ์ บุชบงก์. 2560) การร่วมกันสร้างโดยคนในสังคมทุกภาคส่วน ผ่านการมาร่วมสนทนากัน ร่วมอภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยการนำข้อมูลทรัพยากร และทักษะในการแก้ไขปัญหาาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ผ่านมุมมอง ข้อคิดเห็น และเหตุผลของตน ในขณะเดียวกัน ต้องรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่น เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันและหาข้อสรุปที่จะนำไปสู่แนวทางในการกำหนดนโยบาย หรือการบริหารจัดการพื้นที่ของตนได้

3. การใช้เครื่องมือทางนโยบาย ซึ่งจะอยู่ในรูปของการเจรจาต่อรอง (negotiate) การปรึกษาหารือ (deliberation) โดยการเจรจาต่อรอง และการปรึกษาหารือจะถูกนำมาใช้อย่างมากในช่วงต้น เมื่อมีกระบวนการสานเสวนา เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรม อีกทั้งกลุ่มต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์จากกลุ่มผู้ก่อตั้งเอง ซึ่งผ่านการวางกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นทางการ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการจัดบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ (วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ. 2557 : 406-407)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมองว่าวิธีการดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความร่วมมือกันของคนในพื้นที่ ซึ่งตรงกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน โดยลักษณะของแนวคิดดังกล่าว จะเป็นการสร้างนโยบายหรือแนวทางการบริหารจัดการท้องถิ่นจาก “ล่างสู่บน” โดยการให้องค์การภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การตั้งกฎกติกา รวมไปถึงการบริหารจัดการท้องถิ่นของตน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการปลูกฝังค่านิยมความเป็นประชาธิปไตยอีกด้วย

สรุป

ผู้เขียนบทความมองว่า การนำแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันมาปฏิบัติ จะนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างแท้จริง เป็นแนวคิดที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการต่างๆของกลุ่มการปลูกฝังค่านิยมความเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันเป็นการร่วมมือกันขององค์กรภาครัฐ และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ ประกอบด้วย ภาคเอกชนและภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภารกิจ และนโยบายสาธารณะ โดยการร่วมคิด ร่วมทำร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยไม่ถูกกดดันหรือถูกครอบงำจากภายในและภายนอกกลุ่ม ซึ่งการแสดงความคิดเห็นจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การดำเนินการจะต้องมีความไว้วางใจ เชื่อใจ (Trust) และพึ่งพาซึ่งและกัน โดยมองว่าการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาเพียงลำพังได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มเป็นสำคัญ ซึ่งวิธีการในการดำเนินการ ประกอบไปด้วย การสร้างเวที (forums) การใช้เทคนิคสานเสวนา (deliberative techniques) และการใช้เครื่องมือทางนโยบายมาดำเนินการเพื่อให้แนวทางที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

- Ansell, C., & Gash, A. (2008). **Collaborative Governance in Theory and Practice**. Journal of Public Administration Research and Theory, 18(4), 543-571.
- Booher, D. E. (2004). **Collaborative governance practices and democracy**. National Civic Review, 93(4), 32-46.
- DAMIAN, S. (2007). **A Simulation Model of Loan Servicing for Savings and Credit Cooperative Organizations (SACCOs)**. under the Poverty Alleviation Program (Doctoral dissertation, Makerere University).
- Kirk Emerson, Tina Nabatchi and Stephen Balogh. (2011). **An Integrative Framework for Collaborative Governance**. Journal of Public Administration Research and Theory, 22, 1-29.
- Pye, L. W. (1966). **Coming dilemmas for China's leaders**. Foreign Affairs, 44(3), 387-402.
- Chrislip, D. D., & Larson, C. E. (1994). **Collaborative leadership: How citizens and civic leaders can make a difference** (Vol. 24). Jossey-Bass.
- Water Forum, (2021). **Water Forum Signatories**. Retrieved October 6, 2021, from <https://www.waterforum.org/stakeholder/water-forum-signatories>.

ภาษาไทย

กมล ทองธรรมชาติ. (2535). **การเมืองและการปกครอง**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา
พานิช.

ลิขิต ชีรเวคิน. (2552). **สภาพพัฒนาการเมือง**.วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปีที่ 6, ฉบับ
ที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2551) หน้า 5-17

วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ. (2557) **โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาและรวบรวม
ตัวอย่างการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative
Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน
ภาคประชาสังคม และชุมชน**. รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report). เสนอ
ต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ภายใต้
การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 406-407.

วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ. (2563). **ขับเคลื่อนการบริหารราชการ แบบประชา
รัฐที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง**. สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2549). **จริยธรรมนักการเมือง**. รายงานการวิจัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นรนิติ เศรษฐบุตร. (2545). **การเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:
โครงการวิจัยร่วมกันระหว่างไทยและญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง
ประทาน คงฤทธิศึกษาการ. 2539. **การพัฒนาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
และการปฏิรูปการเมือง ในรัฐสภาปีที่ 44 ฉบับที่ 1 เดือน กุมภาพันธ์ 2539**.
กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

112 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

ปิยพงษ์ บุขบงก์. (2560). การวิเคราะห์นโยบายและการวางแผนแบบปรึกษาหารือ :

Deliberative policy analysis and planning. กรุงเทพฯ : คอม
มอนบุ๊กส์

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. 2559. การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 21.

กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พัชรี สีโรรส และพรทิพย์ แก้วมูลคำ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม: ตัวแบบ

และกรณีศึกษาสู่ความสำเร็จ. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน,
24(2), 139-160.

พัชรภา ตันตราจิน. (2021). การจัดการปกครองแบบร่วมคิดร่วมทำ

**(Collaborative Governance) : ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างและนำไป
ปฏิบัติ.** วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 8(1), 139-162.

พบสุข ชำชอง. (2561). การบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือ : ฐานรากนวัตกรรม

ท้องถิ่น. มหาสารคาม : โครงการผลิตตำราฯ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ, & อลงกต สารกาล. (2017). ว่าด้วยแนวคิดการบริหารจัดการ

ปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือ. วารสารสังคมศาสตร์นิติ
รัฐศาสตร์, 1(2), 82-103.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์, แปรถิ่นเปลี่ยนฐาน : สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐาน

ของประชาธิปไตย, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), 1-2.

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความต้องการกำลังคนด้านอาชีวศึกษาในตลาดแรงงานไทย

Approaches to Solving the Vocational Manpower Demand in Thai Labor Market

อัจฉราภรณ์ เสมคำ¹

Auscharapon Samkam

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษา ในตลาดแรงงานประเทศไทย และเพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาคือความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและผู้อำนวยการด้านการขับเคลื่อนนโยบายอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศเฉพาะทาง (Excellent Center) ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ การสัมภาษณ์ผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแนวคิด รวมถึงเอกสารต่าง ๆ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนากำลังคนของอาชีวศึกษามีอยู่หลายปัจจัย อาทิปัญหาด้านภาพลักษณ์และทัศนคติ ปัญหาด้านเศรษฐกิจการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ปัญหาด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรครูและบุคลากรทางการศึกษา ปัญหาด้านการ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร อุปกรณ์ปฏิบัติการ ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เร่งดำเนินการหาทางแก้ไขปัญหามาโดยตลอดโดยการเน้นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ การเปิดสอนหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการในสถานศึกษา การให้สถานประกอบการมาร่วมพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การสร้างค่านิยมหรือแรงจูงใจให้เด็กมาเรียนอาชีวศึกษามากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องเร่งดำเนินการโดยเร็ว โดยคาดหวังว่าภาคเอกชนจะมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยสร้างค่านิยมการเรียนอาชีวศึกษาให้เห็นผลมากขึ้น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษา (อ.กรอ.อศ.) การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี เป็นกลยุทธ์ที่ร่วมมือกันทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้ พัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและสมรรถนะที่สอดคล้องตรงต่อความต้องการของสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนาหลักสูตรและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน จัดหาและพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนสมัยใหม่ พัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาให้มีทักษะสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : แรงงานไทย, อาชีวะ

Abstract

This research aims to realize the problem of the demand for vocational labors in the Thai labor market and to seek the solution to the lack of vocational labors in Thailand. The sampling group includes the director of the Office of the Vocational Education Commission, and experts

on vocational education policy for developing excellent center. The method of collecting data is the key informant interview. The author also collects the document regarding the conceptual frameworks together with all the document gathered from the interview and studies in order to systematically synthesize the study. The research finds that

1) The factors that affect the development of vocational labors include appearance, opinion, economic problem, the change in ICT, the problem regarding the curriculum, the lack of teaching resource and the educational stuffs, budget allocation, and materials. Yet the Office of the Vocational Education Commission has continuously tried to solve these problems by focusing on the causes of problems, cooperating with both domestic and international agencies, launching a proper curriculum, and collaborating with entrepreneurs in developing the vocational curricula.

2) The solution to the problem for the Office of the Vocational Education Commission is to raise awareness and to pursue more students to select the vocational education. The public and private sectors have to cooperate with each other in achieving these goals. The establishment of the Public-Private Joint Committee for Producing and Developing Vocational Education is the key strategy for developing human resource and capacities that meet the demands both from public and private sectors. It also develops the curriculum and provides the ICT for modern vocational education in the 21st century.

Abstract: Thai Labor Market, the Vocational Manpower

บทนำ

ปัจจุบันตลาดแรงงานในประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพและเชิงภูมิศาสตร์ กล่าวคือ การขาดแคลนแรงงานในเชิงปริมาณ เป็นภาวะที่ความต้องการแรงงานมากกว่าปริมาณแรงงานที่มีอยู่ในตลาดแรงงาน อีกทั้ง การขยายตัวของอุปสงค์แรงงานในตลาดสูงกว่าการขยายตัวของอุปทานแรงงาน ซึ่งมีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยที่เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้กำลังแรงงานลดลง การที่มีกำลังแรงงานในกลุ่มสูงอายุในอัตราที่สูงเป็นสาเหตุให้มีกำลังแรงงาน ไม่เพียงพอกับความต้องการแรงงานของภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ขยายตัว นอกจากนี้การขาดแคลนแรงงานของประเทศไทยยังเกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการกำลังคน และการผลิตกำลังคนของประเทศ กล่าวคือ ผู้ประกอบการไม่สามารถหาแรงงานที่มีคุณสมบัติ ตามที่ต้องการได้ เนื่องจากทักษะและความรู้ความสามารถของแรงงานไม่ตรงกับความต้องการใช้แรงงาน ทั้งนี้เนื่องจากกำลังแรงงานไทยนิยมเรียนในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะสายสังคมศาสตร์ส่วนสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการเรียนน้อยมาก ในขณะเดียวกันภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยยังเป็นอุตสาหกรรมแรงงานที่มีการใช้แรงงานระดับล่างเป็นส่วนใหญ่และใน บางอุตสาหกรรมต้องการแรงงานระดับอาชีวศึกษาและแรงงานที่มีทักษะสูง จึงทำให้ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมไม่ตรงตามกำลังคนที่ผลิต ความต้องการแรงงานในระดับอาชีวศึกษามีมากขึ้นเนื่องจากผู้เรียนในระบบอาชีวศึกษามีทักษะ สมรรถนะในด้านวิชาชีพที่เน้นเฉพาะด้าน ซึ่งตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน แต่ปัญหาในระบบอาชีวศึกษาไทยเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อดตลาดแรงงาน ระบบอาชีวศึกษาไทยได้ถูกละเลยจนทำให้มีคุณภาพต่ำและปัญหาด้านภาพลักษณ์ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในปัจจุบันประเทศไทยยังประสบกับปัญหาในด้านการผลิตแรงงานระดับอาชีวศึกษาหรือแรงงานที่มีทักษะในสัดส่วนที่ไม่

สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศและความต้องการของตลาดแรงงานที่ต้องการแรงงานที่มีความรู้ ทักษะ ในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ที่สามารถรองรับเศรษฐกิจ ซึ่งมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านของการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ของประเทศ เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลงทุนใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อให้สามารถแข่งขันในเวทีโลก และก่อให้เกิดการจ้างงานในตลาดแรงงานระดับสูง ซึ่งจำเป็นต้องใช้แรงงานในระดับทักษะฝีมือ การเตรียมความพร้อมด้านการผลิตกำลังแรงงานเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานจึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งปัญหาของอาชีวศึกษาไทยเป็นปัญหาเชิงคุณภาพตลาดแรงงานไทยยังจ้างแรงงานที่ใช้ทักษะน้อย แต่มีแนวโน้มการจ้างงานที่ใช้ทักษะสูงมากขึ้นโดยเฉพาะแรงงานวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ ที่กำลังเป็นที่ต้องการ ดังนั้นปัญหาสำคัญที่ต้องแก้ไข คือ การจัดการศึกษาระบบอาชีวศึกษาที่ต้องปรับปรุงทั้งในด้านของคุณภาพและเพิ่มปริมาณผู้เรียนให้มากขึ้น เน้นการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัย การจัดการศึกษาในสายอาชีวศึกษาแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ(ทล.บ) ซึ่งเป็นการส่งเสริมในด้านการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ ต้องยกระดับคุณภาพอาชีวศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการส่งผู้เรียนเข้าสู่ตลาดแรงงานและการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน

ขอบเขตงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงานและแนวทางการแก้ไขปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 –2562 เท่านั้น และทำการศึกษาในด้านความต้องการกำลังคนด้านอาชีวศึกษาและด้านการผลิตและพัฒนา กำลังคนของอาชีวศึกษาเท่านั้น
2. ขอบเขตด้านข้อมูล ผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 3 ท่าน ผู้ชำนาญการด้านการขับเคลื่อนนโยบายอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศเฉพาะทาง (Excellent Center) จำนวน 2 ท่าน
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 –2562 เฉพาะหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา เป็นการศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 –2562 ระยะเวลา 11 ปี และได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ –เมษายน 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน

2. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาคือความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน

3. นำผลที่ได้จากการศึกษาไปวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบายในหน่วยงานเพื่อการพัฒนาและผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาอาชีวศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยี

แรงงาน หมายถึง กำลังคนที่เข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการ

ปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน หมายถึง ปัญหาในด้านภาพลักษณ์และทัศนคติ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านเทคโนโลยี ปัญหาด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ปัญหาการขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษา และปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์

การแก้ไขปัญหา หมายถึง แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการสร้างค่านิยมและแรงจูงใจ การจัดตั้งศูนย์ประสานงานกลางการผลิตและพัฒนากำลังคน การพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอน การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและภาคเอกชน การจัดการศึกษารูปแบบทวิภาคี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ (Public Policy) หมายถึง แนวทางหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐตัดสินใจว่าจะกระทำหรือไม่กระทำภายใต้อำนาจหน้าที่

หรือ ความรับผิดชอบโดยกำหนดเป็นหลักการ แผนงานหรือโครงการเพื่อประโยชน์แก่สังคม และส่วนรวม (ปิยะนุช เงินคล้าย, 2559)

Thomas R. Dye (2011) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ

William Greenwood (1988) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง การตัดสินใจขั้นต้นของรัฐบาลเพื่อว่าแนวทางกว้าง ๆ สำหรับเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงานของหน่วยงานไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

James E. Anderson (2006) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ คือ แนวทางการปฏิบัติหรือการกระทำซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติหรือชุดของผู้กระทำ ที่จะต้องรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายชัดเจนว่า สิ่งใด ที่จะต้องกระทำให้สำเร็จ มีสิ่งซึ่งรัฐบาลเพียงแต่ตั้งใจกระทำหรือเสนอให้กระทำเท่านั้น เป็นการจำแนกให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างนโยบายกับการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญระหว่างการเลือกทางเลือกที่ต้องเปรียบเทียบกับกัน

Carl J. Friedrich (1963) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ คือ ชุดของข้อเสนอเกี่ยวกับการกระทำของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือรัฐบาลภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยปัญหา อุปสรรคและโอกาส นโยบายจะถูกนำเสนอเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาของประชาชนโดยมุ่งที่จะกระทำให้บรรลุเป้าหมาย

David Easton (1953) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง อำนาจในการจัดสรรค่านิยมของสังคมทั้งมวลและผู้ที่มีอำนาจในการจัดสรร ก็คือ รัฐบาล

จากการศึกษาแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวปฏิบัติหรือกิจกรรมที่รัฐ หน่วยงานรัฐ ได้ตัดสินใจกำหนดไว้ เพื่อดำเนินงานของหน่วยงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

2. แนวคิดเกี่ยวกับแรงงาน

ในทางสังคมศาสตร์ “แรงงาน” หมายถึง แรงกายและแรงความคิดของมนุษย์ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เรียกว่า “งาน” เพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์

ในทางการเมือง “แรงงาน” อาจหมายถึงงานที่ต้องทากายได้บังคับบัญชาของผู้อื่นเป็นงานที่ขาดอิสระ ต้องขึ้นอยู่กับกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับของสถาบันที่ตนสังกัดอยู่และอาจหมายถึงงานที่ผู้ประกอบการ หรือนายทุนบังคับให้ผู้ทำงานโดยไม่มีเวลาหยุดพักผ่อน ที่พอเหมาะ ใช้เด็กทำงานหนักไม่สมควรต่อวัยและพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของเด็ก

ในทางวิทยาศาสตร์ “แรงงาน” หมายถึง “พลังงานชีวภาพ” จากอินทรีย์มีชีวิตอันประกอบด้วย “พลังงานกายภาพ” และ “พลังงานจิตภาพ”

3. แนวคิดเกี่ยวกับตลาดแรงงาน

ตลาดแรงงานเป็นแหล่งที่นายจ้างและ คนหางานมาเจอกันและตกลงทำสัญญาเข้าทำงาน นายจ้างได้รับบริการจากคนหางาน และคนงาน ได้รับค่าจ้างเป็นผลตอบแทน ในทางวิชาการ ตลาดแรงงาน คือ แหล่งที่ก่อให้เกิดอุปสงค์และอุปทานของแรงงานซึ่งทางด้านอุปสงค์ของแรงงาน คือ ฝ่ายนายจ้างผู้ต้องการแรงงานและทางด้านอุปทานของแรงงาน คือ ฝ่ายลูกจ้างหรือคนงานต้องการเสนอขายแรงงาน ซึ่งแหล่งที่เป็นตลาดแรงงาน ได้แก่ สำนักงานจัดหางาน แหล่งที่มีคนว่างงาน และแหล่งที่มีตาแหน่งงานว่าง

หน้าที่ของตลาดแรงงาน คือ การทำให้แรงงานกับตาแหน่งงานว่างมีความสอดคล้องกัน ซึ่งความจริงแล้วแรงงานกับตาแหน่งงานว่างไม่อาจสอดคล้องกันโดยง่าย การหางานหาของคนงาน และการหาคนมาบรรจุเข้าทำงานเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการขาดข่าวสารเกี่ยวกับตลาดแรงงานหรือแรงงานมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมกับตา

แรงงานที่ว่างอยู่ ดังนั้นการปรับปรุงข่าวสารเกี่ยวกับตลาดแรงงานจะทำให้แรงงานกับตาแรงงานว่างมีความสอดคล้องกันได้ดียิ่งขึ้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการแรงงาน

อุปทานแรงงาน หมายถึง จำนวนแรงงานที่ประสงค์และเสนอที่จะทำให้นายจ้างตามระดับอัตราค่าจ้างในระยะเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งขนาดหรือจำนวนของอุปทานแรงงาน ในเศรษฐกิจของประเทศหนึ่ง ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย เช่น ขนาดและส่วนประกอบ ของประชากร อัตราส่วนของประชากรที่ต้องทำงาน จำนวนวันเวลาที่ทำงาน ระดับรายได้ และเป้าหมายของรายได้ที่ต้องการ ตลอดจนระดับการศึกษาของคณงาน ปัจจัยเหล่านี้จะแสดงถึงขนาดของอุปทานแรงงาน

เนื่องจากอุปสงค์ที่มีต่อแรงงานเกิดขึ้นจากความต้องการซื้อสินค้าและบริการที่แรงงานผลิต เมื่อความต้องการสินค้าเปลี่ยน อุปสงค์แรงงานจะเปลี่ยนตามไปในทิศทางเดียวกัน และการผลิตสินค้าและบริการมีปัจจัยหลายอย่าง อุปสงค์แรงงานจึงขึ้นอยู่กับความต้องการใช้แรงงานร่วมกับปัจจัยอื่น

5. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนากำลังคน

กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และให้เสนอร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของคน ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ยุทธศาสตร์ด้านการสร้าง

การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ในช่วงนี้ ประเทศไทยยังคงประสบภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ เช่น กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีใหม่ ๆ การเปลี่ยนเป็นสังคมผู้สูงอายุ ประกอบกับภาวะการณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาการผลิตความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น จึงต้องยึดกรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญ

นโยบายของรัฐบาล

รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาไว้ ดังนี้ นโยบายรัฐบาลด้านที่ 4 จะจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญทั้งทางการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและพื้นที่ของสถานศึกษา ให้องค์กรภาคประชาสังคม เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไปมีโอกาสร่วมจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาตามศักยภาพ ความพร้อมให้สามารถบริหารจัดการได้คล่องตัวขึ้น พัฒนาค้นทุกช่วงวัยด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้มีความรู้และทักษะใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต ส่งเสริมอาชีวศึกษาและการศึกษาระดับวิทยาลัยชุมชนเพื่อสร้างแรงงานที่มีทักษะและพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้อง

และเชื่อมโยงกับมาตรฐานวิชาชีพ พัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพ นาสารสนเทศและเครื่องมือที่ทันสมัยมาจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมเพื่อช่วยในการบูรณาการและการเรียนรู้ด้วยตนเอง สนับสนุนการเรียนภาษาต่างประเทศ ปลุกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี รวมทั้งการผลิตสื่อคุณภาพเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะให้เยาวชนและประชาชน นโยบายรัฐบาลด้านที่ 8 จะมีการสนับสนุนการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาของประเทศเพื่อให้ไปสู่เป้าหมาย เสริมสร้างสังคมนวัตกรรมโดยการส่งเสริมการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ การผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน ปฏิรูประบบการให้สิ่งจูงใจ ระเบียบและกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ส่งเสริมการลงทุนขนาดใหญ่ของประเทศ เช่น ด้านพลังงาน ระบบราง ยานยนต์ ไฟฟ้า การจัดการน้ำและขยะ จัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการวิจัยและพัฒนาและด้านวิศวกรรม

การจัดการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 เน้นความสำคัญของการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยีให้มีคุณภาพมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น ทั้งนี้โดยนาความรู้ในทางทฤษฎีที่เป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในฐานะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ โดยได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาระบบทวิภาคี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการจัดการอาชีวศึกษาและ

ฝึกการฝึกอบรมวิชาชีพตามหลักสูตร ที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด ได้แก่ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ รวมทั้งหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อความรู้หรือทักษะในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อที่จัดขึ้นเป็นโครงการหรือสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ ปรัชญาการอาชีวศึกษา มาตรฐานการศึกษาวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพสาขาวิชา กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ ซึ่งกำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพครอบคลุมอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป และด้านสมรรถนะวิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data)

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นประเภทอนุกรมเวลา (time series) รายปี ระหว่างปี พ.ศ.2551 -2562 รวมระยะเวลา 11 ปี โดยเก็บข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และเอกสาร เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้ว โดยผู้อื่น ได้แก่ หนังสือทั่วไป ตารา คู่มือ เอกสารประกอบการบรรยาย วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารทางวิชาการ

ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการจากผู้ให้การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์มีลักษณะคล้ายกับการกักการใช้แบบสอบถาม โดยกำหนดเป็นคำถามปลายเปิด คำถามต่าง ๆ ถูกกำหนดขึ้นเป็นแบบ

สัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแล้ว เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอน โดยใช้คำถามแบบเดียวกันทั้งหมด

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

ก) ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบกับความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

ข) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล

ค) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มีรายละเอียดและมีการอ้างอิงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสาร ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Document Research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามข้อเท็จจริง ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณานำไปสู่คำตอบในการศึกษา

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

ก) เมื่อผู้ศึกษาได้สร้างแบบสัมภาษณ์และทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้วจะนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปแจกกลุ่มตัวอย่าง แล้วให้กลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

ข) เมื่อได้แบบสัมภาษณ์กลับคืนมาแล้ว ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสัมภาษณ์และทำการศึกษาและนำข้อมูลคำตอบที่สมบูรณ์ในแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปวิเคราะห์หาข้อมูลทางขั้นตอนเชิงคุณภาพต่อไป

ผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษา

1. สภาพปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน

ปัญหาความต้องการแรงงานกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน มีสาเหตุมาจากหลากหลายปัจจัย ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกได้ส่งผลกระทบต่อการผลิตและพัฒนาากำลังคนของอาชีวศึกษาทำให้การดำเนินการไม่สอดคล้องต่อความต้องการของตลาด โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มความต้องการที่เพิ่มขึ้น สาเหตุหลักที่ทำให้อาชีวศึกษายังไม่สามารถผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดตามความต้องการได้มาจากหลายปัจจัย ดังนี้ ปัญหาด้านภาพลักษณ์และทัศนคติต่าง ๆ ทำให้ผู้ที่เข้าสู่ระบบมีจำนวนน้อย เมื่อจบการศึกษาแล้วเข้าสู่ตลาดแรงงานจึงไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบกับกำลังแรงงานในตลาดแรงงาน แต่อาชีวศึกษายังเชื่อมั่นว่ากำลังแรงงานอาชีวศึกษายังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานเนื่องจาก ผู้เรียนอาชีวศึกษายังมีทักษะ สมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการ ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ในขณะที่เทคโนโลยีก้าวหน้าทำให้อาชีวศึกษาต้องปรับตัว ปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีต่าง ๆ การนวัตกรรมการเข้ามาช่วยเพื่อตอบสนองความต้องการหรือช่วยพัฒนาทางด้านทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน

ปัญหาด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ที่ยังไม่ตอบโจทย์ผู้ประกอบการ ยังไม่คล่องตัวและสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต

ปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรครูและบุคลากรทางการศึกษา ในภาพรวมสถานศึกษาภาครัฐขาดแคลนครูมากกว่า และสถานภาพของครูผู้สอนส่วนมากเป็นอัตราจ้างซึ่งไม่มีความแน่นอนในการประกอบวิชาชีพไม่ได้มั่นคงเหมือนข้าราชการ อีกปัญหาหนึ่ง คือ การผลิตครูที่ไม่สามารถผลิตได้ในปริมาณที่เหมาะสมหรือเพียงพอในทุกระดับทำให้ขาดแคลนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ประกอบกับอัตราค่าเกษียณอายุราชการที่มากขึ้น และภาระงานที่มากขึ้น

ปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ปฏิบัติการ การจัดการเรียนการสอนแบบอาชีวศึกษาเน้นการเรียนการสอนด้านทักษะวิชาชีพ เน้นปฏิบัติการ บางสาขาวิชาเป็นสาขาเฉพาะต้องใช้ห้องปฏิบัติการเฉพาะ ต้องใช้เครื่องมือเครื่องจักร และอุปกรณ์การเรียนการสอน

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การสร้างค่านิยมหรือแรงจูงใจให้เด็กมาเรียนอาชีวศึกษามากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องเร่งดำเนินการโดยเร็ว โดยคาดหวังว่าภาคเอกชนจะมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยสร้างค่านิยมการเรียนอาชีวศึกษาให้เพิ่มผลมากขึ้น เน้นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เข้าประกวดในการแข่งขันต่าง ๆ และได้รับรางวัลในระดับภาค ระดับชาติ หรือในระดับนานาชาติ ทางสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจะดำเนินการพัฒนาคุณภาพและความเข้มแข็งซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการปฏิรูปอาชีวศึกษา โดยการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้เรียนและผู้ปกครอง ทำ

ให้สังคมเข้าใจมากขึ้น การพัฒนากำลังคนของอาชีวศึกษาได้ดำเนินการมานานแล้ว โดยในปัจจุบันนี้อาชีวศึกษาได้พยายามรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการกำลังคนของตลาดแรงงานในทุกประเภท ทั้งในส่วนของภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ และภาคเกษตรกรรม เพื่อที่จะจัดทำสาขาวิชาหรือหลักสูตรที่เป็นสาขาใหม่ๆ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของตลาด การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษา (อ.กรอ.อศ.) จำนวน 38 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มอาชีพ จำนวน 27 กลุ่ม กลุ่มด้านนโยบาย จำนวน 10 กลุ่ม และกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา จำนวน 1 กลุ่ม ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดความต้องการกำลังคนในแต่ละกลุ่มอาชีพในทุกระดับเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษารวมถึงการกำหนดแนวทางกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำคุณวุฒิวิชาชีพ การพัฒนารายวิชาในหลักสูตรเพื่อให้มีสมรรถนะวิชาชีพเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนกำลังคนของประเทศเป็นการเร่งด่วน ดำเนินการวิจัยและพัฒนารวางแผนผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษา พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของครูอาชีวศึกษาและครูฝึกในสถานประกอบการ เน้นการจัดการศึกษารูปแบบทวิภาคี เป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาหรือสถาบันอาชีวศึกษาและสถานประกอบการในเรื่องการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การฝึกอาชีพ การวัดและประเมินผลโดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งเรียนภาคทฤษฎีในสถานศึกษาและอีกส่วนหนึ่งในการเรียนภาคปฏิบัติกับสถานประกอบการ เพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษา โดยมุ่งเน้นการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการได้อย่างแท้จริง การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี เป็นกลยุทธ์ที่ร่วมมือกันทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้ พัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและสมรรถนะที่สอดคล้องตรงต่อความต้องการของสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนาหลักสูตรและ

พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การเพิ่มการฝึกอบรมทักษะวิชาชีพ ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะร่วมกับเจ้าของอาชีพ พัฒนาทักษะของผู้เรียนตามบริบทอาชีพ ตามแผนงานที่เปลี่ยนแปลง ยกระดับคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาให้ได้มาตรฐานของประเทศและมาตรฐานสากล จัดหาและพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน สมัยใหม่ พัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาให้มีทักษะสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เพิ่มองค์ความรู้และสร้างประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม การสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอาชีวศึกษา เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมาก จนทำให้ตามไม่ทัน จึงต้องร่วมมือกันจัดหาและพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการพัฒนารัฐกิจของภาคเอกชนหรือสถานประกอบการ การนำ Digital Platform มาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ รวมทั้งประยุกต์ใช้รูปแบบและนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐาน ปรับระบบการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะอาชีพ

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาคำถามต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน มีผลการวิจัยที่เป็นประเด็นน่าสนใจ นามานอภิปรายได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาคำถามต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนากำลังคนของอาชีวศึกษามีอยู่หลายปัจจัย อาทิเช่น ปัญหาด้านภาพลักษณ์และทัศนคติ ปัญหาด้านเศรษฐกิจการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ปัญหาด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรครูและบุคลากรทางการศึกษา ปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ปฏิบัติการ ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เร่งดำเนินการหาทางแก้ไขปัญหามาโดยตลอดโดยการเน้นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้ง

ในแต่ละต่างประเทศ การเปิดสอนหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการในสถานศึกษา การให้สถานประกอบการมาร่วมพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความต้องการกำลังคนอาชีวศึกษาในตลาดแรงงาน

ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลมาโดยตลอด โดยเฉพาะเรื่องการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในด้านความต้องการแรงงานทักษะ/แรงงานวิชาชีพที่มีทักษะ สมรรถนะที่เป็นต้องการ การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยการให้ความสำคัญกับการศึกษาทั้งในและนอกระบบ ทางอาชีวศึกษาได้พบปัญหาจากการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ แต่ก็สามารถดำเนินการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะก้าวเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล แต่อาชีวศึกษาที่สามารถผลักดันสถานศึกษาให้ก้าวทันเทคโนโลยี เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เดินหน้าผลิตกำลังคนในทุกกลุ่มอาชีพเพื่อรองรับตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานศูนย์กำลังคนต่าง ๆ เพื่อศึกษา ค้นคว้า วิจัยและเป็นฐานข้อมูลหลักเชื่อมโยงทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการศึกษาโดยเฉพาะภาคเอกชน ภาคประชาสังคม บูรณาการการจัดการเรียนการสอนในชุมชน เสริมสร้างสมรรถนะเพิ่มเติมด้านจริยธรรม คุณธรรมให้ผู้เรียน ดำเนินการจัดการให้ครอบคลุมทุกด้าน ตั้งรับการเปลี่ยนแปลงทุกด้านในอนาคต ผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาโดยสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนมั่นใจในคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานสากลมากขึ้น รวมถึงแนวนโยบายต่างๆ ของผู้บริหารระดับสูงที่ตระหนักถึงความสำคัญของผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภา

การศึกษา (2559) ที่ได้ศึกษา โครงการทบทวนความต้องการกำลังคนเพื่อใช้วางแผนการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เนื่องจาก การวางแผนด้านการพัฒนากำลังคนให้สามารถรองรับการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และภาคบริการซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เศรษฐกิจและทบทวนความต้องการกำลังคนในภาพรวมเพื่อตอบสนองนโยบายต่าง ๆ ในบริบทที่เปลี่ยนไป ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต้องวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานให้เพียงพอต่อความต้องการและขับเคลื่อนเศรษฐกิจทั้งในระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรี และงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) รายงานการวิจัย อนาคตภาพของการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ ที่ให้ข้อเสนอแนะบทบาทของสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาใน 4 กลุ่มอาชีพ ที่เป็นกลุ่มอาชีพที่ขาดแคลน เช่น การจัดหาหลักสูตรควรมีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ ทั้งนี้เป็นเพราะจะได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในสาขาวิชานั้นๆ ควรมีการจัดการแบบทวิภาคีที่ชัดเจน มีระบบที่สามารถเชื่อมต่อสถานประกอบการที่จะให้ความร่วมมือทั้งในเรื่องการบริหารงบประมาณ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Professional) ในอาชีพนั้นมาช่วยสอน ฝึกและแนะนำเพราะครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถที่จะให้ข้อมูลที่ทันสมัยสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มอาชีพนั้น ๆ เนื่องจากประสบการณ์ในการทำงานจริงสำคัญมากกว่าองค์ความรู้ในชั้นเรียน การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญอีกประการของกลุ่มผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) คือ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพราะยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นโลกของอินเทอร์เน็ต ทำให้ค่านิยมและ

วิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงตามไปอย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ณ เวลานี้ อาจเป็นสิ่งที่ดีที่สุด แต่กว่าผู้เรียนจะจบก็มีการเปลี่ยนแปลงไปอีก ดังนั้น คุณลักษณะที่ควรบ่มเพาะในระหว่างการจัดการเรียนการสอนคือความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการขยายขอบเขตของประชากรในครั้งต่อไป เพื่อศึกษาประชากรในกลุ่มที่กว้างขึ้นและสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างได้
2. ควรมีการขยายระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าให้มากขึ้น เนื่องจากเวลาที่จำกัดอาจทำให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ในบางประเด็น

บรรณานุกรม

- กรมการจัดหางาน. (2559). รายงานผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงานของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.
- กรมการจัดหางาน. (2560). ยุทธศาสตร์การแก้ไขและป้องกันการขาดแคลนแรงงาน พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.
- กรมการจัดหางาน. (2560). ยุทธศาสตร์การแก้ไขและป้องกันการขาดแคลนแรงงาน พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.
- กรมการจัดหางาน. (2561). ความต้องการแรงงานในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.

134 วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

ณัฐสิริ รัชเกียรติวงศ์. การปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย.ค้นเมื่อ 26 มกราคม

2563, จาก [https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2016/08/](https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2016/08/nuthasid-vocational-education-v02_2.pdf)

nuthasid-vocational-education-v02_2.pdf

ธเนศ ศรีวิชัยลาพันธ์. (2558). **เศรษฐศาสตร์แรงงาน**. เชียงใหม่:

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะเศรษฐศาสตร์.

ปิยะนุช เงินคล้าย. (2559). **นโยบายสาธารณะ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2557). **คู่มือการปฏิบัติงานทะเบียนใน**

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตามหลักสูตร

อาชีวศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา : กรุงเทพมหานคร.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). **มองลึกคุณภาพอาชีวฯไทย สู่**

ทางแก้ไขตรงจุด (1). ค้นเมื่อ

18 มกราคม 2563, จาก[https://www.bangkokbiznews.com/](https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/638574)

[blog/detail/638574](https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/638574)

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา 135

ปีที่ 22 ฉบับที่ 1

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อตกลง

วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา เป็นวารสารที่มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม) บทความที่ได้รับการตีพิมพ์อยู่ในรูปของบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิเคราะห์และแนะนำหนังสือ โดยจะต้องไม่เคยตีพิมพ์มาก่อน และบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับ

บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์ต้องพิมพ์เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ ต้นฉบับพิมพ์ด้วยกระดาษเอ 5 ความยาว ไม่เกิน 30 หน้า และมีส่วนประกอบดังนี้

1. ชื่อเรื่องบทความ ชื่อผู้เขียน
2. ตำแหน่งทางวิชาการและหน่วยงานที่สังกัด (ถ้ามี)
3. บทคัดย่อ (abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. คำสำคัญ (keywords)
5. การอ้างอิง ให้มีการอ้างอิงในเนื้อหา และอ้างอิงท้ายบทความ เอกสารที่ผู้เขียนบทความใช้อ้างอิงให้จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง (จัดเรียงภาษาไทยก่อนภาษาอื่นๆ)

ส่งบทความต้นฉบับทาง Website ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ>

กองบรรณาธิการจะแจ้งผลการได้รับบทความ และผลการพิจารณาให้ทราบผ่านทางระบบของ ThaiJo (<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ>)

รูปแบบในการอ้างอิง

ตามแบบ APA (American Psychological Association)

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ฉบับพิมพ์). สถานที่พิมพ์: ผู้จัดพิมพ์.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏ

บทความจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปีที่สืบค้น, จาก URL เว็บไซต์.

การบอกรับและการสมัครสมาชิก

สมาชิกฉบับละ 200 บาท ไม่เป็นสมาชิกฉบับละ 250 บาท

ที่อยู่ในการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียนศึกษา

คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง

หัวหมาก บางกะปิ 10240 โทรศัพท์: 0-2310-8497 โทรสาร: 0-2310-8497

E-mail: eascram@gmail.com

Website: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ>
